

Gepubliseer op:

Deur Christus Alleen

Tuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

UIT DEN SCHAT DES WOORDS

WERKEN VAN

J. C. SIKKEL,

IN LEVEN DIENAAR DES WOORDS TE AMSTERDAM

XIII

MOZES

MOZES

DOOR

J. C. SIKKEL,

IN LEVEN DIENAAR DES WOORDS TE AMSTERDAM

INHOUD

MOZES. [Ex. 2:10]	4
ISRAËL'S VERLOSSER. [Ex. 2:11]	8
IN BALLINGSCHAP. [Ex. 2:15]	12
IN HET MIDDEN VAN HET BRAAMBOSCH. [Ex. 3:4]	16
TOT ISRAËL EN FARAÖ. [Ex. 5:22, 23]	21
IK, DE HEERE. [Ex. 12:12]	26
PASCHA. [Ex. 12:27]	32
IN DE WOLK EN IN DE ZEE. [Ex. 15:1]	36
OP DEN WOESTIJNWEI. [Ex. 17:15]	40
BIJ SINAI. [Ex. 19:4-6].....	45
IK BEN DE HEERE, UW GOD. [Ex. 20:1]	49
MOZES OP SINAI. [Ex. 24:15-18]	53

MOZES. [Ex. 2:10]

En zij noemde zijn naam Mozes, en zeide: want ik heb hem uit het water getogen.

Exodus 2:10.

Wat een aantrekkelijk tafereeltje, zoo schoon door de Heilige Schrift geteekend!

De Egyptische prinses met haar jonkvrouwen, wandelend langs de bekoorlijke oevers van één der Nijlarmen, om op de door haar verkoren ondiepe veilige plek te baden in het reine water der gezegende rivier. Daar wuiven zacht onder den warmen adem van het windje de rietbiezen, bij groepjes opwassend uit het oeverwater. En ze ontdekken in hun wuiven het korfje, dat ze dragen, dat ze verbergen, en waarvoor ze toch de aandacht trekken door hun vaneenbuigen. De vorstelijke vrouwengroep staat stil; de Egyptische dames blikken met levendig hoofdbewegen door het riet naar het korfje, dat ze zien en niet zien. Op een wenk der vorstin wordt het rietwater doorplast en het korfje op den oever voor haar voeten gedragen. De eigen hand der prinses ontsluit het korfje, de hofdames er om heen gebogen. Een kindje! een schoon kindje, een jonksken, nu schreiend bij de vreemde gezichten. Uitroepen van vrouwelijke bekoordheid gaan op. Maar reeds hebben de harten dezer vrouwen verstaan, en vochtige oogen staren op het schoone jongskens, terwijl de prinses ontroerd spreekt: "dit is een zoontje der Hebreënen." Ja, in dit korfje ligt de schat eener moeder, die om redding smeekt voor haar kind.

En het vorstelijk vrouwenhart heeft reeds besloten: dit kindje redt zij, deze moederschat uit den Nijl zal de hare zijn.

Van verre, maar niet ver toch, hebben nog andere oogen uitgezien naar het korfje in het riet; en die oogen hebben het korfje bewaakt. Een jonge dochter, blijkbaar een Hebreïenne, — zoo verschillend van het Egyptische type, — is reeds, toen het korfje uit het riet gedragen werd, uit haar schuilplaats te voorschijn getreden; niemand gaf acht op haar, maar haar zijn de bewegingen der hoofsche Egyptischen niet ontgaan; zij heeft die bewegingen verstaan, geproefd; ze is vrijmoedig, schoon bescheiden, toegetreden, en ze heeft geproefd, genoten de blikken der hooge vrouwen, die het jongskens streelden; ze heeft genoten de woorden der ontroering van de lippen der vorstin. De jeugdige Hebreïenne ook heeft even op het kindje geblikt, terwijl het hart haar den boezem bewoog maar ook weerhield; en ze heeft in dien blik mee vertolkt, wat in haar omgving, dat dit kindje niet sterven maar leven moest, gelijk ook de harten der Egyptische vrouwen getuigden; zij heeft de gemeenschap van het natuurlijk gevoel tusschen haar en de hooge vrouwen, tusschen haar, de dochter der Hebreënen, en de bewogen dochter van Faraö laten gelden, zonder die gevoelsstemming uit te spreken; heeft het oog der Hebreëwsche jonge dochter even dat der Egyptische prinses ontmoet bij haar nederig vragen: "zal ik heengaan en u een voedstervrouw uit de Hebreïennes roepen, die dit jongskens voor u zooge?" De prinses heeft het hart van het Hebreëwsche meisje verstaan, maar ze verloochent haar eigen hart niet; ze geeft aan de vreemde den blik der gemeenschap terug, terwijl ze spreekt: "ga!"

En nog andere oogen, nog andere vrouwenoogen hebben uitgezien in de richting van den Nijl, al werd niemand die oogen gewaar; een moederhart heeft gewacht, gewaakt, smekend voor het leven van den schat, dien de eigen handen der moeder in het korfje gelegd heeft; voor den schat in het korfje, dat de eigen moederhanden in den vroegen ochtend bevend maar zorgvuldig in het riet hebben neergezet. Haar oogen zien eindelijk van verre haar dochter komen; moeder en dochter snellen elkaar tegemoet. Dit kloppend moederhart heeft echter geleerd, zich te bedwingen, en het bedwingt zich ook nu, al kan en wil het moederoog thans zeker niet liegen. Zoo treedt ook deze moeder binnen de groep rondom het korfje met het kindje; haar eerste blik is voor de prinses, een blik, die door zwijgen de schoonste vrouwentaal spreekt, waarvan elke vrouw den

rijken inhoud verstaat ondanks alle verschillen van omstandigheden, van afstanden en van bloedsmenging; haar tweede blik is op het jongskén, — glimlacht het nu? En glimlacht daarbij het oog van al deze vrouwen? immers van alle vrouwen?

Met waardige houding heeft de Egyptische prinses de Hebreëwsche vrouw opgedragen, dit kindje voor haar te zoogen, en zij heeft daarbij aan de Hebreëin haar loon als voedstervrouw toegezegd. De voedster heeft gebogen. De groep is uiteengegaan. De prinses en haar jonkvrouwen gaan huns weegs, in de vroolijkheid der bekoring van de interessante gebeurtenis. Het kindje wordt door zijn voedster weggedragen; de jonge dochter vergezelt haar. Maar alras op een stil plekje wordt de moederlijke boezem ontbloot, om het jongske te laven; en het moederhart juicht in tranen over de redding van haar dierbaar kind.

In het vorstelijk paleis wordt, in de vrouwenkringen althans, het geval, waardoor de prinses een Hebreëwsch kind als zoon heeft aangenomen, zeker wel besproken. En in één der woningen van de Hebreëin in Egypte is gewis blijdschap en gejuich; hier schijnt het licht in de duisternis, een licht dat ook naar buiten wel gloren moet en dat toch even verlicht het bedrukt gelaat der verdrukke zonen en dochteren van Israël.

Na enkele jaren, toen het kind geen voedster meer behoefde, is het jongskén, dat in den Nijl gevonden werd, door zijn voedster-moeder heengebracht naar het koninklijk hof en overgegeven aan de dochter van Faraö, die het kind niet verloochende; het Hebreëwsche jongskén zou haar zoon zijn; en de vorstin heeft in haar Egyptische taal aan dezen haar zoon een naam gegeven, waarin zij dit voor altoos erkende, dat hij haar zoon was, dien zij uit het water gered, dien zij uit den vereerden Nijl gewonnen had. Toch lag het leven van dit kind ook gebonden aan een andere dan de Egyptische prinses, die hem uit het water ten zoon had aangenomen; het leven van dit kind lag gebonden aan het moederhart, waaronder het gedragen en waaraan het gerust had; het bloed der Hebreëin, gevoed uit den moederlijken boezem, stroomde dit kind door de aderen; een kind der Hebreëin was hij, een zoon, hun gered uit doodsgevaar, en een zoon der Hebreëin bleef hij ook als zoon der dochter van Faraö. Met de moeder hebben dan ook de Hebreëin in Egypte en heeft Israël straks voor alle eeuwen, dezen zoon, hun gegeven, in eigen uitspraak van zijn Egyptischen naam genoemd als het kind uit de Nijlwateren gered: *Mozes*.

Het tafereel, waarvan het kindje, dat in het korfje uit het Nijlriet gedragen werd, het bekorende middelpunt was, heeft breeder omtrek; het wordt door schooner lichtglans beschenen dan uit vrouwenoogen lacht; de oogen van heel de wereld worden op dit jongskén gevestigd; de engelen Gods zien op hem neer; ja het oog des Heeren heeft op dit kindeken in welbehagen geblikt; dit jongskén is een uitverkorene Gods, om Zijn naam te dragen.

Het verhaal van het kindeken Mozes, uit Egypte's Nijl gedragen, is het verhaal van een wereldgebeurtenis; het is een verhaal uit Israël's historie; het is een Schriftverhaal.

Het schoone, zonnige Egypte, het weelderige Nijlland, wat een heerlijke uitgestrekte oäse tusschen de groote woestijnen van Afrika en Arabië; door de geheimvolle bronnen van den Nijl werd het uit het Zuiden van jaar tot jaar beweldadigd, en noordwaarts in de Nijlarmen verbreedde het zich als een hof des Heeren (Gen. 13:10), Hier leefde één van de volken, waarin de geslachten der aarde uiteengingen; een volk, rijk door zijn land, en tot hooge ontwikkeling onder de volken der oudheid opgeklommen. Dit volk moet onder de volken en in zijn land dienen den Raad des Heeren, wiens alle dingen zijn, en die Zijn Voornemen op aarde uitvoert; het moet onder het licht des Heeren komen, onder het licht van Zijn Naam en Woord; en het moet aan dit licht des Heeren voor de volken der aarde dienstbaar zijn, hiertoe door Hem verwekt.

Daarom is Israël, de stam uit Abraham gesproten, die de belofte van den zegen des Heeren voor alle geslachten der aarde droeg, door het bestel van den Almachtige in Egypte gekomen. In Jozef heeft Israël en heeft de Naam van den eenigen waarachtigen God reeds geblonken voor Egypte's oog; en door Jozef is Israël van den honger gered en

in Egypte beveiligd. In hoever de verheffing van Jozef, de overgang van Israël uit Kanaän naar Egypte, en de latere bevrijding van Israël uit Egypte, met de politieke toestanden dier dagen verband hielden, de onderzoekers der oudheid speuren dit na, maar ze kwamen nog niet tot een bevredigende oplossing. Wij moeten er daarom vooralsnog van af zien, uit de gegevens, die de oudheidkunde opstapelt, een keus te doen, en daaruit een historisch beeld te ontwerpen van de politieke toestanden, gelijk ze in de dagen van Jozef tot Mozes met Egyptische oogen gezien zijn, en ook de namen te kiezen der Faraö's uit de Egyptische historie, met wie we hier te doen hebben. Wel is het zeer waarschijnlijk, dat met den Faraö, die de gunst zijner voorgangers aan Israël onttrok, en tot verdrukking van dit aanwassende volk besloot, niet slechts een nieuwe vorst maar ook een andere dynastie tengevolge van politieke omwentelingen in Egypte den kroon beklom; dit feit en de vrees voor Israëls wasdom zullen ook wel met politieke verhoudingen buiten Egypte verband gehouden hebben, ook met de politieke verhoudingen in de landen noordoostwaarts van Egypte, en meer bepaald in Kanaän; het woord van den Faraö, die tot Israëls verdrukking besloot, wijst daar op; Israëls wasdom wordt door hem tegengegaan bepaald ook met het oog op zijn vijanden, en Israëls uittrekken uit Egypte noordoostwaarts te verhinderen (Ex. 1:10). Zoo konden ook vroeger zeer bepaalde verhoudingen de gunstige gezindheid van den destijds heerschende Faraö voor Jozef en voor Israëls stam hebben bevorderd; en ook kan politiek overleg de opkweeking van het Hebreeuwsche kindeken uit den Nijl door Faraö's dochter hebben goedgevonden. Aan een mogelijke samensmelting van Israël met de Egyptenaren valt echter niet te denken; de Schrift deelt ons mee, dat Jozef ook na zijn verheffing van de Egyptenaren en door hen zelf onderscheiden bleef (Gen. 43:32); ook dat Israëls stam in Egypte afzonderlijk moest wonen, niet alleen met het oog op Israël maar ook op de Egyptenaren (Gen. 46:33, 34). Zoo heeft dan Israël in Egypte gewoond in de landstreek Gosen, Egypte's noordoostelijk grensgebied. Hier is Israëls stam uitgegroeid tot een groote menigte, een volk van eigen type. Egypte heeft Israël gevoed, en ten deele opgevoed; het jongskén, uit den Nijl in Faraö's hofwoning ingedragen, is hierin type van zijn volk. Bij de veeteelt, waarin later bijzonder de stammen van Ruben en Gad en ten deele die van Manasse hun bestaan hielden, leerde Israël in Egypte den akkerbouw beoefenen (Ex. 1:14), het bewaarde nog in de woestijn de heugenis van den rijken oogst der veldvruchten, die het in Egypte genoot en van den buit, die het door vischvangst uit de wateren won (Num. 11:5). Ook het handwerk leerde Israël in Egypte; daardoor kon Faraö de Israëlieten niet alleen op het veld tot slavenarbeid verplichten, maar ook als werkkrachten voor zijn stedenbouw hen dienstbaar maken; ja in hout en steen en metaal, in goud en zilver, in spinnen, weven en borduren werden Israëlieten in Egypte bedreven, zoodat Mozes in de woestijn nog kunstenaars onder hen kon aanwijzen en vele mannen en vrouwen met deze konden arbeiden (Ex. 35:25, 26, 30-35; 36:1, 2).

Israël wies in Egypte, in Gosen; het groeide uit het grensgebied. waarbinnen het wonen mocht. In hoever men met recht zich beroept op 1 Kron. 7:20-24 en op 1 Kron. 4:22, om daaruit te betoogen, dat reeds vóór Mozes Israëlieten naar Kanaän zijn getrokken, blijve hier onbeslist. Wel is verre van onwaarschijnlijk, dat Israël bij zijn uitgroei niet alleen westwaarts verder in Egypte is doorgedrongen, maar ook oostwaarts over de eigenlijke landgrens uitgang gezocht heeft. Toch bleef de Israëlietische stam als zoodanig nog binnen Egypte's rijksg gebied; die stam leefde in en van en mede voor Egypte; hij werd door Egypte gevoed, opgevoed en dienstbaar gemaakt.

Ongetwijfeld, Israël bewaarde de belofte des Heeren aan de vaderen gedaan, de belofte der erfenis van Kanaän; het bewaarde met Jozefs gebeente ook Jozefs woord, dat de Heere Israël zou bezoeken en het opvoeren zou naar Kanaän (Gen. 50:24-26). Het bewaarde de heilige traditie, en bij de uitbreiding der Egyptische beschaving over de Israëlieten zullen de afschriften dier heilige traditie zich onder hen wel vermenigvuldigd hebben.

Zoo bleef ook de kennis des Heeren bij Israël in Egypte wel bewaard; toch drong met de Egyptische beschaving en wijsheid ook de besmetting der valsche religie van Egypte in Israël door; in het gouden kalf, later bij Sinai opgericht, zien we daarvan het teeken, en

de Schrift verklaart ook uitdrukkelijk, dat Israël in Egypte door de afgoderij besmet is (Joz. 24:14, Ezech. 20:5-8). Tusschen Israël en de Egyptenaren gaapte de klove van den waren en den valschen godsdienst, en in Mozes' dagen althans was het zoover gekomen, dat een openlijk uitoefenen van zijn religie door Israël als volk in Egypte onduldbaar gerekend werd, maar ook door den Heere, die Israël naar Sinäï riep, niet meer kon worden toegestaan (Ex. 8:25-28). Die verhouding brak echter ook bij den bestaanden toestand de kracht van Israël in zijn religie en bedreigde het met geestelijken ondergang.

De toestand was onhoudbaar. Egypte kon Israël in zijn wasdom niet houden, en Israël kon in Egypte niet blijven. Egypte zonk verder weg in zijn valsche religie en Israël moest uitkomen als het volk des Heeren. In de volkenwereld noordwaarts broedde het onweer, dat nieuwe tijden aankondigde, en de ongerechtigheden der Kanaänieten begonnen vol te worden. Duisternis bedekte de aarde en donkerheid de volken, en de belofte van de toekomst des Heeren scheen weg te sterven. Toen heeft Egypte's Faraö bevel gegeven tot Israëls verdrukking door slaafschen arbeid; straks volgde zijn bevel, dat Israëls vroedvrouwen de zoontjes, die bij de Hebreën geboren werden, zouden doden; en eindelijk gaf hij aan zijn volk bevel om de jonge zoontjes van Israël in den Nijl te werpen. Toen is aan Amram en Jochebed het zoontje geboren, dat drie maanden lang verborgen bleef maar eindelijk in het korfje door moeders hand in het geloof in het Nijlrriet werd neergezet (Hand. 7:20; Hebr. 11:23). Met dit jongskén, uit den Nijl getogen, door zijn moeder gevoed en in Faraö's huis opgevoed, braken door Gods bestel nieuwe tijden over Egypte, over Israël, over de wereld aan. Met hem, in hem, door hem zou de Naam des Heeren doorblinken in de wereld van de volken der oudheid, twistend met Egypte en zijn valsche goden, worstelend om Israël, en in Israël uitlichtend voor alle eeuwen; uitlichtend in de Wet des Heeren door Mozes gegeven en in de Schrift van Mozes en van de profeten, die hem gevolgd zijn; uitlichtend met het Evangelie van Jezus Christus, die uit Israël voor alle geslachten zou opkomen, een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van Israël, het volk des Heeren. In donkere zwarte schaduwen kwam Mozes' leven op; in zichzelf was ook dit kindeken niets. Het korfje, dat hem droeg, en de biezen, die hem wiegden, welk een schamele beschutting waren ze! En hoe onzeker was de berekening, waarmee het bang bevend moederhart het kindje daar aan den Nijlkant in het water gezet heeft. Maar de Heere regeert; zijn Raad bestaat en Hij doet zijn Woord. In het geloof heeft Jochebed het korfje met haar schat in de Nijlbiezen achtergelaten; en de Heere, die alle harten neigt, heeft haar kindje aan Faraö's dochter gegeven en het toch weer aan het eigen moederhart gelegd. De Heere heeft Mozes verwekt; Hij heeft hem in Israël en in Egypte de plaats gegeven, die voor zijn toekomst, voor Israëls toekomst, voor de toekomst der wereld beslissend zou zijn. Hij heeft hem tot Mozes gemaakt, den man, die den grooten strijd des geloofs zou strijden tusschen Egypte en Israël, in Egypte en in Israël, en voor het oog aller eeuwen, die volgden. De Heere heeft naar zijn Verkiezing en naar zijn Raad Mozes gemaakt tot den man, die noch in Egypte noch in Israël zijn eigenlijke bestemming had, maar die den Heere tot Zich heeft doen naderen, en die, zijn blinkend aangezicht bedekkende, het licht van den Naam en het Woord des Heeren zou dragen tot aan de voleinding der wereld, het licht van het Koninkrijk van den levenden God.

ISRAËL'S VERLOSSER. [Ex. 2:11]

En het geschiedde in die dagen, toen Mozes groot geworden was, dat hij uitging tot zijn broederen, en bezag hun lasten.

Exodus 2:11.

Mozes, de zoon der verdrukte Hebreëen werd als zoon der dochter van Faraö aan het Egyptische hof opgevoed en onderwezen "in al de wijsheid der Egyptenaren"; en hij werd "machtig in woorden en werken." (Hand. 7:22).

Om overtuigd te zijn van de beteekenis, die de ontwikkeling van Mozes reeds in zijn jeugd gehad heeft, behoeft men nog geen waarde te hechten aan Joodsche sagen.

Volgens die sagen heeft Mozes niet alleen Egyptische maar ook Grieksche, Assyrische en Chaldeeusche leermeesters gehad. Als knaap reeds trok hij aller bewondering. De Egyptische prinses, die Mozes tot zoon had aangenomen, maar voorts kinderloos bleef, heeft Mozes reeds als knaap tot troonopvolger in Egypte bestemd; zij wist ook haar vader voor dit plan te winnen, en Faraö heeft toen als teeken van zijn toestemming den knaap Mozes omarmd en hem den koninklijke kroon op het hoofd gezet; maar de jonge Mozes rukte zich die kroon van het hoofd en zette zijn voet er op. Een Egyptische geleerde heeft daarna voorspeld, dat deze knaap het Egyptische rijk doodelijk zou treffen, en hij heeft daarom zijn dood gevorderd; de prinses heeft echter alle gevaar van haar pleegkind geweerd. Zoo ging Mozes' ontwikkeling ongestoord door. Als jongeling voerde Mozes reeds een Egyptisch leger tegen Etiopië aan, en hij drong tot Meroë door; een Etiopische Kusitische prinses, door liefde voor den schoonen jongen krijgsheld aangegrepen, opende hem de poorten der vorstelijke Etiopische stad, en zij werd Mozes ter vrouw (men verwijst hierbij ook naar Num. 12:1).

Dit alles is sage.

De studie der oudheid brengt ook Mozes' jeugd, en bepaald zijn eerste optreden in verband met politieke gebeurtenissen en krijgswegingen dier dagen. Dat niet alleen de eigen Egyptische maar ook Babylonische beschaving en wetenschap in Mozes' dagen in Egypte bekend waren en invloed hadden, staat voor onze huidige kennis wel vast; ook wel, dat niet alleen Egypte en de Aziatische rijken maar ook Egypte en de andere rijken van Noord-Afrika. en mede de Grieksche eilanden, in het volkerenleven dier oudheid elkaar aanraakten (zie ook Gen. 10:13, 14). Wij kennen Mozes in zijn latere beteekenis, niet alleen in zijn hooge goddelijke roeping maar ook in zijn groote begaafdheid; en bij die kennis kan niemand betwijfelen, dat deze Mozes ook een kind en een jongeling met groote gaven en van hoogen aanleg geweest is. Zijn Semitische Israëlitische aanleg, zijn religieuse aanleg mogen wij ook zeggen, was van eigen type, van het Egyptische type onderscheiden, maar was ook voor de Egyptenaren belangwekkend. We hebben hier te doen met de genade Gods, die Israëel heeft verkoren en verwekt en die aan Israëel een eigen type van menschzijn gegeven heeft; en we hebben hier te doen met de genade des Heeren, die Mozes van den moederschoot heeft afgezonderd, en die hem ook in natuurlijke begaafdheid heeft geformeerd en toegerust naar zijn goddelijk bedoelen. In Jozef was reeds gebleken wat een zoon Israëls in Egyptischen kring worden en zijn kon. En nu waren de omstandigheden voor den jongen Mozes bijzonder gunstig; hij was de gunsteling der koninklijke prinses; alle natuurlijke middelen stonden zoo voor zijn vorming en ontwikkeling ten dienste, en Mozes' rijkbegaafde geest kon al die middelen aangrijpen; daarbij moet zijn eigen type en de noodzakelijke onderscheiding, die tusschen Egyptenaren en Hebreëen gevorderd werd, zijn zeltstandige persoonlijke ontwikkeling in de hand gewerkt hebben. Egypte bezat een geschiedenis; het beoefende wijsheid en wetenschap; het was een land van een nijver volk, dat zijn arbeid tot kunst ontwikkelde. Egypte was machtig in woorden en werken; het stond hoog in zijn regeering, in zijn regeerkunst, zijn ambtenaren en in zijn leiden en dienstbaarmaken van

de krachten in het volk. Zoo kon Egypte zijn groote werken uitvoeren; zoo kon het zelfs een volk als Israël tot slavenarbeid dwingen en gebruiken tot uitvoering van zijn groote werken. Ook in zijn staatkunde en in zijn krijgskunde stond Egypte mee aan de spits der beschaving. In heel dit hooge leven van Egypte kon Mozes zich aan Faraö's hof vrij ontwikkelen en bekwamen, en hij werd in dit hooge leven door de zorg zijner koninklijke pleegmoeder, ook opzettelijk gevormd en bekwaamd. Zoo kwam Mozes in den Egyptischen hofkring geheel op de hoogte van zijn tijd; hij kon de historie nagaan, hij kon de ontwikkeling en de beweging der groote volkenwereld in zijn dagen overzien en zich daarvan rekenschap geven; hij kon meelevende in de overleggingen, die de naaste volkenomtrek, in oostelijke, zuidelijke, westelijke en noordelijke richting voor Egypte noodzakelijk maakte; hij kon de innerlijke verhoudingen in Egypte kennen, en de actie van regeering en krijgsmacht bleven hem zeker niet vreemd. Zoo kon en moest Mozes' persoonlijkheid en geest tot krachtige ontwikkeling en werking komen. Wat de jonge Mozes daarbij in Faraö's hofkring en in Egypte's leven, in Egypte's staatkunde ook, gepresteerd en gedaan heeft, weten wij niet. Wel kan het niet twijfelachtig zijn, dat Mozes allermint een onbewust en onaandoenlijk toeschouwer is geweest van de dingen waarin hij meeleeftde en waarop zijn diepe, vurige geest reageeren moest.

Wat de Schrift ons verhaalt van Mozes' eerste optreden voor zijn volk in Egypte doet ons dan ook in hem zien de krachtige persoonlijkheid, die bewust ingrijpt. Mozes, de gunsteling van Faraö's dochter, de belangwekkende jonge man aan Faraö's hof, was een kind der Hebreëen, een zoon Israëls; de moederlijke boezem heeft hem gevoed, het vaderlijk oog heeft op hem als zoon van zijn volk gerust; de eerste speelgenooten van het kind Mozes waren de kinderen der Hebreëen, en zijn eerste leven was in Israël. In Israël is in dagen van treuren en zuchten het gebed des geloofs opgezonden, dat reeds van Mozes' geboorte af voor hem opging (Hebr. 11:23). Daar heeft zich in het ouderlijke huis de hope van Israël aan dit kindeken gehecht. De band, die Mozes bond aan zijn moeder, aan zijn vader, aan zijn volk, is dan ook niet gebroken sinds hij uit het ouderlijk huis overging naar het koninklijk hof. Mozes heeft in zijn opwassen moeten weten, dat hij een zoon der Hebreëen was en hoe hij een zoon van Faraö's dochter was geworden; hij zal zijn vader en moeder, zoo ze nog in leven waren weergezien hebben; hij heeft althans zijn broeder Aäron en zijn zuster Mirjam gekend; hij is weer met zijn volk in nadere aanraking gekomen. En Mozes kende dat volk weldra schier beter dan het zichzelf kende; hij heeft over zijn volk nagedacht; de geschiedenis van Jozef kon en moest hem aan Faraö's hof bijzonder boeien, en van het zijn en den toestand van zijn volk in Egypte moest Mozes zich rekenschap geven. Met de religie, met het geloof van Israël heeft Mozes daarbij door de genade des Heeren gemeenschap gehad, niet slechts uiterlijk maar waarachtig geestelijk. Zoo overzag Mozes, meer dan iemand in Israël en in Egypte, de verhouding van Egypte en Israël, in zijn opkomst uit het verleden, in de benauwing van het heden en in zijn drang naar de toekomst. Mozes heeft noodzakelijk meer dan iemand zijn tijd gevoeld en gekend; het licht van den Naam en van de belofte des Heeren moet daarbij tot hem doorgedrongen zijn; zoo heeft hij het heden van zijn tijd gezien en verstaan; zoo is zijn geest tot actie gekomen, en zoo heeft hij in zijn eerste mannenleven zijn weg naar de toekomst gekozen.

En Mozes heeft daarbij de roeping des Heeren, die werkte in zijn ziel, niet verloochend, al was de weg zijner roeping nog raadselvol en nevelachtig. Mozes heeft zijn moeder niet verloochend voor Faraö's dochter, zijn volk heeft hij niet verloochend voor Egypte. Naar de leiding des Heeren met hem opwassende in al de wijsheid en in het inhoudrijke en bewegelijke leven van Egypte, is zijn hart en is zijn oog bij toeneming op Israël gericht, door Israël geboeid, en zijn geest is met Israël werkzaam. Stefanus, wiens ziel zelf brandde om het geheim van Israëls roeping voor den Heere, vertolkt later de stemming van den jongen Mozes in Egypte aldus: het kwam in zijn hart zijn broeders, de kinderen Israëls, te bezoeken en hij meende, dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou (Hand. 7:23, 25). Zoo verhaalt ons dan ook de Schrift in Exodus van Mozes' eigen lippen, dat hij uitging tot zijn broeders en bezag hun lasten. Ja, de Israëlieten zijn voor Mozes zijn broeders; zijn hart verloochent hen niet maar het brandt voor hen, al verbergt hij dien gloed. Ofschoon levend in den glans en de weelde

van den hofkring, is het volk Israël, waarmee het politiek overleg zich in Egypte bezig hield, om dit volk aan Egypte's grootheid en toekomst dienstbaar te maken en waarvoor Egypte mede op Mozes hoopte, — dit volk is voor Mozes *zijn* volk en aan de toekomst van dit zijn volk is Egypte's grootheid en heerlijkheid en al wat Egypte hem bood voor Mozes ondergeschikt. Voor Mozes is Israëls lot verdrukking, Israëls arbeid voor Egypte's glorie zegt hem de lasten, waaronder zijn volk gebukt gaat, slaafsche dwangarbeid waardoor dit volk in zijn eigenlijke wezen en in zijn roeping voor den Heere en voor Zijn belofte dreigt ten gronde te gaan. Het Israëlitisch bloed spreekt in Mozes; het Israëlitisch vuur brandt hem in de ziel; het Israëlitisch geloof beslist over hem. Mozes weigert in zijn hart een zoon van Faraö's dochter, hoveling van Faraö, gunsteling maar werktuig van Egypte te zijn. Mozes heeft gekozen en hij kiest door het geloof; de Naam en de belofte des Heeren moet voor hem geblonken hebben; daarin was voor Mozes "de vergelding des loons", de hoge prijs, waarnaar hij wilde jagen, het hoge doel, waarvoor hij zijn leven gaf. De *Christus* was daarin voor Mozes, naar de uitdrukkelijke verklaring der Schrift, de levenschat, verre uitgaande boven alle schatten in Egypte; Christus was voor Mozes' hart en geest het eigenlijke boven alles uitgaande levensdoel. Hoe ook het licht van den Christus voor Mozes omneveld was, toch heeft zijn ziel dien glans onderscheiden, er voor gebogen en er zich naar uitgestrekt. Die glans scheen voor Mozes over Israël; daarom was dit Israël hem niet alleen *zijn* volk, maar *het volk van God*. Daarom was Mozes de vereeniging met dit volk in zijn druk liever dan in eer en grootheid Egypte's schatten en weelde te genieten met verloochening van het volk des Heeren; die Egyptische genieting ten koste van de hope Israëls was voor Mozes de genieting der zonde. Zoo doet de Schrift ons Mozes kennen in de beslissende jaren van zijn jonge mannenleven: "door het geloof heeft Mozes, groot geworden zijnde, geweigerd een zoon van Faraö's dochter genoemd te worden, verkiezende, liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte, want hij zag op de "vergelding des loons" (Hebr. 11:24-26).

De zucht naar *verlossing* leefde voor Israël in Mozes' ziel. Die zucht greep Mozes' rijk begaafde en ontwikkelde ziel in heel haar werking aan, en die zucht bestuurde de overlegging van zijn geest. Zóó ging Mozes uit tot zijn broederen om hun lasten te bezien. Geen plan van handeling moge hem nog helder voor den geest staan, het doel staat in Mozes' geest vast, als hij meer opzettelijk en in bijzonderheden van Israëls toestand, van den vorm waarin Egypte Israël dienstbaar maakt, van het lijden en van de bestemming van zijn volk kennis gaat nemen. Zich uitspreken kan Mozes niet. Nochtans heeft hij zich uitgesproken met de daad, toen hij zich niet weerhouden kon bij het zien van de mishandeling, die een Hebreër op een stille plek van een Egyptenaar verduren moest. Toen heeft Mozes, voor wien de Egyptenaar zich niet schaamde, rekenend op de goedkeuring van Faraö's gunsteling, en tot wien de Hebreër niet om hulp zou roepen, den Egyptenaar verslagen en zijn volksgenoot gewroken en gered. Met eigen hand heeft Mozes den verslagen Egyptenaar begraven. Ja, Mozes had hierin gesproken; zijn hart had hij hierin uitgesproken voor zijn volk; hij had gesproken van verlossing. Zoo nu slechts Israël verstaat en zwijgt. Dan kan straks, als aller oog het zegt, dat de verdrukte Hebreën den man uit Faraö's hof als hun broeder kennen, begrijpen en volgen willen, het woord der verlossing gesproken worden, de raadslag der verlossing worden gehouden en de hope op verlossing worden verwezenlijkt.

Maar Israël heeft het niet verstaan (Hand. 7:25). Mozes keerde weer onder zijn volk. Daar zag hij dat volk ook zelf verdeeld; indien deze innerlijke verscheuring van Israël niet gestuit werd, wie zou dan Israël verlossen! Daarom heeft Mozes twee twistende Hebreën tot broederschap vermaand. En ja, toen bleek het, dat Mozes' daad tot bevrijding van den mishandelden Israëliet in Israël van mond tot mond gegaan was, — maar dat Israël dezen Mozes niettemin als redder versmaadde; onverholen is het verwijt Mozes in het aangezicht geslingerd: wie heeft u tot een richter en overste over ons gezet? wilt gij mij doden, gelijk gij den Egyptenaar gedood hebt? (Ex. 2:14).

Israël heeft hierin Mozes versmaad; dit was Israël tot zonde, en het heeft Israëls

verdrukking verzwaard. Stefanus wijst er ons op, dat de Heere toch Mozes tot een overste en verlosser aan Israël gezonden heeft, hoewel Israël hem verloochende, zeggende: wie heeft u tot een overste en richter gesteld? (Hand. 7:35).

Mozes moet nu niet alleen Egypte maar ook Israël ontvluchten.

Tot zoover gaat de raad en de weg des Heeren met Mozes in Egypte als de aangenomen zoon van Faraö's dochter en als zoon der Hebreëen. Mozes heeft verstaan; maar Israël heeft niet verstaan. De genade des Heeren heeft in Mozes getriumfeerd; Mozes is als man des geloofs opgetreden; in zijn ziel is de beslissing gevallen, waardoor hij de groote Mozes is in de historie der wereld, de man, die naar Gods Raad en genade over hem, toegerust met de verlichte kennis van zijn tijd en zijn volk, van het leven der menschen en van den Naam des Heeren, gekozen en zich gegeven heeft tot verlossing van Israël en voor de belofte des Heeren.

Toch, Mozes' hand is hier met bloed bevlekt. Hij, het uitverkoren werktuig des Heeren, is in zichzelf niets ondanks zijn toerusting; hij heeft eigenmachtig gehandeld, hij heeft zich aan den Egyptenaar vergrepen, en hij moet als een machteloze vluchteling een heenkomen zoeken in de woestijn. Israël verstaat en begeert Mozes ook niet; Mozes' offer is vergeefs gebracht. Neen, Egypte kweekt den verlosser niet en Israël kweekt hem niet. Israëls verlossing komt van den Heere alleen. En ook het verkoren werktuig des Heeren moet, als Jozef weleer, als David later, ontledigd worden in zichzelf, en worden wat hij zijn zal door den Heere alleen. Mozes' eerste leerschool is doorlopen; de dag zijner roeping is echter nog verre. De tweede leerschool volgt voor Mozes Niet uit Faraö's paleis, maar van den berg des Heeren uit de woestijn zal Mozes aan Israël als redder worden toegebracht. Niet de glans der Egyptische politiek, niet ook de trouw van het Israëlitische bloed en van het Israëlitische geloof zelfs zal Israël redding brengen, maar de glans van het aangezicht des Heeren.

En dan zal Mozes verlosser zijn zelfs van een ingezonken en wederspanning volk, dat al zijn dagen Mozes' ziel doorwonden zal maar waarin Mozes nochthans zal dienen den Heere, die Israëls hope en de Verlosser der wereld is.

IN BALLINGSCHAP. [Ex. 2:15]

Mozes vlood voor Faraö's aangezicht en woonde in het land Midian.

Exodus 2:15.

Voor Mozes, den zoon der Hebreëen, den weltoegerusten man in zijn opkomende kracht, wiens hart gekozen heeft voor zijn verdrukt volk om het te verlossen, is bij Israël in Egypte geen plaats meer.

Mozes had de lasten gezien waaronder zijn volksgenooten gebogen gingen; hun lot en toestand stonden hem steeds helderder voor oogen. Mozes kende daarbij Egypte. Egypte's macht en Egypte's overleg gingen ook met betrekking tot Israël; maar Mozes kende ook Egypte's zwakheid; hij wist van de bezwaren en gevaren, die Egypte drukten en bedreigden, en die een optreden tot bevrijding van Israël uit zijn vernedering mogelijk konden maken. Mozes' oog staarde op de roeping van zijn volk als het volk van God; op de beloften des Heeren aan de vaderen gedaan; op den Heere, in wiens Naam alleen de toekomst vaststond en de hope der wereld leefde. En Mozes' hart heeft door het geloof gekozen voor den Heere en voor Israël, met versmading van wat Egypte hem daar tegenover bieden kon. Indien nu maar Israël Mozes verstaan had; indien nu maar de innerlijke weerstand tegen Egypte's verdrukking in Israël was opgekomen; en indien daarbij nu toch de handen der Israëlieten zich als broederhanden hadden ineengesloten, om in het herlevend besef van Israëls verkiezing en roeping een eenig volk te zijn. Indien nu maar Israël Mozes' hand, die den verdrukker treffen en den verdrukte bevrijden kon, had willen aangrijpen. Israël heeft echter zijn zoon, die aan Egypte's hof was opgetogen, versmaad; wat wou hij, die zelf Hebreër was, hun overste of richter zijn! Zelfs het vertrouwen en het recht, om tusschen zijn broederen te spreken, werd aan dezen gunsteling van Egypte's hof door Israël ontzegd.

En Mozes' manslag aan den Egyptenaar tot bevrijding van den mishandelden Israëliet was bij Faraö bekend geworden; Egypte verstond nu, wat het aan Mozes had; geen gunst zelfs der prinses, die hem ten zoon had gekozen, kon toen Mozes in Egypte meer beveiligen. Faraö sprak het doodvonnis over Mozes uit.

Zoo moest Mozes uit Egypte en van Israël wegvluchten. En Mozes vlood als balling naar Midian.

Als balling vlood Mozes naar Midian. Egypte's hand heeft Mozes op zijn vlucht niet kunnen grijpen, en ook in het oord zijner ballingschap hem niet machtig kunnen worden. Dat Mozes na zijn optreden voor den Israëliet en tegen den Egyptenaar in Egypte gevaarlijk gerekend werd, ook al ging hij de grenzen over, kan bij de zorg, die Egypte voor zijn noordoostelijke grens koesterde en in verband waarmee het Israëls wasdom en kracht vreesde, niet twijfelachtig zijn. Israëls verdrukking is dan ook na Mozes' vlucht in hardheid toegenomen; en dat die verzwaring van druk voor Israël volgen moest, dat was aan Mozes maar al te goed bekend. Toch blijkt Egypte's macht buiten zijn grenzen niet groot genoeg om den gevaarlijken Mozes in handen te krijgen; Mozes heeft ook wel geweten, waarheen hij vluchtte. Zoo is Mozes dan veilig in Midian.

Men zoekt het land Midian vooral ten Oosten van de Golf van Akaba in Noord Arabië. Daar schijnt de stam, die uit Midian, één der zonen van Abraham en Ketura, gesproken is (Gen. 25:2), zich vooral ontwikkeld te hebben; vermenging met andere Hebreuwsche stammen uit Ketura en uit Ismaël is bij die ontwikkeling niet uitgesloten (vgl. Gen. 37:25, 28, 30). In West-Arabië ook hebben zich mede tot volken en staten ontwikkeld de Joktanitische Hebreëen (Gen. 10:21, 25 v.v.); deze West-Arabische volken en staten hebben zich reeds in hooge oudheid door een eigen beschaving gekenmerkt, welke ook op Midian van invloed geweest kan zijn. In elk geval wordt Midian een land genoemd en hebben we daarbij niet slechts aan omzwervende Nomaden te denken: en de bevolking

van dit land behoorde tot de Hebreëen, de bredere Semitische tak, die uit Heber in twee hoofdtakken uiteengegaan is (Gen. 10:25); en meer bepaald behoorden de Midianieten tot de Hebreëen uit Peleg en uit Abraham (Gen. 10:25; 11:18v.v.; 25:2). De traditie der Hebreëen zal daarom in dit land ook op eigen wijze bewaard zijn.

Hierdoor heeft Mozes in Midian een ander terrein gevonden, vanwaar zijn geest werkzaam kon en moest zijn met de wereldverhoudingen der geslachten en volken, bepaald ook met de beteekenis en plaats van het bijzondere Hebreeuwsche volk, waartoe Mozes naar zijn bloed en hart behoorde en voor welks lot door de verdrinking van Egypte hij balling werd.

De beteekenis van de bijzondere openbaring Gods in Israël en van de belofte des Heeren aan Abraham en de vaderen moet daarbij Mozes' geest wel bijzonder bezig gehouden hebben.

De kennis van God was ook in het geslacht van Midian niet geheel verloren; en de hand des Heeren leidde Mozes in het huis van Jetro, die in één der Midianitische kringen priester en richter was. Dat de religie van Jetro niet geheel in afgoderij was ondergegaan, blijkt toch wel uit het feit, dat na Israëls uittocht uit Egypte Jetro den Heere als Israëls Verlosser erkent en eert, en dat bij Jetro's priesterlijk vereeringsoffer Mozes en Aäron en de oversten van Israël aan den offermaaltijd deelnemen. (Ex. 18:1-12); ook heeft Mozes toen Jetro's voorlichting niet versmaad ten behoeve van de rechte wijze om Israël te richten (Ex. 18:13-26); en de engere kring van Jetro's geslacht is althans later met Israël meegetrokken en mee in Kanaän overgegaan (Num. 10:29; Richt. 4:11).

Toch was de band, die de Midianieten samenbond, niet de band der ware religie, en ook het land Midian hield de Midianieten niet vast. We vinden althans later een tak der Midianieten met de Moabieten in den ontuchtigen afgodischen dienst van Baäl-Peor vereenigd om Israël te verleiden, waartegen de toorn des Heeren ontbrandt; en Mozes moet daarom vóór zijn dood nog de wrake des Heeren aan de Midianieten wreken (Num. 25; 31).

Ook blijkt het, dat Jetro met zijn kring minder vast aan één bepaalde woonplaats gebonden was, wijl Mozes later den dienst der zijnen begeert, om Israël "tot oogen te zijn" in de woestijn, tot wegwijzers en wachters te strekken (Num. 10:31). Trouwens, Mozes ontmoette reeds op zijn vlucht naar Midian Jetro's zeven dochters als herderinnen. (Ex. 2:16, 17); Jetro blijkt behalve priester en richter ook een aanzienlijk veehouder te zijn. Mozes verbindt zich dan ook bij Jetro tot den dienst, om de kudde van Jetro te hoeden, en Mozes zwerft dan voorts met die kudde door de vlakten en bergdalen van Sinäi's schiereiland en komt zoo ook aan den berg Gods Horeb (Ex. 3:1 v.v.) Door deze gegevens wordt aannemelijk de veronderstelling, dat Jetro met zijn kring van Midianieten in Mozes' dagen op het Schiereiland Sinai verblijf hield, of dat het rijksgebied van Midian zich ook daarheen uitstreekte met verbinding over de Golf van Akaba.

Zeer wel kan de kring der Midianieten, tot welke Jetro behoorde, een eigen vorm van religie hebben bewaard, waarin die kring boven andere Midianieten uitblonk; en in verband daarmee kan die kring van Jetro ook de gemeene traditie der Hebreëen zuiverder bewaard hebben. Toch getuigt de vijandschap, die Jetro's dochter als Mozes' huisvrouw tegen de besnijdenis van haar kind openbaart, dat Jetro's kring van deze instelling des Heeren, die toch voor heel Abrahams geslacht gold, althans wat de besnijdenis der kleine kinderen aangaat, vervreemd was, zoo sterk, dat Mozes zelf hierin voor den feilen weerstand van dien kring gezwicht is (Ex. 4:24 vv.) Ook is hier van beteekenis Jetro's getuigenis na Israëls uitleiding uit Egypte, dat hij *nu* weet, dat de Heere groter is dan alle goden (Ex. 18:11); Israëls verlossing uit Egypte door den Heere is voor Jetro een openbaring. Mozes heeft dan ook de openbaring des Heeren, waardoor hij de Mozes der Schrift geworden is, niet bij Jetro gevonden of van Jetro ontvangen, maar hij heeft die rechtstreeks ontvangen van den Heere zelf in zijn eenzaam vertoeven bij den brandenden braambosch. (Ex. 3).

In den kring van Midian bij Jetro heeft Mozes als balling Israëls geleefd. Het verlossersvuur brandde nog in zijn bloed, toen Mozes de dochters van Jetro ontmoette bij den waterput in de vlakke; hij werd hun held tegen de vreemde herders, die hen van de waterput verdreven. Hierin blijkt wel, dat Mozes een man van kracht was: Jetro heeft zeker daarom ook Mozes' dienst begeerd en dien op prijs gesteld; hij gaf zijn dochter Zippora aan Mozes ter vrouw en hij hield Mozes voor zijn kudde in dienst, Zoo werd Mozes de veehoeder van Jetro¹.

Van Mozes' leven in de veertig jaren, die voor zijn verblijf in Jetro's kring aangegeven worden (Ex. 7:7; Hand. 7:30), weten wij niet veel bijzonderheden. Het optreden van Zippora tegenover Mozes, als deze door den Heere naar Egypte gezonden werd, werpt echter op zijn huiselijk leven geen vroolijk licht (Ex. 4:25, 26); ook maakt Mozes na zijn roeping door den Heere Jetro niet aanstonds deelgenoot van de openbaring, die hem te beurt is gevallen; slechts vraagt Mozes Jetro vrijheid, om naar Egypte terug te keeren om zijn broedervolk te bezoeken (Ex. 4:18). Al is Mozes bij Jetro dienstbaar gebleven en geen eigenaar van een eigen kudde geworden, zoo blijkt echter toch overigens de houding van Jetro tegenover Mozes, zoowel bij diens gaan naar Egypte als bij zijn terugkeer met Israël, niet onwelwillend (Ex. 2:20, 21; 4:18; 18:7 v.v.; Num. 10:29 v.v.).

We beluisteren de stemming van Mozes in Midian uit de namen, die hij aan zijn zonen gaf. Zijn eersteling noemde hij Gersom. Mozes sprak daarin zijn zielestemming als "balling in het vreemde land" uit; in den naam van zijn tweeden zoon, Eliëzer, roemde Mozes echter: "de God mijns vaders is mijn hulp geweest en heeft mij gered van Faraö's zwaard" (Ex. 2:22; 18:3, 4).

Zoo spreekt in de namen zijner twee zonen het hart van Mozes zich uit over wat hem althans langen tijd bezig hield; dat hij ontvluchten moest aan Israël en aan Egypte en in ballingschap moest leven, maar toch ook, dat hij door Gods gunst ontkomen was aan Faraö's geweld. Voeg daarbij het feit, dat Mozes zijn zonen niet besneed ter wille van Zippora's weerstand. En ook het andere feit, dat Mozes na zijn langdurig verblijf bij Jetro voor de goddelijke roeping om naar Egypte als Israëls verlosser te gaan, terugbeeft. Dan merken we in deze teekenen een niet onbelangrijke verandering in Mozes op. Het lijden heeft Mozes neergebogen; zeker en vooral het lijden, dat hem bij zijn ontvluchten aan zijn volk, aangegrepen heeft, en dat sinds zijn ziel steeds in ballingschap heeft doen leven.

O, zonder eenigen twijfel, gelijk na Mozes' vlucht Israëls verdrukking is toegenomen, zoodat hun gekrijt en gekerm opklom tot God, wiens oog Israël ondanks zijn diepe vernedering in trouwe bewaakte (Ex. 2:23-25), zoo is Mozes' ziel in Midian gebonden gebleven aan Israël. In het Midianitische leven is Mozes niet opgegaan. De Heere, die in zijn Raad en Welbehagen Mozes aan Israël gegeven en geboden heeft, zag ook niet minder in trouwe op Mozes als op Israël. Het leven van Mozes' ziel is blijven bloeden in de wond, die het ontvluchten aan Israël daarin gescheurd heeft. Maar de kracht van zelf-weten en zelf-kunnen is in Mozes als de man, die zich Israëls verlosser gevoeld heeft, gebroken; Mozes, door den verborgen schat en de gebroken kracht zijner ziel lijdende, is Jetro's veehoeder geworden, en is dat geheel geworden.

Stil zwerft Mozes nu jaar na jaar met zijn kudde over de vlakten, en door de bergdalen van Sinäi's schiereiland. Mozes' energie krijgt hier een andere richting en wijdt zich aan de kudde; de held is nu herder.

Dat Mozes hierin een tweede leerschool heeft na de Egyptische, een leerschool om later Israëls woestijnherder te kunnen zijn, dat kon Mozes in Midian niet verstaan. Sinäi's schiereiland is zijn woonland op eenzame zwerftochten jaren, jaren lang, Sinäi's

¹ De Schrift noemt Mozes' schoonvader Jetro; maar zij noemt ook in ditzelfde verband Rehuël en Hobab (Ex. 2:18; 3:1; 18:1; Num. 10:29); Hobab wordt echter de zoon van Rehuël genoemd (Num. 10:29). Er bestaat verschil van gevoelen over de vraag, of de namen Rehuël en Jetro of wel Jetro en Hobab denzelfden persoon aanwijzen; voor de zaak zelf doet dit niets af.

schiereiland, waar later eenmaal Mozes ten volle Mozes zal zijn, de Mozes van Israël.

Daarbij, de eenzame vlakten, waarin Mozes de kudde drijft, de woestijnvlakten met Sinai's toppen in het verschiet; en Sinai's toppen zelf, die deze herder telkens nadert en waartusschen hij voor zijn kudde weide weet te vinden; ze moeten machtig van werking op Mozes geweest zijn. Want Mozes was en bleef een buitengewoon man van aanleg, en buitengewoon was de leiding des Heeren met Mozes' geest. De openbaring des Heeren aan Mozes uit Sinai's braambosch heeft een voorbereiding gehad in Mozes' woestijnleven. Mozes in de woestijnstilte levende, zijn ziel daar levend werkzaam met de raadselen, die hij niet oplossen kon, moet bij toeneming receptief, ontvankelijk geworden zijn. Al was Mozes zich dit niet klaar bewust, de heiligheden des Heeren hebben in de woestijnen Mozes aangeraakt, en ze hebben Mozes gevormd tot wat hij in zijn zwakheid en in zijn kracht was, toen de Heere Mozes riep om Zijn Naam te kennen en te openbaren en Zijn last uit te voeren. Aangezicht tot aangezicht heeft Mozes later den Heere gekend; zóó kende hij Hem in Midian niet; toch zijn de glansen van des Heeren aangezicht en het ruischen van zijn voetstappen in Sinai's omtrek voorbij Mozes, den man Gods, heengegaan.

Raadselachtig, mystiek nevelachtig, benauwend, pijnigend, waren de jaren van Mozes' ballingschap bij zijn eenzaam schier doelloos zwerven door de woestijnen, terwijl Israël in Egypte verging en het licht der openbaring Gods in de nevelen weg-school; — toch, wat van Israël in die jaren gold, dat de Heere het gekrijt en gekerm van Zijn volk hoorde en de zijnen kende, dat gold ook van Mozes; en de glansen van den Heere zouden, na jarenlange geheimzinnige verduistering, met de vlammen uit den braambosch van Sinai's rotsen lichten over den hoeder van Jetro's kudde, over den vernederden Mozes, die den Naam des Heeren voor Israël en de wereld zou doen lichten.

Des Heeren weg is in het heiligdom van Zijn eigen licht, — en daarom is die weg op aarde voor ons gedurig in donkerheid; vleesch en bloed openbaren den Heere niet; maar in onze donkerheid doet de Heere nochtans naar zijn Welbehagen en Raad Zijn oog in trouwe lichten, en Hij laat op Zijn tijd Zijn licht door onze nevelen doorblinken. Zalig, wie alzoo geleid mag worden door Gods genade! — en wie, zóó geleid Hem nederig kennen en dienen mag.

IN HET MIDDEN VAN HET BRAAMBOSCH. [Ex. 3:4]

Zoo riep God tot hem uit het midden van het Braambosch, en zeide: Mozes! Mozes!

En hij zeide: Zie, [hier] ben ik.

Exodus 3:4.

Mozes hoedde de kudde van zijn schoonvader Jetro, den priester in Midian, zooals hij reeds vele jaren lang gedaan had.

Gelijk overal in bergstreken het vee in zomerdagen uit de lager gelegen dalen naar de hogere bergweiden opklimt, zoo drijven ook in het schiereiland Sinaï, de herders hun kudden door de wijdere vlakten heen in de bergdalen omhoog, naar de schoone grasrijke dalen, die de rotsige alpen van het Sinaï-gebergte omgeven en doorsnijden. En zoo heeft ook Mozes, de veehoeder van Jetro, zijn kudde geleid "achter de woestijn", d. i. door de grasrijke vlakte Er-Racha of de woestijn Sinaï heen, die zich ten Noorden van het gebergte Sinaï uitstrekt, en de hogere bergdalen in. Zoo trok Mozes langs den eigenlijken Sinaï of Horeb, den berg Gods, waarop de Heere hem verschenen is, en waarop later de Heere is nedergekomen, om Zich aan Israëel te openbaren (Ex. 3:1).

Mogelijk is Mozes met zijn kudde uit de bredere hoogvlakte Er-Racha, een enger dal (nog dal van Jetro genoemd) ingetrokken. Dit dal loopt langs de Oostelijke helling van den eigenlijken Horeb of Sinaï. Zuidwaarts bereikt deze Horeb of Sinaï een hoogte van 2244 M. en in zijn hoogsten top, de *Mozes-berg* loopt hij van den Zuidkant stijl op. Door het dal van Jetro, Oostelijk van den Horeb, wordt de Zuidelijke voet van den Mozes-berg bereikt. Zoo kan Mozes met zijn kudde gekomen zijn aan den oostelijken of zuidelijken voet van den hoogen Sinaï-top, waarop later de Heere voor Israëls oog nederdaalde².

Hier is de Heere nu aan Mozes, den veehoeder van Jetro, verschenen³.

In de verte of meer omhoog op den bergwand ziet Mozes vuurvlammen uitbreken uit een bosch van sterk uitgegroeide doorn- of braamstruiken. Dit vlamme doornbosch boeit Mozes' aandacht; deze vlammen spreken hem toe, terwijl zijn ziel wonderlijk gespannen wordt. Mozes ziet het braambosch vlammen maar hij ziet ook, dat het braambosch niet verteerd wordt. Nu besluit Mozes, zijn kudde onder de zorg der knechten latende, dit wonder, dat zijn oog aanschouwt, en waarin hij een "groot gezicht", een openbaring erkent, nader te treden (3:3).

Ja, in de vlammen, die uit het braambosch uitbreken, openbaart de Heere Zich aan Mozes; de Heere zelf openbaart Zich hier aan Mozes door zijn engel, den bizonderen engel zijner Zelfopenbaring, door den Engel des Heeren (3:2; vgl. Gen. 16:7). De Heere roept Mozes uit den braambosch: "Mozes! Mozes!" Mozes, al verstaat hij nog het gezicht niet, antwoordt: "hier ben ik", d. i. ik hoor naar wat Gij mij zeggen wilt (3:4). En de Heere heeft Mozes nu allen twijfel aan de werkelijkheid der heilige openbaring, die hem te beurt viel, ontnomen, door hem toe te roepen, dat hij op heiligen bodem stond, en dat hij daarom zijn schoenzolen aftrekken moest (3:5)⁴.

² Men heeft ook in den meer Westelijk gelegen Serbal (2050 M. hoog) den Sinaï der Zelfopenbaring des Heeren meenen te zien. Dit is met de overlevering in strijd; en het dunkt ook ons verwerpelijk met het oog op de historische overlevering en de gegevens der Schrift.

³ Het Katharinaklooster in het Jetrodal, waar de beroemde Codex Sinaiticus, een zeer oud afschrift der H. Schrift, gevonden is, maakt er aan spraak op, dat Mozes op die plek het brandende braambosch gezien heeft.

⁴ De schoenzolen dienen in het Oosten niet als kledingstuk tegen de koude maar slechts als middel tot bescherming van den voet; bij het betreden der woning legt men de schoenzolen af, om geen vuil naar binnen te dragen; vooral het heiligdom moet men blootvoets binnentreden uit eerbied voor de

De Heere geeft nu aan Mozes te kennen dat God zelf hem verschijnt, zijn God, de God zijns vaders, de God Abrahams de God Izaks en de God Jakobs; de eenige waarachtige God, die Zich bijzonder aan de aartsvaders geopenbaard heeft en hun Zijn belofte en Zijn Verbond gegeven heeft; de God van Israël, Abrahams zaad, dat thans in Egypte verdrukt wordt (3:6). Mozes omwindt nu, gelijk later ook Elia op Horeb deed, zijn aangezicht, met zijn kleed, zijn oog bedekkend voor den heiligen God (3:6). Zóó heeft Mozes op Sinaï de openbaring des Heeren ontvangen.

De Heere openbaart aan Mozes, hoe Hij acht gaf op Israëls verdrukking; Hij heeft het geschrei van Zijn volk gehoord en hun smarten bekend; en Hij is nedergekomen, om Israël te verlossen uit Egypte en het te voeren naar het land der belofte, naar Kanaän. De Heere zal daartoe Mozes zenden naar Faraö, om Israël uit Egypte te voeren, en Mozes moet zich voor die taak aan den Heere geven (3:7-10).

Toen heeft Mozes bevend tot den Heere gesproken: wie ben ik, dat ik tot Faraö zou gaan, en dat ik Israël uit Egypte zou voeren! (3:11). Maar de Heere heeft hem geantwoord: Ik zal voorzeker met U zijn, en deze berg, waarop ik U verschijn, is U een onderpand; gij zult Israël hier tot Mij brengen op dezen berg zult gij met mijn volk Mij weer ontmoeten en Mij dienen. De Sinaï, die in al de jaren zijner ballingschap telkens weer Mozes' oog geboeid heeft, en waar hij nu zeker is van de openbaring des Heeren, die onwankelbare Sinaï en de verschijning des Heeren hier, zullen Mozes ten waarborg zijn, dat hij is de geroepene des Heeren, om Israël uit Egypte en naar Kanaän te leiden; en hier op dezen Sinaï zal de groote ontmoeting geschieden tusschen den Heere en Israël (3:12).

Mozes vraagt nu, wat hij Israël antwoorden zal, zoo het hem rekenschap vraagt van zijn zending en van de openbaring Gods op Sinaï, waarop hij zich beroepen zal; met welken naam moet Mozes God noemen, die hem in dit gebergte verschenen is en die als de God hunner vadersen zijn volk naar dezen berg roept? (3:13). Toen heeft de God Abrahams, Izaks en Jakobs voor Mozes genoemd zijn hoogheerlijken Naam: *"Ik zal zijn, die Ik zijn zal,"* d.i. de Eeuwige Onveranderlijke Getrouwe, die Mijn Welbehagen doe, Mijn Raad uitvoer, Mijn Verbond houd. Zijn Naam, dien Israëls God hier verklaart, is de onuitsprekelijke Naam, die Mozes noemen moet voor Israël *"Ik zal zijn," "Jahwe"*, of naar de latere uitspraak *"Jehova"*; in deze uitspraak van den geheimvollen Naam Gods zijn de klinkers opgenomen van het Hebreeuwsche woord, waarnaar wij, op het voetspoor der eerste Grieksche vertaling, den Naam van Israëls God vertolken, *"de Heere."* Mozes zal dien Naam Gods voor Israël noemen; het is de Naam, dien God in zijn Zelfopenbaring als de God der Historie, der Verkiezing en des Verbonds draagt; het is de Naam van den God Abrahams, Izaks en Jakobs; het is eeuwig Zijn Naam, de Naam zijner trouwe van geslacht tot geslacht (3:13-15).

Met een beroep op dien Naam des Heeren, die hem op Sinaï verschenen is, moet Mozes Israëls oudsten in Egypte verzamelen en hun Israëls verlossing en Israëls heenleiding naar Kanaän aankondigen; dan zal de Heere dien naam voor Israël ontsluiten in de vervulling Zijner beloften, gelijk de vadersen dien Naam niet hebben gekend. Met Mozes' roeping en zending vangt alzoo voor Israël als volk de nieuwe volle en eigenlijke openbaring Gods aan (3:16, 17; vgl. 6:1-7). Zoo zal Mozes met Israëls oudsten tot Faraö gaan en *in den Naam des Heeren* die nu verschenen is, voor Israël het recht vorderen, om zijn God drie dagreizen buiten Egypte's grenzen offerend te vereeren. De openbaring des Heeren aan Mozes op Sinaï moet alzoo niet slechts Mozes binden tot de uitvoering zijner roeping, maar die openbaring des Heeren moet ook Israël samenbinden, en diezelfde openbaring des Heeren aan Mozes moet de vordering stellen, waarvoor Faraö zwichten moet.

De Naam des Heeren treedt hiermee in het groote wereldgeding op. De vordering, aan Faraö gesteld, is daarbij aanvankelijk gering. Maar de Heere openbaart aan Mozes, dat Faraö tegen die vordering en daarmee tegen den Naam des Heeren zich keeren zal. Dan zal de strijd aanvangen tusschen den Heere en Egypte; Egypte zal met Faraö geslagen

heiligheid.

worden, en zoo zal Israël in volle vrijheid uitgaan, dragende ook als een buit de schatten van Egypte (3:18-22).

Tegen deze roeping des Heeren doet Mozes nu bevend zijn vreeze hooren; Israël zal niet gelooven, dat de Heere buiten Israël, in Sinai's woestijn, en wel aan Mozes, verschenen is (4:1).

De Heere geeft als antwoord op deze klacht aan Mozes teekenen, die hij voor Israël doen moet, als teekenen door den Heere voor Israël gegeven ter onderpand, dat de Heere aan Mozes verschenen is (4:5, 8, 9).

Mozes moet zijn herdersstaf, dien hij in de hand heeft, neerwerpen; die staf wordt een slang, waarvoor Mozes vlucht; maar hij moet die slang weer grijpen bij den staart, en ze wordt weer een staf (4:2-4). Met dien staf, zijn geringe herdersstaf, moet Mozes in den Naam des Heeren naar Israël in Egypte gaan en met Israël naar Faraö, — gelijk later David met zijn herdersslinger Goliat tegentrad in den Naam des Heeren. Die geringe staf, in den Naam des Heeren gedragen, nu "*de staf Gods*" geworden (4:20), was echter op Gods believen machtig ter verschrikking, en over die staf beschikte Mozes' hand om de verschrikkingen te brengen, maar ook om ze te beheerschen en te breken.

Dit teeken voor Israël van de verschijning des Heeren aan Mozes wees reeds op des Heeren macht, die vereenigd was met den Naam des Heeren, in welken Naam Mozes optrad tegen Egypte; dit teeken was symbool van Mozes' roeping als Israëls leidsman in den Naam des Heeren. Daarbij voegde de Heere een tweede teeken voor Israël, als waarborg voor zijn verschijning aan Mozes, een teeken, dat des Heeren vermogen symboliseerde, om den sterke zwak en den zwakke sterk te maken, de machtige hand te doen verdorren en de onmachtige krachtig te maken; Mozes moet daartoe de hand in den boezem steken, om haar melaatsch daaruit te halen, en de melaatsche hand moet hij weer in den boezem steken, om haar weer gezond en krachtig daaruit te trekken (4:6, 7).

En een derde teeken voegt de Heere hierbij, dat Mozes, zoo noodig, in Egypte moet doen, indien Israël nog de verschijning des Heeren aan Mozes betwijfelt. Mozes moet dan water scheppen uit de rivier, uit den Nijl, Egypte's glorie, den zegenstroom, om welchen Egypte zijn goden vereerde; Mozes moet dat water in den Naam des Heeren op Egypte's bodem gieten, het zou dan bloed worden (4:9). Dit wonder ziet nadrukkelijk op de slaande hand des Heeren, die Egypte tot Israëls bevrijding treffen zou; en met dit teeken zouden dan ook de plagen des Heeren over Egypte tot Israëls verlossing aanvangen.

Toen heeft Mozes nog, bevend onder den last, dien hij van den Heere ontving, zichzelf onbekwaam verklaard, om dien last uit te voeren: hij was, zoo klaagde hij, geen man wel ter tale (4:10). Nu is Mozes in zijn woestijnjaren, als herder zijner kudde in Sinai's bergland zwerfende, zeker geen redenaar geworden; in Sinai's eenzame vlakten en bergdalen leert men zwijgen en luisteren, niet spreken of redevoeren. Ook kan Mozes in Midian de taal verleerd hebben, die Israël in Egypte sprak. Toch, tegen de roeping des Heeren voegde deze tegenwerping van Mozes niet; en Mozes wordt beschaamd door het bestraffend vragen des Heeren: "wie heeft den mensch den mond gemaakt? of wie heeft den stomme of doove of ziende of blinde gemaakt? Ben Ik het niet, de Heere?" (4:11). Ja, de Heere heeft ook Mozes' mond gemaakt; niet alleen tot een sprekenden mond, toen hij weleer zijn volk tot eenheid vermaande en door zijn volk afgestooten werd (2:13, 14), maar ook tot een zwijgenden mond in Sinai's bergdalen. En over dien mond van Mozes beschikte daarom nu ook de Heere, naar Zijn believen, naar Zijn verkiezing en naar de roeping, die Hij op Mozes legde. Daarom voegde de Heere hierbij ook Zijn woord: "en nu, ga heen, en Ik zal met uw mond zijn, en zal u leeren, wat gij spreken zult" (4:12). Nu zal daarom ook Mozes' woord niet machteloos zijn door den Naam des Heeren.

Mozes heeft nu geen woord meer tegen de roeping des Heeren; de waarachtigheid, onfeilbaarheid en trouw van des Heeren openbaring en roeping zijn voor Mozes

volmaakt; ze zijn alles overwinnend, en ze zijn daarom genoeg. Maar nu eerst heeft Mozes' ziel ten volle voor die roeping des Heeren terug; hij *kan* niet; en hij smeekt: och Heere, zend toch door wien Gij wilt, maar niet door mij (4:13).

Toen is de vlam van den heiligen toorn des Heeren verschrikkend naar Mozes uitgeslagen; en onder die verschrikking heeft de Heere Mozes toen door zijn genade genomen; daardoor is Mozes van dit oogenblik af de knecht des Heeren. Maar de Heere heeft daarbij Mozes toegezegd, dat Aäron, zijn broeder, hem zal worden toegevoegd; Aäron zal Mozes tegemoet komen en zich over diens roeping en zending verblijden; Mozes zal dan Aäron tót een God zijn, hij zal Aäron den last des Heeren zeggen, en Aäron zal voor Mozes spreken tot het volk in Egypte (4:14-17).

Hier onthult de openbaring des Heeren aan Mozes, dat de Heere ook Israël heeft voorbereid voor de dingen, die komen zullen. Of Mozes in zijn ballingschap eenig verband heeft kunnen hebben met zijn bloedverwanten in Egypte is ons onbekend; zeker is wel, dat Mozes bij zijn roeping door den Heere uit Sinaï's braambosch van de dingen, die in Egypte in die dagen gebeuren, onkundig is. De Heere heeft echter niet enkel Israëls gekerm in Egypte gehoord. Hij heeft ook in Egypte in Israël gewerkt. Hij heeft daar gewerkt het gekerm en de smeking. Hij heeft daar, bizonder sinds den dood van Faraö, die Mozes zocht te doden, Israël gekend en toebereid voor de dingen die kwamen. Hij heeft Mozes' geslacht naar Mozes doen uitzien; Hij heeft Aäron geboden, Mozes tegemoet te gaan in de woestijn; en Hij doet straks Mozes en Aäron elkaar ontmoeten en omhelzen bij den berg Gods, bij Horeb (4:27).

Zoo zal dan Mozes in den Naam des Heeren met den staf Gods gaan tot Israël in Egypte (4:17), en hij zal in den Naam des Heeren Israël uit Egypte uitleiden. Daarvan is de staf des Heeren, in Mozes' hand, hem onderpand; daarvoor staan Sinaï en de openbaring des Heeren aan Mozes daar gegeven, borg. Wel zal Faraö den eisch des Heeren weerstaan, maar de Heere legt Mozes op, al de wonderen te doen, die de Heere Hem te doen geeft, en Hij laat Mozes reeds zien, dat ten slotte Faraö's eerstgeborene getroffen zal worden, omdat hij Israël, den eerstgeboren zoon des Heeren, niet als den zoon, dien de Heere uit de volken der wereld voor Zich opeischt, laat gaan (4:21-23).

Wel bedreigt de Heere Mozes zelf in de rustplaats bij zijn weggevoerd naar Egypte, omdat Mozes' zoon onbesneden is, maar de Heere laat Mozes op de besnijdenis in genade gaan (4:24-26).

De Heere is nu met Mozes; en Mozes is de knecht des Heeren, Israëls verlosser uit Egypte.

De vlammen brandende in den braambosch, en de braambosch niet verteerende, — dat was het symbool van de openbaring des Heeren aan Mozes, waarmee na vier eeuwen, sinds de aartsvaders ontslieden, de nieuwe en groote openbaring des Heeren voor en in en door Israël aanving.

Die vurige vlammen openbaarden symbolisch den Heere, den levenden Heilige, een licht en een vuur. Zoo trok de schaduw des Heeren door Abrahams offer (Gen. 15); zoo lichtte de Heere vurig uit de wolk in Israëls leger (Ex. 14); zoo openbaarde de Heere Zich bij zijn nederdalen op Sinaï aan Israël (Ex. 19); en zoo openbaarde de Heere Zich ook aan Mozes.

Zoo heeft de Heere Zich in zijn nederbuigende ontferming en genade op aarde geopenbaard niet alleen aan Mozes en aan Israël maar ook door Mozes en door Israël, in Mozes en in Israël. De schat der openbaring Gods werd ook hier in een aarden vat gelegd. Het licht en het vuur van den levenden heiligen God kwamen in Sinaï neder in een doornstruik tegen de rotsen; de doornstruik was niets, ja ze moest door de vlammen vergaan; toch heeft de vlam des Heeren haar niet verteerd maar zich in haar verheerlijkt. En de Heere heeft Zich in die doornstruik waarachtig geopenbaard. Zoo heeft de Heere Zich ook waarachtig geopenbaard in de nederige nietswaardige gestalte van Israël en van Mozes, vanaf den dag Zijner verschijning aan Mozes en tot in de volheid des tijds. En de Heere heeft die nederige gestalte verheerlijkt door Zichzelf, door

Zijn Naam, dien Hij in en door den Christus uit Israël ten volle geopenbaard heeft.

Weleer was Mozes in Egypte de man van kracht, om zijn volk te verlossen. Na zijn verblijf in Midian is Mozes dat niet meer. Hij is daar geworden de stille, zwijgende veehoeder met zijn herdersstaf, al brandt diep in zijn ziel verborgen het heilige vuur, dat de Heere daarin gelegd heeft. Bij de Zelfopenbaring des Heeren uit het midden van den braambosch op Sinäi, zinkt weg, wat Mozes nog heeft; en toen het volle licht des Heeren is doorgebroken, is Mozes niets meer.

Toen heeft de Heere Mozes genomen naar de verkiezing Zijner genade en door Zijn onweerstandelijke roeping; gelijk Hij later Paulus nam als een uitverkoren vat om Zijn Naam te dragen, en gelijk Hij genomen heeft al Zijn profeten en apostelen, al Zijn knechten, die Zijn Naam gedragen hebben.

Mozes is nu Israëls verlosser door de roeping des Heeren; Mozes' herdersstaf is nu de staf des Heeren geworden; Mozes beschikt nu over Israël en over Egypte in den Naam des Heeren; en door den Naam des Heeren, dien Mozes draagt en die door Mozes' dienst ontsloten wordt is Mozes Israëls profeet, de Middelaar des Ouden Verbonds.

Mozes is de Mozes van Israël en van de Historie, de groote Mozes, door den Heere alleen. En Mozes heeft zoo Israël uit Egypte en naar Sinäi geleid, niet door zijn kracht of door zijn geweld, maar in de gehoorzaamheid des geloofs.

TOT ISRAËL EN FARAÖ. [Ex. 5:22, 23]

Toen keerde Mozes wederom tot den Heere en zeide: Heere! waarom hebt Gij dit volk kwaad gedaan? Waarom hebt Gij mij nu gezonden? Want van toen af, dat ik tot Faraö ben ingegaan, om in uw Naam te spreken, heeft hij dit volk kwaad gedaan; en Gij hebt uw volk geenszins verlost!

Exodus 5:22, 23.

Tweevoudig was de last des Heeren, dien Mozes in Egypte volbrengen moest; en in die tweeheid was deze last één. Mozes moest als knecht des Heeren de openbaring des Heeren op Sinaï aan *Israël* bekend maken en daarmee dit volk als het zaad van Abraham, Izak en Jakob, als het eigen volk des Heeren oproepen voor de uitleiding uit Egypte en de heenleiding naar Kanaän (3:15-17); en tevens moest Mozes *Faraö* met de openbaring des Heeren in kennis stellen en in den Naam des Heeren van Egypte's vorst vorderen, dat hij Israël in vrede uit Egypte trekken liet, om drie dagreizen buiten Egypte's grenzen den Heere te dienen (3:10, 18); in de bekendmaking van de openbaring des Heeren en in de vordering van geloof en gehoorzaamheid aan den Heere had die dubbele last, dien Mozes uit Sinaï's braambosch voor Israël en voor Egypte ontving, zijn eenheid.

In deze eenheid ligt de groote beteekenis van Mozes' optreden in Egypte en in de Historie. De Openbaring des Heeren schreed daarmee belangrijk vooruit en opende een nieuw tijdperk in de Historie der wereld.

De Heere had Zich sinds Abrahams roeping uit Ur der Chaldeën aan dezen vader der geloovigen verbonden door Zijn belofte, dat Hij hem tot een groot volk zou maken en dat allé geslachten der aarde in Abraham en zijn zaad gezegend zouden worden; de Heere had Zich voorts aan Abraham, Izak en Jacob geopenbaard en met hen Zijn Verbond opgericht: deze openbaring des Heeren, Zijn belofte en Zijn Verbond golden slechts voor de aartsvaders en voor het volk, dat de Heere uit hen verwekte, al hadden ze ook betrekking op de geheele volkenwereld en al hadden ze daarom voor heel deze wereld beteekenis; ze vroegen van de aartsvaders en van het opkomend Israël nog niet, dat die openbaring des Heeren door hen tot de volken zou gebracht worden; maar ze stelden daarom ook geen bepaalde vordering aan de volken, die door de aartsvaders en hun stam ontmoet werden,

Met het optreden van Mozes werd dit anders. Mozes ontving de openbaring des Heeren op Sinaï als een openbaring die niet slechts tot Israël maar ook tot Egypte komen moest, en die van Egypte zoowel als van Israël erkenning en gehoorzaamheid vroeg, al was de vordering van de openbaring des Heeren voor beide ook onderscheiden. Door en in Mozes openbaart de Heere Zich voor en aan Israël, maar door en in Mozes openbaart de Heere Zich ook aan Egypte. Door en sinds Mozes' optreden in den Naam des Heeren is de openbaring des Heeren voor en in Israël gegeven, en die openbaring des Heeren in Israël is ook zijn openbaring voor en aan de wereld der volken; Israël is sinds het licht en de lichtdrager des Heeren in de volkenwereld, en dat licht stelt de vordering des Heeren in de volkenwereld rondom Israël, om Israël als zoodanig te erkennen (Ex. 4:22, 23; 1 Sam. 17:46; Ps. 2:12), al gaat eerst door de komst van den Christus in de wereld en door diens verhooging na Zijn vernedering met de prediking van het Evangelie het volle Woord Gods en daarmee de volle openbaring des Heeren met den vollen eisch des Heeren tot de volken der wereld uit (Luk. 2:30-32; Mt. 28:18-20; Hand. 18:24-31).

Bizonder in Egypte heeft het licht van de openbaring des Heeren door Mozes naar twee zijden geblonken, tot een getuigenis ook in de oude volkenwereld en tot een getuigenis voor alle tijden; Israël is in Egypte door dit licht bestraald en verheerlijkt, en dit licht heeft Egypte in de oogen geschinen als het ondubbelzinnig licht der openbaring van den

levenden God. Maar ditzelfde licht heeft ook Israël aan Mozes als den knecht des Heeren en daarmee aan den Heere zelf verbonden, terwijl het de vijandschap en den weerstand van Egypte's Faraö heeft gewekt en hem tot verharding en tot den ondergang gebracht heeft; ditzelfde licht heeft den ontzaglijken strijd doen opkomen, dien Mozes in Egypte in den Naam des Heeren en in het geloof gestreden heeft, en het heeft doen opkomen het lijden, dat met dien strijd niet alleen over Mozes maar ook over Israël gekomen is, totdat de Heere, verheerlijkend Zijn Naam, de deuren van het diensthuis voor Zijn volk ontsloot en Zijn wederpartijder bedwong en deed omkomen.

Mozes en Aäron zijn van den Horeb, waar ze elkaar ontmoetten, naar Egypte getrokken. Daar hebben ze de oudsten van Israëls stammen weten bijeen te brengen (4:29).

Die oudsten of hoofden der stammen toonen ons, dat Israël zijn stamverhoudingen en het verband van zijn stammen in eere hield, en dat het zich in zijn stammen één gevoelde. En het feit, dat de oudsten van Israël op Aärons oproeping bijeenkwamen, doet ons zien, dat Aäron in Israël in Egypte bekend en geacht was. De last des Heeren, die Aäron tevoren in Egypte ontving en waardoor hij in de woestijn Mozes tegemoet gegaan is (4:27), bleef mogelijk voor Israëls hoofden geen geheim, en in de overleggingen van Israël met Aäron en sinds Aärons vertrek naar Horeb kan ook wel de naam genoemd zijn van Mozes, wiens vroeger optreden aan de oudsten van Israël ook niet onbekend gebleven moet zijn. Sinds dat vroegere optreden van Mozes is Israëls lot in Egypte verzwaaard. Dat eerste optreden van Mozes kan zelf tot die verzwaring van druk mede aanleiding gegeven hebben; sedert is echter de Faraö, die Mozes zocht te doden, gestorven, "en aan het Egyptische hof noemde niemand Mozes' naam meer (4:19), maar Israëls verdrukking is niettemin gaandeweg toegenomen, Israël is door Egypte dienstbaar gemaakt in harden dienst, zoodat het geschrei en gekerm van Israël onder de slagen hunner drijvers opklom tot den Heere (3:7; 6:4). In die verdrukking kan en zal Israël ook gedachtig zijn geworden aan het verbond des Heeren, met de aartsvaders gesloten, en aan Zijn belofte, die de vaders bewaarden; zelfs op den tijd, dien de Heere aan Abraham te kennen gegeven had voor de verdrukking en verlossing van Israël uit Egypte, kan daarbij door Israël de aandacht in hope gevestigd zijn (Gen. 15:13, 14). Zoo was er dan in Israël in Egypte, zij het ook zwak en onbestemd, een wachten en uitzien naar Mozes. In elk geval is de genade des Heeren uit Israël niet gansch geweken; het heilige zaad bleef het steunsel van Israël ook in Egypte's verdrukking; en het gebed, dat uit Israël opkermde naar den Heere was van de duurzaamheid der genade des Heeren in Israël ook een teeken.

Ja, de tijd des Heeren, om Israël genadig te zijn was gekomen. Toen Aäron dan ook aan de oudsten van Israël Mozes heeft voorgesteld en hun de verschijning des Heeren op Sinaï en diens openbaring en lastgeving aan Mozes verhaald heeft en toen Mozes voor hen de teekenen heeft gedaan, die de Heere hem gegeven had, — toen hebben de oudsten van Israël die openbaring des Heeren en de zending van Mozes tot Israëls verlossing geloofd; zij hebben het volk daarmee in kennis gesteld, en ook het volk heeft geloofd, dat Mozes in den Naam des Heeren tot hun verlossing kwam; van mond tot mond en van hart tot hart is in Israël het woord gegaan, dat de Heere Israël bezocht en de verdrukking van Abrahams zaad in ontferming gadesloeg; en toen hebben de Israëlieten in hun woningen en onder den drijversstaf bij hun harden dienstarbeid de hoofden gebogen, en ze hebben in vreeze en hope den Heere aanbeden (4:30,31).

Zoo bestraalde dan het licht van de openbaring des Heeren Israël; het drong aanvankelijk verlichtend en vertroostend in het leven van dit volk in, en het verbond Israël aan Mozes als den knecht des Heeren. Daardoor is ook Mozes' hart verkwikt en gesterkt, en bevestigd is zijn geloof in den Heere, zijn geloof ook met betrekking tot de roeping des Heeren, die hem bond, en tot den last, dien de Heere hem had opgelegd.

In verband nu met de aanvankelijke erkenning van Israël en gesterkt in het geloof, zijn Mozes en Aäron toen met de oudsten van Israël (3:18) tot Faraö gegaan, en ze hebben tot hem den last van den Heere als den God Israëls gesproken: laat mijn volk trekken, dat het Mij een feest houde in de woestijn (5:1). Maar Faraö heeft geantwoord: wie is de

Heere, wiens stem ik gehoorzamen zou, om Israël te laten trekken? Ik ken den Heere niet, en ik zal ook Israël niet trekken laten (5:2). Toen hebben Mozes en Aäron den last des Heeren (3:18) tot Faraö gesproken van de verschijning en openbaring des Heeren, en ze hebben daarbij op inwilliging der vordering voor Israël aangedrongen, wjl Israël zich aan den eisch des Heeren niet kan onttrekken, zonder door Zijn slagen getroffen te worden (5:3), Egypte's koning heeft echter geen acht gegeven op wat Mozes en Aäron hem van den Heere verhaalden, veel minder op wat zij daarbij van Faraö vroegen; integendeel, hij heeft Mozes en Aäron beschuldigd, dat zij met hun woorden van den Heere Israël aftrokken van wat Israël alleen zijn mocht, het dienstvolk van Egypte's Faraö; Mozes en Aäron wekten in Israël gedachten, die Faraö in Israël niet duldde, gedachten, die dit volk het hoofd deden opheffen van het werk der dienstbaarheid, waarin Faraö het verdrukte. Faraö heeft Israëls oudsten daarom in hardheid teruggewezen: "gaat heen tot uw lasten!" en hij heeft Mozes en Aäron van zich weggedreven met het woord, waarin de voortgaande verdrukking en ondergang van hun volk besloten was: "Het volk des lands is reeds veel, en zoudt gij hen doen rusten van hun lasten?" (5:4, 5).

Zoo heeft Faraö de openbaring des Heeren, door Mozes tot hem gebracht, hoonend versmaad: wie is de Heere, dat ik Hem gehoorzamen zou! Faraö heeft Israëls roeping van den Heere veracht; hij heeft zich aanstonds verhard; en hij heeft tot erger kwaad tegen Israël besloten; hij heeft den strijd tegen den Heere aangebonden.

Israël was door dezen Faraö bizonder dienstbaar gemaakt in zijn bouwwerken, Voor die bouwwerken moesten de Israëlieten zware steenen maken, die van klei met gehakt stroo gemengd, gevormd en in de zon gedroogd werden; in Egypte's oude bouwwerken worden dan ook nog de steenklompen gevonden, die op deze wijze gemaakt zijn. Onder eigen voormannen moesten de Israëlieten dezen zwaren arbeid uitvoeren, ten genoegen van Egyptische opzichters of drijvers, die met zweepslagen den arbeid aandreven, zooals nog oude teekeningen op Egyptische bouwwerken het laten zien.

Aan die Egyptische drijvers heeft nu Faraö na de komst van Mozes bevolen, dat zij aan de Israëlieten voor hun slavenwerk geen stroo meer mochten geven, gelijk tevoren geschiedde; dat stroo moest het dienstbare volk voortaan zelf maar zoeken, zonder dat het getal der steenen, die het afleverde, verminderd worden mocht. Faraö verklaarde daarbij met nadruk, dat deze verzwaring van dienst door hem aan de Israëlieten opgelegd werd, wel ze blijkbaar nog den tijd hadden om te roepen: laat ons onzen God offeren! ze vergaapten zich hiermee aan leugenachtige zotte woorden (5:6-9). De Egyptische drijvers zullen verstaan hebben, dat aan die zotte woorden in Israël een einde komen moest.

Egypte's drijvers hebben Faraö's last aan Israël overgebracht. De Israëlieten hebben zich toen voor hun dienstwerk verdeeld; zij hebben een deel aangewezen, om door heel Egypte uit de afgemaaide velden de stroostoppels te verzamelen en die kort te hakken voor het werk der steenvorming. Dat werk, door minder krachten nu verricht, moest nochtans evenveel zware bouwsteenen leveren als tevoren; en, toen het Israëlitisch dienstvolk hierin tekort schoot, is de zweep der Egyptische drijvers onbarmhartig neergekomen zelfs op de overheden der Israëlieten (5:10-14). Toen hebben die overheden het nog gewaagd, zich voor hun dienst en hun volk bij Faraö tegen de Egyptenaars te beklagen; maar Faraö heeft op die klacht hun geantwoord: gijlieden gaat ledig, ledig gaat gij! daarom zegt gij: laat ons gaan, laat ons den Heere offeren! gaat heen, werkt, stroo wordt u niet meer gegeven, en het getal steenen zult gij niettemin leveren (5:14-18).

Het beroep op den Heere, het erkennen van Zijn openbaring, het verlangen naar de vrijheid om de roeping des Heeren te volgen en Hem te dienen, gelijk Hij bevolen had, — dat alles moest in Israël worden doodgedrukt, daarmee moest Mozes door Israël zelf worden verloochend, en de openbaring des Heeren moest zoo te schande worden; — dat was naar Faraö's onverholen verklaring zijn bedoeling met het verzwaren van Israëls verdrukking.

Zoo was dan juist het woord door Mozes in den Naam des Heeren in Egypte gesproken, de oorzaak van Israëls bitterder verdrukking inplaats dat dit woord voor Israël bevrijding bracht. En Israëls voormannen, komende van Faraö, hebben dan ook met een beroep op den Heere aan Mozes en Aäron verweten: gij hebt onzen reuk stinkende gemaakt bij Faraö en bij zijn knechten, gij hebt hun een zwaard in de hand gegeven, om ons te dooden (5:19-21).

En Mozes zelf, lijdende onder dit bittere woord van zijn verdrukt volk, dat hem andermaal versmaadde, en lijdende vooral ook onder de toenemende smarten van zijn volk, smarten, die Mozes met zijn oogen moest zien, zonder dat hij de hand tegen de Egyptische drijvers kon opheffen, — Mozes is ontstoken in zijn ziel, en hij heeft zijn bange klacht over zijn eigen zending in den Naam des Heeren voor den Heere uitgestort: Heere, waarom hebt Gij dit volk kwaad gedaan? waarom hebt Gij mij nu gezonden? want van toen af, dat ik tot Faraö ben ingegaan om in uw Naam te spreken, heeft hij dit volk kwaad gedaan; en Gij hebt Uw volk geenszins verlost (5:22, 23).

De Heere echter heeft Mozes' klacht beantwoord: Nu zult gij zien, wat Ik aan Faraö doen zal; want door een machtige hand zal hij ze laten trekken, ja door een machtige hand zal hij ze uit zijn land drijven (5:24).

In het feit, dat Mozes de openbaring des Heeren tot Israël en tot Egypte onderscheidenlijk moet doen uitgaan, staat de eenheid, de hoogheid en de heerlijkheid van de openbaring des Heeren vast, de waarachtigheid van zijn Zelfopenbaring als den levenden God, den God der gansche aarde, voor wien al het schepsel moet buigen en naar wien alle vleesch moet hooren. Daarin staat vast, dat die openbaring des Heeren onwankelbaar is, en dat de Heere Zijn Woord doet, — wie zou het keeren? Mozes' eere is het, dat hij de openbaring brengt van den levenden God, van den Heere, die komt om te verlossen en te oordeelen. Maar in deze hoogheid en heerlijkheid van Mozes' roeping en van den last, dien hij had uit te voeren, ligt ook de oorzaak van den strijd, dien hij deed ontbranden, en van het lijden, dat daarmee opkwam.

Niemand minder dan de Christus, de eeniggeboren Zoon des Vaders, die den Raad Gods tot verlossing der wereld ten volle kwam openbaren en uitvoeren, heeft van den last, dien Hij ontving, verklaard, dat Hij gekomen is, om vuur op de aarde te werpen, vuur, dat ontbrandt waar Hij den voet zet. In de dagen van Christus' vernedering gaat de Duivel dan ook zelf uit Hem tegemoet, en over dien Duivel spreekt Christus Zijn woord. Daarom is legio het getal der daemonen die rondwaren, waar Jezus komt, en die vele ellendigen zoeken te vernielen. Daarom komt, na Jezus' optreden, de verzoeking zelfs over Johannes den Dooper, Daarom breken vijandschap en boosheid uit, om in Jezus' dagen den Christus te treffen en Israëls overblijfsel te verderven. En met het uitgaan van het Woord Gods in de wereld breekt de booze macht mee uit, strijd en lijden brengend, waar verlossende genade het woord der bevrijding in den Naam des Heeren spreekt en uitvoert. Daarom komen strijd en lijden op, waar het Woord des Heeren naar den last des Evangelies in het aangezicht van volken en overheden gesproken wordt. Strijd en lijden komen ook op in het leven en in de ziel van ieder, over wien de genade des Heeren uitroept: "gij zijt de mijne." Strijd en lijden vermenigvuldigen zich gedurig niet het minst ook in het leven en in het hart dergenen, die het Woord des Heeren dragen en die het spreken in zijn dubbelen eisch. 't Is alsof Satan, wereld, vleesch en bloed het allereerst Gods Woord verstaan, om er zich tegen te verheffen en het in booze vijandschap te weerstaan: "wat hebben wij met U te doen!"

Zóó is dan ook de zending van Mozes in Egypte gekenmerkt.

Israëls energie, even opgeleefd, zinkt in, terwijl Israëls vleesch bloedt onder de striemen der Egyptische drijvers. Zelfs Mozes' ziel krimpt ineen in de klacht: "Heere, waarom hebt Gij dit volk kwalijk gedaan? waarom hebt Gij mij gezonden?" die zending van Mozes in den Naam des Heeren brandt in Israël en doet Mozes met Israël van smart ineenkrimpen. Slechts Faraö praat tegen den Heere en zijn Woord, tegen Israël en Mozes; Faraö's woord alleen wordt volbracht, slaande Israël; de Egyptische drijvers striemen in overmoed het verdrukte volk; en al het ongelijk is op Mozes alleen.

Zoo moet Israël lijden, stom lijden als een schaap ter slachting geleid; en Mozes moet met het Woord en den Naam des Heeren machteloos beschaamd staan zonder verweer.

O, hij moet enkel knecht des Heeren zijn; hij moet alleen den Naam des Heeren dragen; hij moet gaan en staan, bukken en nederliggen, wachten en afwachten in het geloof.

Maar de Heere leeft; Hij is Israëls God; hij heeft Zich geopenbaard; Hij heeft Mozes gezonden; Hij heeft door Mozes zijn Woord gesproken. Hij is God, de eenige, de waarachtige, de levende God, die over Israël en over Egypte en over Mozes beschikt. En die zijn Woord doet.

Daarom spreekt de Heere nu tot Mozes: "gij zult nu zien, wat *Ik* aan Faraö doen zal; want door een machtige hand zal hij Israël laten trekken, ja door een machtige hand zal hij het uit zijn land drijven."

Dat Woord des Heeren, ja de Naam des Heeren zelf, is het eenige licht in Egypte.

Aan dat Woord, aan dat *Ik* des Heeren, heeft Mozes' geloof zich weer opgericht. En zóó heeft Mozes met het Woord en in den Naam des Heeren in Egypte gestaan als de knecht des Heeren, — totdat de Heere zijn Woord volbracht heeft.

IK, DE HEERE. [Ex. 12:12]

Ik zal gericht en oefenen aan al de goden der Egyptenaren, Ik, de Heere.

Exodus 12:12.

Israël, het volk uit Abraham, Izak en Jakob verwekt, het volk, dat de Heere uit alle volken verkoren heeft, om Zijn Naam te dragen, Zijn Woord te ontvangen en bijzonder dienstbaar te zijn voor de Zelfopenbaring des Heeren en voor de uitvoering van Zijn Raad tot verlossing der wereld, waardoor het eeuwig Koninkrijk Zijner heerlijkheid komt, — dit Israël ligt machteloos en stom in Egypte neer, in de macht van het vleeschelijk wereldvolk; het krimpt in het diensthuis der slavernij onder de zwiepende slagen van den drijver.

Mozes, de uitverkoren dienstknecht des Heeren, om den Naam des Heeren bekend te maken en in den Naam des Heeren Israël uit het diensthuis uit te leiden, heeft het licht van den Naam, van de openbaring en het Woord des Heeren doen lichten over Israël en doen blinken in Faraö's aangezicht; — maar deze Mozes is door Faraö smadelijk afgewezen, en hij is getroffen door Israëls verwijten, dat zijn volk geslagen wordt om zijnentwil; Mozes is ingezonken, benauwd en machteloos onder het geheim van zijn zending in den Naam des Heeren, waardoor Faraö in vijandschap ontvlamd is en Israël vertreden wordt zonder hope op verlossing.

Faraö daarentegen is machtig, hij praalt in zijn machtsvertoon; en de Egyptische drijvers heerschen overmoedig met hun zweepslagen.

Nu, en zóó, is het de tijd voor de zelfopenbaring des Heeren; zóó zal de Heere Zich openbaren en doen Zijn Woord tot Zijn verheerlijking en tot doorbreking van Zijn vrijmakend licht, van Zijn verlossend welbehagen. En Hij zal dit doen door Mozes' dienst, Israël tot verhooging en Egypte tot vernedering.

Zóó spreekt nu de Heere tot Mozes: *Ik ben de Heere!* Ik heb mijn Verbond met Abraham, Izak en Jakob opgericht; Ik heb Israëls gekerm gehoord, en zal Mijn Verbond volbrengen. Zeg aan Israël, dat Ik de Heere ben en dat Ik Israël verlossen zal, om Mijn volk te zijn en Kanaän te beërven. Ik ben de Heere! (6:1-7).

Hiermee geeft de Heere Zich aan Mozes en aan Israël. De Heere zal zijn, die Hij is, en Hij zal doen Zijn Woord. Zoo moet Mozes tot Israël spreken, en zoo heeft hij gesproken. En zóó moet hij spreken tot Faraö. Mozes deinst wel voor dien last terug, maar hij moet (6:9-12). De Schrift teekent in dit moment Israël in zijn stammen Ruben, Simeon en Levi, om uit Levi Mozes en Aäron te doen uitkomen, op wie het licht van den Naam en den last des Heeren valt: "Ik ben de Heere! gij zult Israël uit Egypte leiden en daartoe spreken tot Faraö!" — en deze Mozes en Aäron zijn in zichzelf machteloos, om dien last des Heeren uit te voeren (6:13-29).

Nu gaat de openbaring des Heeren in Egypte door; Mozes is daarin de knecht des Heeren. De Heere zegt nadrukkelijk tot Mozes, dat Faraö zich tegen den Heere verharden zal, en de Heere zal Faraö aan die verharding overgeven; zóó zal de Heere Egypte tot volle krachtsopenbaring dwingen, en de Zelfopenbaring des Heeren zal door Mozes' dienst Egypte door groote gericht en slaan en Israël uitleiden. "Dan zullen de Egyptenaars weten," zegt de Heere, "dat Ik de Heere ben" (7:1-5).

Mozes gaat nu tot Faraö en doet voor hem het teeken zijner zending van den Heere; op Mozes' bevel werpt Aäron Mozes' staf neer en die staf wordt tot een slang of draak. Faraö roept nu zijn wijzen en tovenaars; hij stelt zijn goden, de goden van Egypte, tegenover den Heere, den God van Israël, in wiens Naam Mozes kwam. En de tovenaars van Egypte doen met hun bezweringen, met hun tooververmogen en met hun tooverformules, hetzelfde wat Mozes in den Naam des Heeren deed; zij werpen ook

hun staven neer en die worden slangen; de slang echter uit den staf van Mozes, dien Aäron had neergeworpen, verslond die der Egyptische tovenaars (7:1-12). Hiermee is de worsteling tusschen den Heere en Faraö aangevangen, tusschen de waarachtige openbaring van den Heere, den levenden God, en den dienst der valsche goden van de afvallige wereldvolken, die hier door Egypte vertegenwoordigd worden. Die strijd is hier gesymboliseerd in zijn aanvang en in zijn einde.

Faraö acht echter niet op dat teeken van het einde; hij acht ook niet op het teeken zelf, dat Mozes' staf door den Naam des Heeren een dreigende slang voor hem en voor Egypte wordt, hij verhardt zich (7:13).

Toen zijn door Mozes' dienst in den Naam des Heeren de teekenen van den Naam des Heeren in Egypte voortgegaan; en die teekenen werden plagen en slagen voor Faraö en voor Egypte; Mozes' staf werd hier waarlijk tot een slang, die de staven van Egypte's tovenaars verslond.

Egypte's goden, tegenover welke de Heere Zijn naam stelde en uitriep, waarbij Hij Egypte opvorderde tot gehoorzaamheid en Israëls vrijlating eischte, — die goden van Egypte werden door het licht der openbaring des Heeren opgeroepen, om zich te openbaren (gelijk Baäl later door Elia op den Karmel); en die goden van Egypte openbaarden zich ook door de tovenaars, maar ze konden niet volharden, ze moesten het opgeven, en ze werden beschaamd, gebroken en neergeworpen door de gerichten, die de Heere over hen oefende.

Zoo kwam de Zelfopenbaring des Heeren in Egypte door Mozes' dienst uit in een reeks van teekenen nu aan Egypte's stroomen en akkers, dieren en menschen, waarin Egypte's goden immers vereerd werden, en eindelijk aan heel Egypte en Faraö zelf, die zich met zijn goden tegen den Heere stelde; die teekenen werden plagen, slagen, waardoor Egypte en Faraö getroffen en gekastijd werden en waardoor Egypte's goden werden gericht. De Egyptische tovenaars konden de plagen niet weren, en zij moesten al spoedig den strijd opgeven; ja zijzelf werden door de slagen des Heeren getroffen. Elke plaag kon slechts van Egypte wijken door den Heere alleen en op Mozes' voorbeden. En al harder kwamen de slagen des Heeren op Egypte neer, al donkerder werd het voor en in Egypte, terwijl daarentegen over Israël het licht begon door te breken. Faraö riep, — hij moest wel, — Mozes' voorbidding in; hij begon te spreken van eenige vrijheid voor Israël; zijn knechten begonnen op vrijlating van Israël aan te dringen; bij de laatste plaag des Heeren in Egypte moeten Faraö en zijn Egyptenaren Israël zelfs uitdrijven, met een buit van goud en zilver en kleederen, gelijk de Heere door Mozes gesproken heeft; en als Faraö met zijn heir dan nog weer Israël najaagt, dan wordt de Zelfopenbaring des Heeren in de Roode Zee volkomen duisternis voor Egypte's Faraö en volkomen licht voor Israël; dan wordt Faraö met zijn heir in de diepte der wateren weggeworpen en Israël beklimt den oever met gejuich van verlossing. En zoo komt Mozes, die de staf des Heeren uitstrekt, in de heerlijkheid van zijn dienst als knecht des Heeren ten volle uit.

De Heere heeft door Mozes' dienst Zichzelf in Egypte geopenbaard. "Ik, de Heere!" en Hij heeft daarin gerichten geoefend aan al de goden der Egyptenaren.

Weken en maanden lang heeft de ontzettende worsteling, die ook een openbaring des Heeren is voor alle tijden, in Egypte geduurd.

Allereerst heeft Mozes na Faraö's vernieuwde weigering om Israël tot den dienst des Heeren vrij te laten, ten teeken van den Naam des Heeren Egypte's Nijl, die Egypte's rijkdom was, en die in Egypte's valsche religie ten hoogste vereerd werd, door Aärons hand met zijn staf getroffen, dat de Nijlwateren verdorven werden in bloedwateren; waarin de visch stierf en waarvan de stank in Egypte uitging. Ook Faraö's tovenaars veranderden echter water in bloed. Faraö trok zich daarom dit teeken niet aan. En na zeven dagen schijnen de Nijlwateren weer gezond geworden te zijn (7:14-25).

Weer vorderde de Heere door Mozes Israëls vrijlating met bedreiging van zijn plaag over Egypte, en als Aäron op Mozes' bevel den staf uitstreckte zijn er uit Egypte's wateren

menigten van kikvorschen opgekomen, die Egypte overdekten. Toen deden ook de Egyptische tovenaars vorschen uit het water opkomen. Maar de vorschen weken niet, en de tovenaars konden hen niet vernietigen. Faraö heeft toen Mozes' voorbedding gevraagd, en de vorschen zijn op Mozes' gebed, ten teeken, "dat er niemand is, gelijk de Heere", op het land weggestorven. Doch Faraö verhardde zich (8:1-15).

Toen volgde zonder voorafgaande dreiging een nieuwe plaag des Heeren, Aäron moest het stof op den bodem slaan, en een heirleger van luizen, of een soort van muskieten, kwam over Egypte. Het pogen der tovenaars, om ook dit teeken te doen, faalde; zij bleken reeds onmachtig, en zij verklaarden, dat hun macht door goddelijke kracht gebroken was; sinds hebben zij dan ook geen teeken meer tegen de teekenen des Heeren kunnen stellen. Nochtans werd Faraö niet verteederd; hij vroeg thans zelfs Mozes' gebed niet (8:16-19).

Mozes moet daarom Faraö weer ontmoeten bij de rivier en Israëls vrijlating tot den dienst des Heeren vorderen; hij moet een nieuwe plaag des Heeren aankondigen, die zich bij de voorgaande voegen zal, en die Egypte treffen maar Israël sparen zal ten teeken, "dat de Heere is in het midden van Egypte's land." Een vermenging van ongedierte, van vliegende stekende insecten, komt nu over Egypte en kwelt Faraö en de zijnen. Toen heeft Faraö Mozes en Aäron geroepen en Israël vrijheid aangeboden, om Zijn God te offeren in Egypte. Maar Mozes heeft geweigerd om in dit land en tegenover de Egyptenaren, die Israëls godsdienst verafschuwden, den Heere te offeren; hij heeft voldoening gevorderd aan den eisch des Heeren. Faraö heeft die voldoening beloofd, zoo Israël niet te ver zou trekken, maar hij heeft vooraf opheffing der plaag door Mozes' voorbedding gevraagd. Mozes heeft toen Faraö tegen vernieuwde verharding gewaarschuwd; en op Mozes' vurige smeeking is de plaag van Egypte ten volle geweken. Maar Faraö heeft zich opnieuw verhard, en hij liet Israël niet trekken (8:20-32).

De eisch des Heeren door Mozes tegen Faraö zwijgt echter niet; een nieuwe plaag wordt daarbij bedreigd en komt, waarbij opnieuw Israël in tegenstelling van Egypte gespaard wordt. Na de slagen, die de wateren en het stof getroffen hebben, komt nu de hand des Heeren over het vee, een veepest grijpt Egypte's veestapel aan. Faraö lijdt ook dezen slag; hij overtuigt zich dat Israëls vee door geen pest geslagen wordt; maar hij verkropt het en verhardt zich (9:1-7).

Toen voegde de Heere bij dezen slag weer een andere, die tegelijk vee en menschen aangreep. Mozes en Aäron moeten de vuisten vol asch uit den oven voor Faraö's oogen omhoog in de lucht werpen; toen braken zweren en blaren uit aan menschen en vee in Egypte, en Faraö's tovenaars konden het niet verbergen, dat zelfs zij door de zweren aangegrepen waren; zij konden zelfs niet staan tegenover Mozes. Toch gaat Faraö voort, zich te verharderen (9:8-12).

Een nieuwe plaag moet zich nu bij de voorgaande voegen om den eisch des Heeren aan Faraö te doen gevoelen, opdat hij weet, "dat er op de gansche aarde niemand is, gelijk de Heere." De Heere spreekt het daarbij met nadruk uit, dat Hij Faraö en zijn volk van de aarde verdelfen kan; en ook, dat Hij Faraö verwekt heeft, opdat Hij Zijn kracht aan hem zou toonen en "opdat men op de gansche aarde den Naam des Heeren noemen zal." Toch is de Heere nog lankmoedig over Egypte; Hij wil nog Faraö en de zijnen niet dooden. Een zware en doodelijke hagelslag zal komen, gelijk nog nimmer Egypte trof; slechts de menschen en het vee, die onder dak schuilen, zullen in leven blijven. Tal van Egyptenaren hebben die verschuiling gezocht; en de hagel is gekomen bij het uitstrekken van Mozes' hand naar den hemel; vreeselijke hagelsteenen zijn over Egypte gevallen met donder en bliksemvuur, zoo geweldig, dat mensch en dier en gewas werden doodgeslagen; slechts het zaaisel, dat nog niet uitwies, bleef gespaard en Israël bleef ongedeerd. Toen heeft Faraö eindelijk weer geroepen om Mozes en Aäron; hij heeft beleden: "ik heb mij ditmaal verzondigd; de Heere is rechtvaardig, maar ik en mijn volk zijn goddeloozen!" Faraö heeft verklaard, dat het nu genoeg was; hij zou thans Israël niet langer tegenhouden maar vrijlaten, indien op Mozes' beë de slagen door den Heere weggenomen worden. Mozes heeft geantwoord, dat de Heere op zijn gebed de plagen zal

doen ophouden, "opdat Faraö weten zal, dat de aarde des Heeren is;" maar daarbij verklaarde Mozes: "ik weet, dat gij en uw knechten voor het aangezicht des Heeren nog niet vreezen zult." En Faraö heeft zich opnieuw verhard. (9:13-35).

Zeven plagen hadden nu reeds met toenemende zwaarte Egypte getroffen; Egypte was nu de gekwelde geworden, en Israël kwam reeds als de gezegende des Heeren uit; maar nog duurde Israëls dienstbaarheid in Egypte voort en Faraö's hart bleef verstokt. De Heere wijst Mozes op Zijn teekenen in Egypte als op een openbaring, die ook voor Israël, voor kinderen en kindskinderen gelden zal, "opdat gijlieden weet, dat Ik de Heere ben!" Voor Faraö is deze openbaring onvruchtbaar; wee zoo ze ook voor Israël onvruchtbaar zal zijn! Mozes moet thans echter nog in den Naam des Heeren bij Faraö aandringen: "hoe lang weigert gij u voor Mijn aangezicht te verootmoedigen? laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen!" Een nieuwe plaag des Heeren wordt daarbij door Mozes aan Faraö aangekondigd; een geweldige sprinkhanenmenigte, ook in Egypte zoo gevreesd, zal over Egypte komen; al wat op den akker of aan het geboomte nog groent, zal door die plaag worden verteerd, en het voedsel voor mensch en beest zal daarmee worden weggenomen. Mozes wacht Faraö's antwoord niet af; hij gaat. Maar de schrik slaat Faraö's knechten om het hart; moet Egypte nog verder vergaan? "weet gij nog niet," zoo spreken zij tot Faraö, "dat Egypte verdorven is? laat de mannen trekken, dat zij den Heere hun God dienen!" Mozes en Aäron werden tot Faraö teruggeroepen; Faraö wil Israël laten gaan; de vrouwen en kinderen mee te nemen acht Faraö echter onverantwoordelijk en staat hij niet toe; de mannen moeten maar gaan. Daarmee worden Mozes en Aäron van Faraö weggedreven. Toen heeft Mozes op bevel des Heeren zijn hand en zijn staf over Egypte uitgestrekt, de wind is opgestoken en een geweldig heir van sprinkhanen is gekomen, een heirleger als nimmer gezien was. Nu verging alle hoop op den landsbodem. Faraö doet haastig roepen om Mozes en Aäron; uitstel is hier ondergang; hij heeft beleden en gesmeekt: "Ik heb gezondigd tegen den Heere uw God en tegen u; vergeef toch mijn zonde en bid vurig tot den Heere uw God, dat hij slechts dezen dood van mij wegneme." Faraö belooft nu niets. Maar de Heere neemt nog dezen dood, dezen geheelen ondergang van Egypte, op Mozes' voorbede weg; gelijk ze kwamen met den Oostenwind, zoo zijn de sprinkhanen met den Westenwind weer weggevaren en geworpen in de Schelfzee. Maar Faraö verstokte zich en hield Israël in dienstbaarheid (10:1-20).

Aanstands volgt daarom, en zonder aankondiging, een nieuwe plaag des Heeren; met het uitstrekken van Mozes' hand naar den Hemel wordt het licht verduisterd, de hemel wordt zwart en Egypte wordt in beangstigende donkerheid gehuld, zoodat niemand zonder gevaar zich van zijn plaats bewegen kan. "Maar bij al de kinderen Israëls was het licht in hun woningen." Deze ontzettende benauwing, die Egypte's verdelging schijnt te verkondigen, zijn afsnijding van het hemellicht, beweegt Faraö om Israël vrijheid toe te staan, om den Heere buiten Egypte te dienen; ook de kinderen mogen dan mee gaan; alleen het vee zal moeten achterblijven.

Mozes antwoordt echter: Ons vee zullen wij den Heere offeren, het zal met ons gaan; niet een klauw, geen poot, zal er achterblijven! Toen heeft Faraö zich verhard, erger dan te voren; ofschoon hij machteloos is onder de slagen des Heeren, heeft Faraö Mozes van zich gedreven, en hij zal Mozes doden, indien deze het waagt nog weer onder Faraö's oogen te komen. Mozes, de knecht des Heeren, loopt evenwel met die dreiging van Faraö geen gevaar; Faraö is in de macht des Heeren. Maar in deze dreiging van Faraö bereikt zijn verharding haar einde; de laatste slag moet nu voor Faraö volgen, en Israëls bevrijding door den Heere alleen is nabij. Daar zegt Mozes tot Faraö: "Gij hebt recht gesproken; ik zal niet meer uw aangezicht zien" (10:21-29).

De laatste plaag over Egypte komt. Reeds zijn de Egyptenaren vermurwd; zij geven aan de Israëlieten de schatten, die deze vorderen. En Mozes is voor heel Egypte "zeer groot," hij wordt door heel Egypte zeer gevreesd. Voor Faraö's volk en knechten heeft Mozes ook de laatste plaag, die de Heere hem had aangekondigd, niet verzwegen (11:2-10). Die plaag is gekomen in den ontzettendsten aller nachten, welken Egypte doorleefd heeft. Toen zijn alle eerstgeborenen in Egypte door den Engel des Heeren geslagen en

toen heeft de Heere zijn gericht over Egypte's goden voltrokken. Toen is Faraö met al zijn volk met een groot geschrei van het nachtelijk leger verzezen; en heel Egypte heeft Israël uitgedreven in vrijheid (12:1-36).

De Heere heeft in zijn Zelfopenbaring in Egypte door Mozes' dienst gerichten geoeffend over al de goden der Egyptenaren.

Sinds den zondeval van het menschelijk geslacht, ook na het ontzettend gericht Gods over de eerste wereld in den Zondvloed, is het gedichtsel van 's menschen hart boos van zijn geboorte af; de gedachten der menschheid zijn tegen den Raad des Heeren, en daarom vijandig tegen de Zelfopenbaring Gods. De volken gaan, met verzaking der heilige traditie van de openbaring des Heeren elk in hun eigen weg, doende den wil des vleesches en der gedachten. Zoo maken ze zich goden naar hun lust en naar hun verzinning, vereerende de Natuur en zoekende haar gunsten en krachten ten bate van den wil van vleesch en bloed. Daarbij werkt echter in de harten der menschen de macht des Satans, die de geheele wereld verleidt. Zoo zijn de afgoden der volken ook verzinningen des Satans. En aan de andere zijde zoeken de booze geestelijke machten (Ef. 6:12) niet alleen de wereld te beheerschen, te verleiden en te verderven, maar zij werken ook van buiten af op de valsche religiën in; zij zoeken zelf gemeenschap met de volken in hun valsche religiën, en ze doen in dien weg verborgen kennis en verborgen krachten over de Natuur den menschen toekomen. Wel is een afgod niets, maar toch, wat de Heidenen offeren, dat offeren zij den duivelen (1 Kor. 8:4; 10:20, 21). Dat Satan en zijn geesten wondermacht verleenen kunnen en hierin ook den grooten geestelijken strijd in de menschheid tegen den Christus gevoerd hebben, nog voeren en zullen voeren, staat in de Schrift vast (2 Thess. 2:9; Mt. 24:24; Op. 13:13). Zeker, alle valsche religie is bedrog en leugen, wijl ze de niet-goden, de leugengoden, de duivelen dient, en opzettelijk bewust menschelijk bedrog heeft zich daarin gemengd en mengt zich daarin; ook is er nog natuurlijk menschelijk vermogen over verborgen natuurkrachten; toch is er ook een werkelijkheid van demonische macht en kracht, die in de valsche religiën gezocht en gevonden wordt. Onder de heerschappij van den Christus moge die macht thans veelszins weerhouden worden (2 Thess. 2:7): eenmaal zal die macht weer losgelaten worden tot den laatsten strijd; en in de wereld der oude volken heeft die macht zich reeds beduidend geopenbaard, met die macht hebben we ook in Egypte te doen bij de openbaring van den Naam des Heeren door Mozes dienst. Voor Israël, het volk der verkiesing des Heeren tot uitvoering van zijn Raad in de wereld der menschheid, is te midden van de volken der valsche religiën geen plaats; daarom wordt Egypte het diensthuis, de kerker, van het opkomend Israël; daarom stemmen vleeschelijk overleg en geestelijk bedoelen in Egypte samen tot Israëls verdrukking; en daarom komen tegen de openbaring des Heeren als den levenden God, den God van Israël, die ook de eenige God van Egypte en van de gansche aarde is, niet alleen Egypte's natuurlijke bezitters in verzet, maar ook Egypte's goden, de geestelijke machten, door welke Faraö's tovenaars wonderen doen; en daarom is deze Faraö werktuig des Satans. Maar daarom is ook de Zelfopenbaring des Heeren bij Israëls formeering en verlossing als volk een openbaring niet alleen voor Israël en niet enkel tegenover de valsche goden, tegenover de demonische machten, tegenover Satan. Met die valsche goden, met die Satanische macht, voert de Heere in Egypte den strijd; Faraö's tovenaars worden in dien strijd beschaamd en machteloos, en Faraö wordt in dien strijd vernietigd, maar beschaamd en machteloos worden ook Egypte's goden en Satans macht in Egypte; niet slechts over Israël maar ook over Egypte en over de Natuur en al haar krachten beschikt de Heere, en Hij breekt de demonische macht, die Egypte beheerscht. Israëls verlossing uit Egypte, aanvang en type van de verlossing door den Christus gaat inderdaad gepaard met een overwinning des Heeren op het rijk der duisternis, een breken van Satanische macht, als de Heere Zijn eerstgeboren zoon uit Egypte roept (Ex. 4:22, 23); zonder het breken van die macht is Israëls verlossing uit Egypte onmogelijk. Daarom is de Zelfopenbaring des Heeren in Egypte Zijn strijd met Egypte's goden; de Heere, de God Israëls, de waarachtige levende God, die Zijn Raad tot verlossing en gericht uitvoert, oefent gerichten aan al de goden van Egypte; Hij overwint ze (Ex. 12:12; 15:11; 18:11; Num. 33:4; Deut. 10:17).

Zóó wordt Israël door den Heere zelf uit Egypte, uit het diensthuis uitgeleid, en volk des Heeren in het midden der volken.

En in dit ontzaglijk verlossingswerk is Mozes de knecht des Heeren en de middelaar des Ouden Testaments.

PASCHA. [Ex. 12:27]

Dit is den Heere een Paaschoffer, die voor de huizen der kinderen Israëls voorbijging in Egypte, toen Hij de Egyptenaars sloeg en onze huizen bevrijdde.

Exodus 12:27.

Door Mozes' dienst heeft de Heere Zich geopenbaard als de eenige waarachtige God, de God Israëls; Hij heeft Zich geopenbaard voor Israël en voor Egypte.

Aan Faraö heeft de Heere door Mozes Zijn Woord doen hooren; "laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen." Maar Faraö heeft geantwoord: "Wie is de Heere, wiens stem ik gehoorzamen zou, om Israël te laten trekken? Ik ken den Heere niet, en ik zal ook Israël niet trekken laten"; en Faraö heeft Israël temeer verdrukt.

Toen heeft de Heere door Mozes' dienst zijn eisch van Israëls vrijlating voor Faraö doen herhalen, en Hij heeft de teekenen van Zijn openbaring en van Zijn macht als God daarbij gevoegd, opdat Faraö zou weten, wie de Heere is; dat de Heere is God en dat God de Heere is. De Heere heeft Zijn teekenen tot plagen en slagen doen worden voor Faraö en voor Egypte; Hij heeft Egypte's stroom en bodem, dieren en menschen, het gewas der aarde en het luchtruim aangegrepen, Egypte's tovenaars en Egypte's goden machteloos makend, opdat Faraö en Egypte zouden weten, "dat er niemand is, gelijk de Heere"; "dat Ik, de Heere, in het midden dezès lands ben": "dat er op de gansche aarde niemand is, gelijk de Heere"; "opdat men Mijn Naam vertelle op de gansche aarde"; opdat Faraö wete, "dat de aarde des Heeren is" (Ex. 7:17; 8:10; 22; 9:14, 16, 29). De Heere heeft de teekenen Zijner openbaring als plagen en slagen op Egypte doen vallen, en ze ook weer opgeheven op Mozes' gebed.

De Heere heeft de consciëntiën van Faraö, van zijn tovenaars en van zijn knechten verlicht, dat ze Gods vinger zagen; dat ze wisten, wie de Heere is; dat ze de noodzakelijkheid erkenden van Israëls vrijlating, om den Heere te dienen, indien ze niet wilden, dat Egypte zou ondergaan. Faraö heeft dan ook Mozes' voorbede ingeroepen; hij heeft beleden, zich verzondigd te hebben; hij heeft den Heere geroemd als rechtvaardig en zichzelf en zijn volk aangeklaagd als goddeloozen; hij heeft zelfs gevraagd om vergeving voor zijn zonde tot bevrijding van de slagen des Heeren. Over Israël ging voor het oog van Faraö en van Egypte het licht van de gunst en den zegen, van de verkiezing en roeping des Heeren op, en Mozes was in de oogen der Egyptenaren zeer groot.

Toch heeft Faraö, tegen het Woord en het licht des Heeren in, zijn hart verhard; en de Heere heeft hem aan zijn verharding overgegeven. Faraö is onbekeerlijk, nochtans blijft hij ook daarin dienstbaar aan de openbaring des Heeren; de Heere heeft Faraö verwekt, om Zijn kracht aan Faraö te betoonen, opdat Zijn Naam op de gansche aarde worde geroemd (9:16).

Toen heeft de Heere Zijn gerichten over al de goden der Egyptenaren geoeffend in nog één plaag, die Hij over Faraö en over Egypte bracht gelijk Hij door Mozes' dienst had laten aankondigen. De nacht der beslissing daalde over Egypte en over Israël. Toen ging de Heere zelf in den verderver, in den Engel Zijns oordeels door Egypte, en Hij sloeg alle eerstgeborenen van Egypte, van de menschen af tot de beesten toe; Hij sloeg en doodde Egypte's eerstgeborenen, van Faraö's eerstgeborene af, die op zijn troon zou zitten, tot den eerstgeborene van de slavin achter den molen en van den gevangene in het gevangenhuis; er was geen huis, waarin niet een doode was. Egypte's goden waren machteloos en gebroken: een groot geschrei ging uit Egypte op; en uit het koninklijk hof ging het woord uit, dat alle Egyptenaars herhaalden, het woord tot Mozes en tot Aäron en tot al het volk Israël, het woord, waarmee Israël, beladen met Egypte's zilver en goud en kleederen, Egypte beroovende, uit Egypte uitgedreven werd: "wij zijn allen dood!" (Ex. 12:12, 29-36).

Alzoo toog 'israël onder Mozes' dienst in den nacht van het oordeel des Heeren uit Egypte; en veel vermengd volk, Egypte ontvluchtend, voegde zich bij Israël en toog mee. Israël trok zoo onder Mozes' dienst uit Egypte, al de heiren des Heeren, uitgeleid uit het diensthuis door de machtige hand des Heeren (12:37-42).

Israël is de zoon, de eerstgeborene des Heeren, door Hem verwekt en verkoren uit alle geslachten tot Zijn dienst, opdat de Heere Zijn Raad op aarde uitvoere, Zich openbare, Zich kennen doe, en doe komen het Koninkrijk Zijner heerlijkheid door Zijn verlossende genade en door het gericht Zijner majesteit en gerechtigheid. Daarom is des Heeren roeping, die door Mozes' zending van Sinai tot Egypte uitging en die doorging bij de teekenen en plagen totdat de doodelijke slag op Egypte viel: "Mijn zoon, Mijn eerstgeborene is Israël; en Ik heb tot u gezegd: laat Mijn zoon trekken, dat hij Mij diene; maar gij hebt geweigerd, hem te laten trekken; zie Ik zal uw zoon, uw eerstgeborene dooden" (Ex. 4:22, 23).

Zóó heeft de Heere door Mozes' dienst gesproken; en zóó heeft Hij gedaan. Hij heeft Israël, dat Egypte diende, als zijn eerstgeboren zoon, de vrije, opgevorderd tot zijn eigen dienst, waardoor, gelijk Faraö zeer wel verstond, een terugkeeren van Israël in Egypte's dienst vanzelf en voor altijd uitgesloten was. De Heere heeft Egypte, dat Hem weerstond, voor de oogen der gansche aarde geslagen in zijn eerstgeborenen. En Hij heeft Israël als Zijn eerstgeboren zoon tot Zich gebracht en als Zijn volk uit alle volken tot Zijn dienst geheiligd en verbonden.

De uitvoering van den Raad des Heeren en daarmee zijn Zelfopenbaring op aarde tot verlossing van het menschelijk geslacht en tot de komst van het Koninkrijk Zijner heerlijkheid en zaligheid, is door Satans macht in de zondige menschenwereld en door de ongerechtigheid en schuld der menschen, niet mogelijk dan in den weg van het gericht des Heeren over Satan, den wederpartijder des Heeren, den god dezer wereld, en daarmee over de goden der volken en over de schuldige menschheid zelf. De Heere, uitvoerende Zijn welbehagen en genade, Zijn verkiezing en verlossing, breekt door met Zijn licht tegen de duisternis, met Zijn macht tegen de macht der boosheid, met Zijn gerechtigheid tegen de zonde. Waar het welbehagen des Heeren wordt geopenbaard en uitgeroepen, daar breekt ook de dag der wrake Gods aan (Jes. 61:2).

Daarom vlamde de heiligheid des Heeren zelfs tegen Mozes uit, als deze van Midian naar Egypte trok; en Mozes kon slechts na de bloedstorting der besnijdenis van zijn zoon doortrekken naar Egypte (Ex. 4:24-26). Daarom kon Israël uit Egypte door Mozes' dienst niet worden uitgeleid, niet door zijn woord en niet door zijn teekenen, en niet door de plagen, die zijn staf deed komen, maar moest de Heere zelf zonder Mozes' dienst komen en in den verdere door Egypte trekken, de poort van het diensthuis openende door het bloed van Egypte's eerstgeborenen.

En daarom kon Israël zelf onder Mozes' staf alleen door de bloedpoort uitgaan, wilde het niet door den verdere vergaan.

Israël is de eerstgeboren zoon des Heeren, verkoren, verwekt en geroepen tot den dienst des Heeren, tot Zijn openbaring en tot Zijn kennis, tot uitvoering van Zijn Raad, tot verlossing der wereld en tot de heerlijkheid en de zaligheid van het Koninkrijk des Heeren; maar Israël is dit niet en kan dit niet zijn in en door zichzelf; het is dit alleen, omdat de Heere Israël alzoo maakt en zijn doet door het Zich te eigenen, te heiligen en tot Zich te brengen door de bloedpoort van Zijn gericht, waarin Hij Zijn welbehagen, Zijn verkiezing en genade, Zijn roeping en verlossing uitvoert door gerechtigheid.

Zoo staat de genade en zoo staat de gemeenschap des Heeren, van den val des menschen in Edens hof af, alleen vast in het *offer*, waarin de Heere Zijn geroepenen ontmoet en redt. Zoo gaat Izak, Abrahams zaad, als het zaad, dat den zegen voor alle geslachten der aarde draagt, tot die eere der genade des Heeren alleen uit, nadat hij op Moria's altaar gelegen heeft en het offer door den Heere daar in Izaks plaats is beschikt. En zoo komt ook Israël als het verkoren volk tot den dienst des Heeren niet onder de volken uit dan nadat het in Egypte in het diensthuis gebonden is, gelijk Jozef tevoren in

Egypte's kerker; en dit Israël gaat uit Egypte slechts uit naar den berg van de heiligheid der openbaring des Heeren, om het volk der openbaring en der verlossing des Heeren te zijn, door de bloedpoort van het *pascha* in den nacht van den verderver.

De openbaring des Heeren door Mozes staat hier niet tegenover de openbaring des Heeren in heel de Schrift, niet tegenover de openbaring des Heeren in den Christus, — neen, de openbaring des Heeren is één en ze kan niet anders zijn; de openbaring des Heeren door Mozes is met Zijn openbaring in den Christus één en dezelfde, al was de openbaring des Heeren door Mozes en daarmee heel Mozes' dienst naar de bedeeeling der tijden, naar den historischen gang van de openbaring des Heeren, onderscheiden. De Heere zelf was in die openbaring door Mozes' dienst; Hij openbaarde Zichzelf, sprekende en werkende; Hij wrocht Israëls verlossing, Hijzelf alleen, en Hij wrocht die verlossing Israëls in den weg van het offer, dat Hijzelf bestelde en gaf, al was dit offer nog slechts het offerdier, de schaduw maar ook het onderpand van het eenige waarachtige offer, dat de Heere in Zijn Zelfopenbaring geven zou en waardoor Hij verlossing zou werken door Zijn genade in den weg des gericht's door de poort des bloeds.

Daarom heeft Mozes, toen Israëls verlossing uit Egypte door den Heere kwam, Israël in den Naam des Heeren moeten bevelen, het Pascha, het Paaschoffer, toe te richten. Mozes heeft dit gedaan door het geloof; "door het geloof heeft Mozes het pascha uitgericht en de besprenging des bloeds, opdat de verderver der eerstgeborenen Israël niet raken zou" (Hebr. 11:28). Hierin voltooit Mozes zijn zending in Egypte. Al zijn de teekenen van de gunst des Heeren over Israël in Egypte uitgekomen, — alle woorden, die Mozes sprak, alle plagen en slagen, die de staf des Heeren in zijn hand over Egypte bracht, hebben Israëls bevrijding niet kunnen bewerken; thans moest Mozes terugtreden, de Heere Zelf zal komen en door Egypte gaan; Hij zal Egypte's eerstgeborenen slaan en daardoor Israël bevrijden; Hijzelf zal komende in Zijn verlossend gericht de afzondering maken tusschen de Egyptenaren en de Israëlieten (11:7); maar daarbij zou het verdervend zwaard van Zijn oordeel ook Israël en ook Mozes treffen, indien Hijzelf niet aan Israël en Mozes een schuilplaats gaf in het offer. Een altaar moet Israël thans in Egypte niet oprichten, maar het moet voor elk huis of voor twee gezinnen bijeen, een ongeschonden mannelijk offerlam van de schapen of van de geitenbokken nemen, het drie dagen tevoren afzonderen en bij het vallen van den avond vóór den nacht der beslissing slachten. Het bloed van het lam moet dan met een hysopkwastje gestreken worden aan den bovendorpel en aan de zijposten van ieder huis, waarin de Israëlieten in den komenden nacht vertoeven. Zoo moet heel Israël in al zijn woningen als door dit bloed bedekt zijn en achter dit bloed schuilen; wie vóór het aanbreken van den morgen uitgaat uit de bebloede woning moet door den slaanden Engel des verderfs, in wien de Heere door Egypte gaat, omkomen. Israël moet in zijn woningen de lammeren in hun geheel braden in het vuur, en dit offerlam eten, ten teken dat allen aan het lam en zijn bloed gemeenschap hebben en met dat lam één zijn, gelijk de Heere het hun gegeven heeft. De Israëlieten moeten dit lam eten met bittere kruiden, niet naar hun lust maar in verootmoediging voor den Heere; en met brood uit zuiver meel zonder zuurdeeg toebeleid, het deeg op het vuur gebakken. Deze reine spijs, in lam en brood uit het reine vuur komend, zonder iets anders dan het lam en het meel zelf toebeleid en daarin het teken dragend van de heiligheid des Heeren moeten de Israëlieten met haast nuttigen, staande, de voeten geschoeid en de kleederen omgord, geheel reisvaardig, verwachtende de verlossing des Heeren. En wat van het lam niet geheel gegeten kon worden, dat moet, eer de nacht voorbij is, in het vuur verbrand worden (12:1-13, 21-23).

Zóó heeft Mozes in den Naam des Heeren Israël bevolen; en zóó heeft Israël naar het Woord des Heeren gedaan; geheel Israël, ook Mozes en Aäron, ze hebben zoo schuilend in hun bebloede woningen, terwijl de Heere in den verderver door Egypte ging, het lam gegeten, — wachtend op hun God en Verlosser.

Het was het Paaschoffer des Heeren; het was *des Heeren Pascha* (12:27, 11). Het was de genadige instelling en de offermaaltijd van *het voorbijgaan* des Heeren. Het gericht des Heeren kwam; in Zijn verderver ging Hijzelf door Egypte; maar Israëls woningen zag

Hij in het bloedteeken van het lam, dat Hijzelf Israël geschonken en te slachten en te eten bevolen had. Dat bloed van het lam zou de Heere zien, en Hij zou in Zijn verdervend slaan Israël voorbijgaan. En de Heere heeft dat bloed van het lam gezien, en Hij is in Zijn verderver Israël voorbijgegaan (12:13, 23, 27).

Dit Pascha, dit eten van het lam, waardoor de Heere in Zijn gericht Israël voorbijging, heeft de Heere door Mozes' dienst tot een feest van Israëls bevrijding voor alle volgende tijden verordend, totdat het waarachtige Lam Gods kwam, in wiens gericht alleen de waarachtige verlossing is, ons Pascha, voor ons geslacht, namelijk Christus (Ex. 12:2, 14-20, 24-27, 43-49; 1 Kor. 5:7).

In dit teeken van het Pascha en met deze instelling van het Pascha als het feest der verlossing uit Egypte, dragend daarin ook de openbaring des Heeren, de schaduw, de type en de profetie van het Lam Gods en van de verlossing door Zijn bloed, is Israël na den nacht der benauwing met het aanbreken van den morgen in vrijheid uit Egypte uitgegaan, om als de eerstgeboren Zoon des Heeren Hem ten dienst te worden gewijd en daarvan in zijn eerstgeborenen steeds het teeken der heiliging te onderhouden (13:2, 11-16).

En met Israël tredend uit de bloedpoort van het lam heeft Mozes door het geloof Israël uitgeleid uit Egypte, niet vrezende den toorn des konings, want hij hield zich vast als ziende den Onzienlijke (Hebr. 11:27).

IN DE WOLK EN IN DE ZEE. [Ex. 15:1]

Ik zal den Heere zingen, want Hij is hoogelijk verheven! Het paard en zijn ruiters heeft Hij in de zee geworpen!

Exodus 15:1.

Met het uittrekken uit Egypte door de bloedpoort van het Pascha treden Mozes en Israël uit de schaduw in het licht.

In donkere dagen van Israëls verdrukking in Egypte is Mozes, de groote profeet en Middelaar des Ouden Verbonds, geboren. Egypte heeft hem geëigend door Faraö's dochter, en Israël heeft Mozes als verlosser afgewezen. Daarom heeft Mozes heel het groote middenstuk van zijn leven in ballingschap in Midian moeten doorbrengen, terwijl zijn volk in Egypte vertreden werd. En als de Heere eindelijk van den Sinaï Mozes roept en naar Egypte zendt, schijnt wel de Naam des Heeren als een zoeklicht over het volk der verkiezing in Egypte, heel Egypte ontroerend en verschrikkend bij de slagen van Gods hand, en Mozes komt wel in dien lichtbundel uit als de gezant des Heeren; maar Israël wordt nu toch temeer door den Egyptischen drijver gestriemd, en Faraö verhardt zich tegen den Heere, tegen Mozes en tegen Israël. Dan daalt de nacht, waarin Faraö's toorn tegen Mozes en Israël ten volle brandt, en waarin Israël benauwend en bevend in de woningen zijner dienstbaarheid de beslissing wacht. Achter de bloedige deurposten schuilt Mozes met Israël weg; en buiten in de zwarte duisternis gaat de verderver des Heeren door Egypte en begint het gekerm en geschrei uit Egypte uit te breken.

Dan gaat met het morgenrood de bloedpoort van Israëls woningen open en trekt het volk, dat de Heere Zich ten eigendom verkoort, onder leiding van Mozes' staf, uit de donkerheid van het diensthuis in het licht der vrijheid.

Egypte's doodschaduwen blijven achter; ze zullen Israël nooit meer grijpen. De sterke hand des Heeren leidt Israël uit Egypte en blijft over Israël uitgestrekt. Mozes, de knecht des Heeren. Israëls bevrijder, heft nu over Israël den staf des Heeren op. Hij voert het heen naar den berg van Gods heiligheid; naar Sinaï, waar de Heere Israël als Zijn volk, het volk Zijner Openbaring, aan Zich verbinden zal in Zijn verbond en in Zijn dienst. En naar Kanaän, het land der belofte. Jozefs gebeente, dat Mozes meevoert, is hier symbool en profetie (Ex. 13:19),

Mozes en Israël, ze trekken heen voor het aangezicht aller volken in het licht der verlossing en der vrijheid, in het licht van den Naam des Heeren.

Israël zal den Heere een *volk des eigendoms* zijn uit alle volken der aarde. Zóó zal de Heere Israël noemen en toespreken van den Sinaï; en "volk des eigendoms" van den Heere, het eigen volk des Heeren, is Israël ook van zijn uitgang uit Egypte af. Niemand ontrooft dit volk meer aan den Heere; Hij heeft het voor Zichzelf verkoren, het verwekt, het gekocht door het bloed van het lam, het verlost en uit het diensthuis uitgeleid. Over dit volk beschikt de Heere, en niemand anders. En Hij beschikt er volkomen over. Israël beschikt daarom ook niet over zichzelf en in geen enkel opzicht. Daarvan draagt heel de leiding van Israël door den Heere het teeken. De Heere voert dit volk, waarheen Hij wil; het volk zelf heeft geen keus in den weg. De Heere strijdt voor dit volk, Egypte kan het niet meer grijpen, en Israëls wederpartijder wordt achter hen door den Heere weggeslagen. De Heere voert dit volk in en door de woestijn; Hij geeft het naar Zijn believen water voor zijn dorst en spijze voor zijn honger. De Heere brengt dit volk tot Zich bij den Sinaï. Hij maakt van dit volk wat hij wil; Hij zet het in Zijn inzettingen en geeft het Zijn geboden; Hij maakt het tot het volk van Zijn openbaring en van Zijn dienst. Gelijk Hij de steenen tafelen beschrijft met Zijn eigen vinger, zoo vormt en graveert de Heere dit volk in Zijn afzondering en eenheid, in Zijn leven en in Zijn dienst tot een figuur en schaduw, tot een symbool en een drager der openbaring des Heeren. Israël moet enkel en alleen bestaan als volk des eigendoms des Heeren, volkomen ter

beschikking en ten dienst van Zijn God. Het moet bestaan en leven in volle overgegevenheid aan den Heere, gelijk het lam dat ter slachting geleid is; gelijk het zilver en het goud, het sittimhout, het scharlaken en het purper, waarmee de Heere Zijn tabernakel, Zijn tent en woning op aarde, zal bouwen, kleuren en sieren; gelijk Zijn priesters, die Hij kleedt en de ceremoniën, die Hij verordent; gelijk Zijn urim en Zijn tummim, waardoor Hij het licht Zijner openbaring doet uitblinken. Israël moet bestaan en leven als het volk des eigendoms des Heeren, en daarom moet het bestaan en leven in volle overgegevenheid aan den Heere, *in het geloof*.

Daarin en zóó moet Mozes de knecht des Heeren en Israëls leidsman zijn, de profeet des Heeren, die het licht des Heeren voor alle volken en voor alle tijden schijnen doet. Mozes als Israëls leidsman, als middelaar des Verbonds en der openbaring des Heeren, als profeet voor alle eeuwen, weet niets en kiest niets en doet niets van zichzelf; zijn zelfdaad voor Israël zal eenmaal zijn zonde zijn, waarom de ingang in Kanaän hem ontzegt wordt. In de volle energie van zijn ziel en persoonlijkheid, van zijn leven en werken, moet Mozes knecht des Heeren zijn. En zóó is Mozes knecht des Heeren — ofschoon met zwakheid omvangen; zoo is Mozes knecht des Heeren en Israëls leidsman, ten volle overgegeven en dienstbaar aan den Heere. Mozes is de groote middelaar der openbaring des Heeren *door het geloof*.

Hier is het goddelijk licht der begenadiging en der openbaring des Heeren, waarin Mozes Israël leidt uit Egypte en waarin Israël onder Mozes' leiding uit Egypte trekt.

De Heere leidde door Mozes Zijn volk uit Egypte. En Hij zelf toog voor hen heen, des daags in een wolkkolom, en des nachts in een vuurkolom, zoodat ze dag en nacht naar zijn believen konden voorttrekken (13:21, 22).

Als de karavanen de woestijnen intrekken, laten de aanvoerders op een hooge steng een brandend vuurteeken vooruitdragen, om de richting voor den tocht aan te geven; op den dag moet dan door daarvoor gekozen brandstof van deze steng een rookzuil omhoog stijgen, die tegen den wolkeloozen hemel opwolkt; en in den nacht moet een vuurgloed daarvan uitstralen tegen het donkere verschiet. Zoo leidden de aanvoerders hun karavanen. En zoo leidde de Heere de honderdduizenden van Zijn volk van Etam den woestijnweg op. De Heere behoefde daarbij geen vuursteng en rookwolken, die ook voor Israëls menigten geen genoegzaam teeken geven konden. Neen, de Heere liet een witte wolk omhoog stijgen voor Israël uit, een wolkkolom, die naar den hemel steeg en als een sluier Israël dekde tegen den zonnebrand of zich verkoelend uitbreidde over het volk. De wolkkolom toog vóór Israël heen; en als de nachtschaduwen vielen, begon deze wolk in het duister te lichten, om in den nacht vuurgloed uit te stralen, als een reusachtige lamp de benauwing der donkerheid verdrijvend (Ps. 105:39). Die wolk was het teeken van de tegenwoordigheid, de leiding en de wacht des Heeren voor Israël; de Heere leidde Zijn volk door die kolomwolk; naar de uitdrukkelijke verklaring der Schrift ging met die wolk de Engel Gods voor Israël heen (14:19); ja de Heere Zelf was daarin op bijzondere wijze tegenwoordig; in die wolk heeft de Heere bij Zijn volk gewoond en den tabernakel als Zijn woning betrokken (Ex. 40:38; Num. 14:14; Deut. 1:33; Neh. 9:12, 19); en uit die wolk heeft de Heere in de Roode Zee de Egyptenaars verschrikt en vernield (14:24, 25).

Zoo was de Heere Zelf daadwerkelijk tegenwoordig in Zijn volk Israël; Israël was niet maar figuur, schaduw en profetie, maar het was ook het eigen volk des Heeren, het volk, welks God de Heere was en dat de Heere Zich ten erve verkozen had. En de Heere Zelf was bij en in dit volk tegenwoordig en Hij Zelf leidde dit volk. Hij was tegenwoordig in dit volk in den Christus, den eeuwigen Zoon des Vaders, die ten Christus verordineerd is en gegeven, en die als het Lam is voorgekend voor de grondlegging der wereld en geslacht is van de grondlegging der wereld af; deze Zoon van God is aan Israël gegeven en toegezegd als een zaad, wijl Hij uit Israël in de volheid des tijds de menschelijke natuur zou aannemen, maar Hij is in Zijn godheid ook als Christus aan Israël gegeven vóór Zijn menshewording, en Hij was in Israël niet slechts in afschaduwing, maar in de schaduwen was Hij ook Zelf tegenwoordig bij en in Israël (1 Petr. 1:19, 20; Op. 13:8; 1 Kor. 10:4, 9).

Zoo heeft de Heere Zijn volk geleid door de wolkkolom en den vuurkolom.

En Hij leidde Zijn volk door Mozes aanstonds in een weg, dien noch Israël noch Mozes zou gekozen hebben. De Heere leidde Israël van Sukkot naar Etam; en toen niet den naderen weg Oostwaarts, maar Zuidwaarts naar Pihachiroth, tusschen Migdol en de noordelijke golf der Roode Zee (13:20,17,18; 14:1,2).

Aan Mozes openbaarde de Heere daarbij Zijn bedoeling; de Heere zou zich in dien weg als Israëls leidsman verheerlijken aan Faraö en de Egyptenaars, en Hij zou daarin Israël verheerlijken als Zijn volk; Faraö en Egypte zouden weten "dat Ik de Heere ben", en zij zouden weten, dat Israël is des Heeren volk (14:1-4).

Israël is uit Egypte getogen terwijl heel Egypte kreet van weedom bij zijn verslagen eerstgeborenen, en terwijl het de begrafenis zijner eerstgeborenen verzorgen moest (Num. 33:4). Nu heeft Egypte zijn dooden begraven; nu geven Faraö en zijn hof zich rekenschap van Israëls uittocht, en nu besluiten zij Israël te achterhalen. Met de macht zijner strijdwegens jaagt Faraö Israël na; hij zal Israël grijpen en terugvoeren; dit volk is immers besloten tusschen de bergengten en de zee! (14:5-9).

Israël hoort en ziet de naderende Egyptische macht, en het vreest; ja het krijgt verwijtend tegen Mozes, dat hij Israël uitleidde uit Egypte om het hier in deze woeste bergstreek door de Egyptenaars te doen verdelgen; hadde hij Israël toch met rust gelaten in Egypte's dienstbaarheid (14:10-12). Maar Mozes zegt aan het volk de belofte des Heeren, dat ze nu zijn verlossing ten volle zullen ervaren; de Heere Zelf zal voor de Israëlieten strijden en zij zullen stil zijn; zij zien thans de Egyptenaars voor het laatst (14:13, 14).

Intusschen zucht en roept Mozes tot den Heere. En de Heere beveelt Mozes, Israël te gebieden voort te trekken, recht op de zee af; over de zee moet Mozes zijn staf uitstrekken, en de wateren daardoor klieven, dat Israël door de zee trekke op het droge; daar, in de zee, zal de Heere Zich aan Faraö en zijn heir verheerlijken, en ze zullen nu ten volle weten, "dat Ik de Heere ben" (14:15-18).

Toen vertrok de Engel Gods, die Israël uit Egypte voorging, met de wolkkolom van vóór Israëls legerschare en stelde zich achter Israël. Als een muur stond de wolk tusschen Israël en Faraö's heir; en terwijl de nacht viel verlichtte de wolk Israël maar was zwarte duisternis voor de Egyptenaren, zoodat het Egyptische heir Israël niet naderen kon (14:19, 20).

Mozes strekte nu zijn hand over de zee uit; en de Heere zond een geweldigen oostenwind, waardoor Hij de wateren der zee in de minder diepe noordergolf vaneenscheidde en door zijn wondermacht de wateren gescheiden hield, zoodat Israël de zee in trok en doortrok op het droge (14:21, 22).

Het Egyptische heir volgde Israël, en trok met al zijn wagenen en ruisters het zeepad in.

Reeds begint aan de oosterkim de morgen te lichten. Toen wendde de Heere zijn licht in de wolk als een verblindenden glans tegen de Egyptenaren; Hij verschrikte hen en stiet de raderen hunner wagenen weg; ze konden niet verder. De machtige arm des Heeren sloeg hen; dat hebben ze verstaan; en ze hebben het in de zee uitgeroepen: de Heere strijdt voor Israël, laten we vluchten!

En ze zijn gevlucht, teruggesloeden. Toen heeft ook Mozes op bevel des Heeren zich omgekeerd en hij heeft zijn hand Westwaarts over de zee uitgestrekt. En van het Westen, waarheen Faraö en zijn heir vloten, liet nu de wind des Heeren de wateren los, zoodat ze wederkeerden, Faraö en zijn leger tegemoet; de zee keerde weder tot haar kracht, en terwijl Israël in de gunst des Heeren op het droge den Oostelijken zeeoever beklom, stortte de Heere de Egyptenaren in het midden der zee, zoodat de zee hen verzwoeg en niet één van hen overbleef (14:23-29).

Zoo heeft de Heere gestreden voor Zijn volk en tegen de Egyptenaren; zoo heeft Hij, Hij zelf, Hij alleen Israël geleid en verlost. Als de morgenzon haar gouden glansen werpt op

de kuiven der zeegolven, ziet Israël van den oever de doode lichamen der Egyptenaren aanspoelen. En Israël ziet daarin de groote hand des Heeren beter nog dan te voren; het vreest den Heere en gelooft in Hem; en het gelooft aan Mozes, des Heeren knecht (14:30, 31).

Op dien Oostelijken oever der Roode Zee is toen Israëls eerste psalm van Mozes' lippen geboren, straks in zijn refrein overgenomen op de lippen van het volk, en door Mirjam en de vrouwen met trommelen en reidans herhaald: "zingt den Heere, want Hij is hoog verheven! Hij heeft het paard en zijn ruiters in de Zee geworpen" (15:1, 21). En Mozes heeft in zijn lied voor Israël getuigd van de openbaring des Heeren als den God van Zijn volk Israël, waarvan de volken gewagen zullen, Palestina en Edom en Moab en Kanaän; zij allen zullen versmelten, en Israël zal doorkomen tot zijn erfenis, tot het eeuwig Koninkrijk des Heeren (15:1-19).

Zóó heeft de Heere door Mozes geleid en verlost het volk Zijns eigendoms.

Zoo is Israël in Mozes gedoopt in de wolk en in de zee (1 Kor. 10:2).

En zoo is Israël door het geloof de Roode Zee doorgedaan als op het droge, hetwelk de Egyptenaars, verzoekende, zijn verdronken (Hebr. 11:29).

OP DEN WOESTIJNWEG. [Ex. 17:15]

En Mozes bouwde een altaar: en hij noemde zijn naam: De Heere is mijn banier.

Exodus 17:15.

Mozes moet Israël als het eigen volk des Heeren uit Egypte leiden naar Sinaï; daar moet dit volk den Heere ontmoeten, zijn openbaring ontvangen, tot zijn dienst ingaan en zóó als het volk des Heeren heentrekken naar Kanaän.

Israël is hierin het volk der verkiezing en der genade des Heeren. Het heeft hierin geen keus; het heeft geen andere keus dan de keus des Heeren te kiezen, zich geheel en zonder beding aan den Heere toe te vertrouwen en over te geven, zich door Hem te laten leiden, door Hem zich te laten maken, wat Hij wil en zooals Hij het wil; Israël heeft slechts den Heere te volgen, en daarin heeft dit volk met heel zijn leven den Heere te dienen *door het geloof*.

En zóó moet Mozes den Heere dienen. Mozes heeft van en door zichzelf geenerlei bevoegdheid en macht, om over Israël te beschikken. Mozes is met heel zijn leven en met al zijn krachten en gaven enkel van den Heere en hij moet zich geheel den Heere ten dienste stellen; hij is een uitverkoren vat om den Naam des Heeren te dragen. Zoo is Mozes er voor de openbaring en voor het Koninkrijk des Heeren, en zoo is hij voor Israël. Israël is niet voor hem, maar hij is voor Israël als het volk des Heeren. Mozes heeft in algeheele overgave aan den Heere, Israël te leiden uit Egypte naar Sinaï en naar Kanaän, in een weg, dien hij niet kiest en dien hij van zichzelf niet verstaan kan. Mozes heeft door zijn dienst in strikte gehoorzaamheid en met geheele verloochening van zichzelf den Heere aan Israël en Israël aan den Heere te verbinden. Mozes heeft hierin groot te zijn *door het geloof*. En hij heeft daarom hierin den Heere en Israël voor den Heere te dienen, ondanks al het gebrek en al de ellende, die in Israël openbaar zou worden en openbaar werd.

En zóó heeft Mozes door de groote genade Gods gedaan, door het geloof, zich vasthoudende als ziende den Onzienlijke.

Mozes moest hierin Israëls voorganger en voorbeeld zijn; en Mozes is dit geweest. En in den weg des Heeren, waarin Mozes zoo Israël moest leiden, moest hij telkens weer met Israël in het donker staan, in het raadsel der woestijn, hij alleen ook als het volk wankelde. Dan moest Mozes op den Heere wachten en Hem verwachten; het licht des Heeren moest Mozes zoo opvangen, den weg des Heeren zoo ontvangen, zien, kiezen en gaan; dit licht des Heeren moest hij zoo over het volk doen schijnen, den weg des Heeren zoo voor hen openen, hen daarin leiden en hen daarvan leeren, en zoo hen door zijn voorbeeld en zijn dienst voorgaan en opkweeken in het geloof, hen verbinden en vastnoeren aan den Heere, hen leiden, sturen en sterken in den weg der verkiezing en der roeping des Heeren.

Zoo heeft Mozes voor Israël in de grootheid des geloofs en van den dienst des Heeren in Egypte tegenover Faraö gestaan. Zoo heeft hij Israël uit Egypte geleid, van Rameses naar Sukkot, van Sukkot naar Etam, van Etam naar Pihachiot tegenover de zee, waar Faraö en zijn heir Israël achterhaalden. Toen is reeds Israëls klacht opgeslagen tegen Mozes, dat hij het uit Egypte geleid had, om het te doen omkomen; toen heeft Mozes reeds tegenover het volk gestaan in den Naam des Heeren, sprekend zijn geloof; en Mozes heeft met den staf Gods, die in zijn hand was, in den Naam des Heeren Israël door de zee geleid. Daar in de zee heeft de Heere Zich aan Israël doen kennen als Zijn God en Verlosser, die Zijn volk leidde in vrijheid en veiligheid, en die den wederpartijder wegwerp in de diepte. En de oevers der zee hebben in den rozerooden morgen der verlossing weergalmd van den psalm des geloofs voor den Naam des Heeren, den psalm, die door Mozes is aangestemd en ingestemd door Israël.

Sinds ving onder Mozes' leiding Israëls tocht naar Sinaï aan.

In Num. 33:5 v.v. worden al de legerplaatsen, waarin Israël op zijn woestijntocht vertoefd heeft in geregelde orde opgenoemd. Van de zee toog Israël de woestijn Etam in, dezelfde die in Exodus woestijn Sur genoemd wordt; op dezen woestijnweg zijn Mara en Elim de legerplaatsen. Van Elim trekt Israël tusschen de bergen door naar een open vlakte aan de Schelfzee en van daar naar het noordelijk deel der woestijn Sin. Hier wordt nu, een maand na Israëls uittocht uit Egypte, het immer stijgende bergdal ingeslagen, dat in het hooggebergte van Sinaï's schiereiland voert. Israël trekt dan het vier a vijf uur lange Mokattedal door, en aan het einde van dit dal opent zich voor Israël het dal Feiran, dat nog heden geroemd wordt om zijn veelszins paradijsachtige natuur, zijn rijke palmen en heldere beek met heerlijk water in de één-uur-lange oase Feiran, die het hoogere oostelijk deel van het dal Feiran inneemt. De 2050 M. hoge Serbal ontdekt in het dal Feiran in zuidelijke richting zijn vijf toppen in volle breedte en hoogte, één majestueuse granietmassa. Uit de oase Feiran tredend komt Israël in het uitgestrekte dal van den Sjeik, dat eerst oostwaarts daarna zuidwaarts doorloopt en klimt tot aan den eigenlijken Sinaï, waarvan de 2244 M. hoge Moesatop, Mozestop, de plaats der wetgeving door de Zelfopenbaring des Heeren zal zijn, terwijl de nog hoogere Katarinatop, 2598 M. hoog, verder zuidelijk den achtergrond teekent. Op den weg door de genoemde bergdalen van het schiereiland, waardoor Mozes Israël naar den Sinaï gevoerd heeft, noemt Numeri de legerplaatsen Dofka. Alus en Rafidim.

Exodus doet den weg van de zee naar Sinaï meer bijzonder uitkomen als den weg, dien de Heere met Zijn volk gehouden heeft, door te verhalen, wat met Israël gebeurd is tusschen de zee en Sinaï; daarom noemt Exodus slechts Mara in de woestijn Sur, Elim, de woestijn Sin, en Rafidim.

Wat is er in de eerste twee maanden nadat Israël door de Roode Zee trok, op dien tocht van de Roode Zee tot aan den Sinaï reeds veel doorleefd door Mozes en Israël, tusschen Israël en den Heere, — tot voorbereiding voor wat bij de Sinaï zelf geschieden zou.

Allereerst is hier Mara te noemen (Ex. 15:22-26).

De weg door de woestijnen van Sinaï's bergland en vooral ook in de bergdalen, die naar den Sinaï voeren, mist, gelijk we reeds bij de oase Feiran opmerkten allermint waterbronnen; die bronnen liggen echter vaak op belangrijken afstand van elkaar, zoodat niet op elke plaats water gevonden wordt. Het gebrek aan water voor Israëls dorst komt dan ook tusschen de zee en den Sinaï slechts tweemaal uit, eerst in de woestijn Sur, eenigen tijd na de afreis van de zee, en later bij het naderen van den Sinaï in Rafidim.

In de woestijn Sur komt het eerste watergebrek voor Israël op; na drie dagen door deze woestijn getrokken te zijn smacht Israël naar water, maar vindt het niet. Toen wordt een bron ontdekt; het volk snelt toe, om te drinken; maar het water is brak en bitter. Daarom noemde het volk die bron Mara, bitter.

Reeds is Israëls geloof beproefd door het watergebrek, dat in den tocht door de woestijn Sur opkwam; de bitterheid van Mara's bron verdiept nu de beproeving. Maar de klacht van den dorst wordt door die beproeving niet een zucht van het geloof, dat uitzielt naar den Heere; Israël stelt in deze beproeving teleur; het vergeet den Heere, die Zich in Egypte en in de zee aan Zijn volk heeft doen kennen, en het mort tegen Mozes: "wat moeten wij drinken!"

Mozes echter riep tot den Heere; en de Heere wees hem een hout, een boom, dien Mozes in de bron werpen moest; toen werd het water door een wonder des Heeren zoet.

En toen heeft de Heere door Mozes in zachtmoedigheid Zijn volk bij Mara onderwezen, hoe het in de beproeving leven moest door het geloof; Hij heeft bij Mara den regel voor Israëls leven afgekondigd: "indien gij met ernst naar de stem van den Heere, uw God, zult hooren, en doen wat recht is in Zijn oogen en uw ooren neigt tot Zijn geboden en houdt al Zijn inzettingen, zoo zal Ik geen der krankheden op u leggen, die Ik op Egypte

gelegd heb, want Ik ben de Heere, uw heelmeester."

Van een plaag des Heeren over Israëls klagen en morren is hier, en op heel den weg naar Sinaï nog geen sprake. De Heere leert Zijn volk alleen, dat Hij het een bron geeft voor zijn dorst, en dat Hij het bittere water voor Israël zoet maakt. Hij leert Israël, dat Zijn volk slechts Hem heeft te volgen en naar Hém heeft te hooren en Zijn Woord te doen; dan dreigt Israël geen gevaar, en dan zullen op Israël geen slagen en plagen vallen als op Egypte.

Zoo leert de Heere Israël door en met Mozes, en zoo vermaant Hij tot het geloof.

En dan leidt de Heere Zijn volk van Mara voort op den weg, een korte reize naar Elim (15:27) een heerlijke oäse, waarin twaalf bronnen van heerlijk water vereenigd zijn en zeventig prachtige palmboomen zich tusschen en rondom de bronnen verheffen. Daar heeft Israël zich gelegerd aan de wateren. Daar heeft Israël zich gelegerd in het teeken van *twaalf* en *zeventig* — voor Israël als het ééne en geheele volk des Heeren zoo gewichtig, — het teeken van de volkomen genoegzaamheid des Heeren voor Zijn volk, van de volheid en heerlijkheid van Zijn Verbond en genade.

Van Elim trekt Israël onder Mozes' leiding achter de wolkkolom des Heeren op langs de Schelfzee naar den noorderingang van de woestijn Sin (Ex. 16), en daarmee naar den ingang der bergdalen, die in het gebergte en naar den eigenlijken Sinaï voeren.

Het is bij het intrekken van de woestijn Sin juist een maand geleden, dat Israël Egypte verliet. De spijze, die uit Egypte meegenomen kon worden, is verteerd. Wel zal het volk in de streken, die het doortrok, ook eenige spijze gevonden hebben, maar van brood was in ieder geval in de woestijn Sin geen sprake meer. De honger begon Israëls menigte te kwellen.

De Heere wist dit ook wel; en Hij zou voorzien, gelijk Elims fonteinen en palmen waarborgden.

Weer echter was Israëls oog niet op den Heere: en de murmureering tegen Mozes en Aäron vernieuwde zich. Daarbij kwamen over veler lippen woorden, die schuldig spraken tegen den Heere: "och, dat wij door de hand des Heeren gestorven waren in Egypte! had de Heere ons daar laten sterven of laten dooden! daar zaten we nog bij onze vleeschpotten en aten er brood tot verzadiging! maar gij Mozes en Aäron hebt ons uitgeleid in deze woestijn, om deze gansche gemeente te dooden door den honger!"

Mozes staat weer met Aäron tegenover het klagende volk, wachtend op den Heere. En de Heere belooft hem tegen den avond vleesch voor het volk en tegen den volgende morgen brood uit den hemel; daaraan zullen Mozes en Israël den Heere kennen; en ook door dat brood zal de Heere Israël beproeven en het Zijn wet leeren; voor eiken dag zal de Heere Israël nieuw brood geven, en op den zesden dag dubbel (16:4, 5, 12).

Mozes belooft nu Israël, dat zij reeds aan den avond van dien dag van den Heere spijze ontvangen zullen, als een nieuw teeken, dat de Heere hen uit Egypte uitgeleid heeft; en in den morgenstond zou de heerlijkheid des Heeren voor hen uitblinken; de Heere zou hun dan brood geven tot verzadiging. Mozes bestraft daarbij het volk om zijn murmureering tegen den Heere, wijl Mozes en Aäron slechts Zijn knechten zijn; het volk moet zich daarom naar de wolkkolom richten, en de glans van de heerlijkheid des Heeren blonk uit de wolk hun tegen (16:6-10).

Zoo als de Heere tot en door Mozes gesproken heeft, zoo is het ook geschied. Tegen den avond streek een heirleger van trekvogels, kwakkelen of wachtels, zoo als die wel meer over Sinaï's schiereiland trekken, maar nu door de wonderdoende hand des Heeren in geweldige menigte naar Israël heengeleid, in en om Israëls legerplaats neer, zoodat het volk overvloed van vleesch had. En met den morgen lag een zware dauw rondom het leger; de dauw trok op, en de bodem was als met rijm bedekt, met kleine korrels. De Israëlieten zagen dit en riepen uit: "man hoe!" d.i. "wat is dit?" of, naar een andere vertaling, "dit is een geschenk!" Maar Mozes zeide: "dit is het brood, dat de Heere u te eten gegeven heeft."

Mozes geeft nu bevel, dat ieder voor zich en de zijnen, voor elk een gomer, deze spijs verzamelen zal, doch niet meer dan voor één dag noodig is, sommigen overtraden vermetel dit bevel en gaarden teveel bijeen mede voor een volgenden dag; maar den volgenden morgen kropen de wormen in de spijs, zoodat ze stonk.

Zoo hebben de Israëlieten van dien dag af, eiken morgen, al de dagen, die in hun woestijnleven gevolgd zijn, na het optrekken van den dauw deze spijs verzameld. En op den zesden dag verzamelden zij naar Mozes' bevel, dubbel; op den zevenden dag, den heiligen Sabbat des Heeren, gaf de Heere deze spijs door den dauw des hemels niet (16:13-30).

Zoo heeft de Heere Israël door de spijs van het Man of Manna, reeds vóór de wetgeving op den Sinaï, de onderhouding en heiliging van den Sabbat geleerd. Wel berust de Sabbat op de schepping Gods en is alzoo, evenmin als de godsdienst zelf en vele regelen in den dienst des Heeren, Mozaïsche instelling; maar de heiliging van den Sabbat moest niettemin blijkbaar Israël na het verlaten van Egypte geleerd worden, en de Heere maakte daaraan het manna dienstbaar. Hijzelf leerde Israël, dat het bij zijn zorg voor het brood boven alles den Heere dienen moest, die het brood gaf, en dat het daarom den Sabbat moest heiligen.

Het Manna, dat Israël van den Heere als spijs ontving, was een voedsel, dat door den Heere op wonderdadige wijze geschonken werd. Wel vindt men thans nog in het Feirandal boomstruiken, die een soort suikerslijm uitdruppelen; die druppels stijven op den bodem wat op, en hebben in opaalkleur en zoeten smaak overeenkomst met wat ons van het Manna beschreven is. Deze woestijngave, die men nog manna noemt, en die soms de lucht in het dal Feiran met zoeten geur vervult wordt echter slechts in geringe hoeveelheid in Sinaï's dalen gevonden, terwijl Israël het manna dagelijks in groote hoeveelheid gaarde. Ook was het Manna, waarvan de Schrift verhaalt, niet week maar hard, het werd gemalen en gestampt, gekookt en gebakken (Ex. 16:31; Num. 11:7). En, wat niet het minst zegt, Israël ontving zijn Manna niet door uitdruppeling van boomstruiken maar door den dauw des hemels, rondom het leger, en waar de dauw optrok, daar lag het Manna gespreid (Ex. 16:13, 14). Wel was het Manna een stoffelijke spijs, toch was het brood uit den hemel, door den dauw des hemels gebracht.

Geen geestelijk voedsel was het Manna, en het ware brood uit den hemel was het daarom niet (Joh. 6:32 v.v.); toch wordt het Manna door de Schrift hemelsche spijs genoemd, wijl het een bijzondere spijs van den Heere voor Zijn volk was (Ps. 78:24, 25; 105:40). En het Manna wordt ook geestelijke spijs genoemd, gelijk het water uit de steenrots geestelijke drank, omdat deze spijs en drank Israël toekwamen uit de bijzondere genade des Heeren, door den Christus, van wien ze ook het beeld en teken waren (Joh. 6:33, 35, 51; 1 Kor. 10:3). Inderdaad moest deze Manna-spijs ook dienen tot sterking niet enkel van het lichaam maar mede van Israëls geloof. En ook door het Manna verzocht de Heere Israël, om het te leeren niet alleen te leven bij het brood, dat de mensch ziet wassen op den akker, maar om te leven van den Heere; bij het woord, dat Hij spreekt; bij Zijn belofte; en bij wat Hij tot spijs verordineeren wil (Ex. 16:4; Deut. 8:3). Daarom heeft ook de Heere Jezus Christus bij Zijn verzoeking in de woestijn, als Hij niet dan steenen vond voor Zijn honger, Zich op deze openbaring des Heeren, die in het Manna gegeven is, beroepen (Matth. 4:4).

Niet slechts de mannadruppels uit de tamariskenboomen of mannaboomen in het dal Feiran bewaren daarom den naam en de heugenis van Israëls Manna, maar Aäron heeft op Mozes' bevel, een gouden kruik met Manna moeten vullen, die in Israëls heiligdom voor het aangezicht des Heeren als heilig bewaard is (Ex. 16:32, 33). En dit Manna, de heilige spijs voor het aangezicht des Heeren, blijft het beeld van de verborgen spijs des Heeren, die blijft in het eeuwige leven. (Op. 2:17).

Zoo heeft de Heere Zich in de woestijn Sin aan Mozes, en mede door Mozes' dienst aan Israël doen kennen, opdat Mozes en Israël Hem zouden toebehooren en dienen door het geloof.

En bij de openbaring des Heeren in de woestijn Sin sloot die in Rafidim zich aan (Ex. 17).

Hier, in het thans genaamde dal van den Sjeik, heeft Israël zijn legerplaats moeten opslaan; met het gezicht op de vóórbergen van den eigenlijken Sinaï, maar voordat het zuidelijke deel van dit dal, en daarmee de eigenlijke woestijn Sinaï werd ingetrokken (vgl. Ex. 19:1, 2).

In deze legerplaats te Rafidim, waar Israël den Sinaï begon te naderen, was echter geen water (17:1-7). Toch moest Israël hier vertoeven. Toen openbaarde het volk zich in zijn ongeloof en onheiligheid; in zijn dorst hief het niet hart en oog naar den Heere op, maar het heeft den Heere verzocht, Hem als uitgedaagd: "is de Heere in het midden van ons of niet!" want het volk twistte heftig dreigend tegen Mozes: "geef ons water!" Zoo verzocht het volk den Heere, tot in de nabijheid van Sinaï roepend; waarom trokken we uit Egypte? we vergaan hier van dorst!" Het gevaar kwam zelfs op, dat het volk zich aan Mozes vergripen en hem steenigen zou.

Toen heeft Mozes ook hier klagend geroepen tot den Heere; en de Heere heeft Mozes geboden, met Israëls oudsten tot één der rotsen van het Horeb-gebergte te naderen en met zijn staf den rotssteen te slaan; de Heere zou Zich op die rots openbaren en uit de rots water doen stroomen voor Israëls dorst.

Zoo is het ook geschied. Massa en Meriba, verzoeking en twist, heet voortaan deze plaats bij de geslagen rots, Israël tot beschuldiging en beschaming. Nochtans slaat de Heere ook hier Zijn volk niet, maar Hij laaft het in zijn genade mildelijk door de bron, die uit deze rots van Horeb uitstroomt.

Israël is ook hier het verkoren en begenadigde volk des Heeren. Mozes staat ook hier als Israëls zachtmoedige en getrouwe leidsman, als de nederige knecht des Heeren, in het geloof. En de Heere openbaart Zich ook hier als die al den nood van Zijn volk in heerlijkheid vervult door Zichzelf alleen.

Daarom voegde de Heere in Rafidim, vóór Israëls gang naar Sinaï, bij het stroomend water uit de rots een tweede teeken. Hij zou niet alleen Zijn volk doen leven enkel door het geloof, het voedend en lavend naar Zijn believen, maar Hij zou het ook door het geloof overwinnaar doen zijn over al zijn weerpartijders en het zegevierend voortleiden in het pad van zijn roeping.

In Rafidim komt een leger van Amalekieten (17:8-14), een oud volk, dat vooral ook in Sinaï's schiereiland zich gelden liet, tegen Israël op. Amalek slaat de matte achterhoede van Israël (Deut. 25:17, 18). Maar Amalek heeft zich hiermee vergrepen aan het volk des Heeren en daarmee aan den Heere zelf. Mozes beveelt daarom, dat Israël tegen Amalek strijden zal, en hij stelt Jozua tot aanvoerder aan. Zelf bestijgt Mozes met Aäron en Hur een hoogte boven het dal. En daar heft hij zijn hand op en strekt den staf des Heeren over Israël uit. Toen zegepraalde Israël; maar als de staf in Mozes' hand eindelijk daalde, moest Israël wijken. Toen hebben Aäron en Hur Mozes doen nederzitten en zij hebben zijn handen ondersteund, zoodat de staf des Heeren in Mozes' hand over Israël opgeheven bleef. Alzoo is Amalek geslagen; en Amaleks toekomstige verdelging is op bevel des Heeren door Mozes beschreven als Israëls heilige roeping Ex. 17:14).

Maar zoo heeft in Rafidim, gelijk op heel den woestijnweg, die naar Sinaï voerde, de Heere Zich aan Israël doen kennen als Israëls God, en Mozes als zijn knecht.

Zoo heeft de Heere, vóór Israëls toeleiding tot Sinaï, Israël te kennen gegeven, dat Hij alleen, Hij geheel en in alles voor Zijn volk instond, en het enkel riep tot geloot.

En zoo is Mozes als Israëls leidsman en voorganger Israël voorgedaan en is hij groot geweest in het geloof.

Van dat geloof heeft hij daarom ook getuigenis gegeven, door in Rafidim, vóór Israëls optrekken naar den Sinaï, een altaar te bouwen, het offer daarop te ontsteken voor den Heere, en in den naam, dien hij aan dat altaar gaf, voor zich en voor Israël het geloof te belijden: Jehova Nissi, d.i.: De Heere is mijn banier!

BIJ SINAI. [Ex. 19:4-6]

Gijlieden hebt gezien, wat Ik den Egyptenaren gedaan heb; hoe Ik u op vleugelen der arenden gedragen en u tot Mij gebracht heb.

Nu dan, indien gij naarstig Mijn stem zult gehoorzamen en Mijn verbond houden, zoo zult gij Mijn eigendom zijn uit alle volkeren, want de gansche aarde is Mijne; en gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk en een heilig volk zijn.

Exodus 19:4-6.

Zoo heeft dan de Heere, die Israël door Mozes uit Egypte uitleidde, Zijn volk door de zee en door den woestijnweg gevoerd, om het tot Zich te brengen en Zich op Sinaï meer bijzonder aan Israël te openbaren; en de Heere heeft den weg, dien Hij met Zijn volk van Egypte tot Sinaï hield, dienstbaar gemaakt, om Zich nader aan Mozes en aan Zijn volk te doen kennen, Zijn Zelfopenbaring op Sinaï voor te bereiden en Mozes en Israël aan Zich te verbinden door het geloof. Hij heeft door Zijn wonderen Israël gedrenkt en gespijzigt, en het in den strijd doen zegepralen over de benden der Amalekieten, die Israël in het bergdal bij Rafidim aanvielen; gelijk de golven der zee weken voor den staf des Heeren in Mozes' hand, zoo deed die staf, over Israël uitgestrekt, de benden der Amalekieten wegstuiven. In Rafidim, de laatste legerplaats van Israël vóór het optrekken naar Sinaï, heeft Israël dan ook met Mozes bij het altaar beleden en aangebeden, dat de Heere alleen Israëls sterkte is: Jehova Nissi, "de Heere is mijn banier."

Uit Rafidim heeft Mozes Israël nu door het breede, hooge dal van den Sjeik doen optrekken naar de woestijn Sinaï, en het daar zijn legerplaats doen opslaan in het gezicht van den berg, waarheen de Heere Israël door Mozes bescheiden had (Ex. 19:1,2)⁵.

Over deze legerplaats van Israël bij Sinaï bestaat verschil van gevoelen. De Sinaï of Horeb heeft twee toppen, een noordelijke, de Ras-es-safsaf (1994 M. hoog), die ook bijzonder Horeb genoemd wordt en een zuidelijke, den Mozesberg (2244 M. hoog), die meer bijzonder den naam van Sinaï draagt⁶. De noordelijke Horeb rijst stijl omhoog uit de breede hoogvlakte Racha, die in het Noorden den berg afsluit; in deze hoogvlakte is echter de zuidelijke Sinaï-top niet zichtbaar. De zuidelijke Sinaï of Mozesberg rijst echter stijl omhoog uit de hoogvlakte Sebaje, die in het Zuidoosten dezen berg afsluit.

Nu kan Israëls legerplaats stellig in de hoogvlakte Racha gekozen zijn; de Heere kan bij Zijn nederdalen op Sinaï voor het oog van het volk heel het gebergte in wolken, rook en vuurgloed gehuld hebben, en van den noordelijken Horeb meer bijzonder bij het afkondigen der Tien Geboden, terwijl het daarop gevolgde langdurige verblijf van Mozes bij den Heere op den berg, dat geheel aan Israëls oog onttrokken was, op den zuidelijken Sinaï-top, den Mozesberg kan hebben plaats gehad; Mozes kan hier ook

⁵ Jetro bracht Mozes' vrouw en kinderen tot hem; hij beledde daarbij den Naam des Heeren als Israëls Verlosser en den God der goden; bij zijn priesterlijk offer heeft hij in den maaltijd met Mozes, Aäron en Israëls oversten gemeenschap geoeffend; en hij heeft Mozes raad gegeven in zake de aanstelling van rechters uit het volk (Ex. 18).

Dit bezoek van Jetro viel voor na het verlaten van Rafidim, bij den berg Gods (18:5). Het gerucht van Israëls komst uit Egypte is mogelijk door den strijd met Amalek tot Jetro doorgedrongen, of Mozes heeft uit Rafidim aan Jetro bericht gezonden (18:1). De duur van Jetro's verblijf bij Israël is niet juist te bepalen. In Deut. 1:9 vv. brengt Mozes de instelling van rechters met het vertrek van Sinaï in verband. Exodus laat haar aan de wetgeving voorafgaan, omdat zij daarbuiten staat.

⁶ De hoogste berg van het Sinaïtische schiereiland, de Katarinaberg, 2602 M. hoog, Zuidwestelijk van den Sinaï komt, wegens zijn ligging als berg der wetgeving niet in aanmerking.

Israël bij het gebeurde met het gouden kalf noch zien noch hooren (Ex. 32).

Deze voorstelling heeft nog iets anders voor zich. De Sinaï is de berg van des Heeren heiligheid; de Heere daalde hier neder, om onder Zijn volk te wonen en Zich aan hen te openbaren; en op dezen Sinaï ontving Mozes de lastgeving des Heeren voor den bouw van den Tabernakel, die ook model was voor den lateren tempel te Jeruzalem. Deze Tabernakel was afbeelding van de gemeenschap tusschen den Heere en Zijn volk, afbeelding van de onzichtbare, geestelijke verhoudingen. De Heere is in den hemel Zijner heerlijkheid, het Heilige-der-heiligen; Zijn volk is op aarde, in het Voorhof achter de afperking; en de Heere heeft gemeenschap met Zijn volk en het volk met den Heere door het Heilige, dat tusschen het Allerheiligste en het Voorhof ligt, en waarin bijzonder het Middelaarschap ligt afgebeeld. Uit het Voorhof schouwt het volk naar het Heilige op het eerste voorhangsel, waar het den priester ziet binnegaan; tot het Allerheiligste dringt echter de blik van het volk niet door; daar gaat alleen de hoogepriester binnen. En als de Heere Zich uit den Tabernakel bijzonder aan Zijn volk openbaart, ontdekt Hij Zich uit het Heilige, waaruit ook de hoogepriester voor het volk zichtbaar wordt. Nu heeft Mozes den Tabernakel moeten maken naar de afbeelding, die hem op den berg getoond is (Hebr. 8:5; Ex. 25:40). Die "afbeelding" heeft de Heere Mozes getoond in alle bijzonderheden; en Hij heeft haar Mozes stellig getoond in de afschaduwing der heerlijke Zelfopenbaring Gods, waartoe Mozes in den lichtglans van de heerlijkheid des Heeren verwaardigd werd. Maar die "afbeelding" wordt ook in Ex. 25:40 genoemd het "voorbeeld," dat Mozes op den berg getoond is. De berg Sinaï was in de Zelfopenbaring des Heeren aan Israël zelf zijn woning, die Hij Zich onder Zijn volk koos en formeerde, het heiligdom des Heeren; en de berg Sinaï, waarbij Israël achter de afpaling gelegd was, moest daarom noodzakelijk zelf met den Tabernakel overeenkomen en een voorbeeld van den Tabernakel zijn. De Tabernakel was hier het mindere, de afbeelding, waarmee Israël van den Sinaï wegtrok; de Sinaï zelf was het heiligdom des Heeren in Zijn openbaring aan Israël. Daarom oordeelen wij, dat een legering in de hoogvlakte Racha, waarbij Israël wel op den noordelijken Horeb de openbaring des Heeren aanschouwde en Zijn woorden van daar hoorde, maar geen blik had op den zuidelijken Sinaï, den Mozesberg, waar Mozes bij den Heere verkeerde, — wij oordeelen, dat zulk een legering met de verhoudingen, die in den Tabernakel werden nagebeeld, overeenkwam.

En hiermee stemt ook overeen het feit, dat na de eerste openbaring des Heeren aan Israël van den Horeb, waarbij de Heere tot het volk en het volk tot den Heere naderde, Israël zelf gesmeekt heeft, dat de verdere openbaring des Heeren hen niet onmiddellijk maar middellijk door Mozes zou toekomen, waarin de Heere bewilligde, zoodat de verdere Zelfopenbaring des Heeren zich terugtrok en onttrok aan het oog van het volk, waarom Mozes dan ook in de donkerheid van den berg voor den blik van Israël verdween (Ex. 20:19 vv.; Deut. 5:23-31).

Op de aangegeven gronden is de legering van Israël in de woestijn Sinaï, zeer goed te plaatsen in de hoogvlakte Racha ten Noorden van het gebergte; het bezwaar, dat men zoekt in het feit, dat de Mozesberg hier niet zichtbaar is, schijnt ons eerder voor de legering in de vlakte Racha te pleiten.

Overigens blijft ook Israëls legering in de hoogvlakte Sebaje, zuidoostelijk van den Sinaï, alleszins mogelijk; de lagere zacht-opglooiende bergen, waarin deze hoogvlakte zich naar het Zuidoosten en Zuiden uitbreidt, geven ook voor Israëls volk en vee ruimte; en het innerlijk van den Sinaï onttrekt zich toch ook hier aan Israëls oog.

Naar Mozes' aanwijzing heeft Israël zich dan in den loop van de derde maand na de uittocht uit Egypte gelegd in de hoogvlakte van de woestijn Sinaï, in het gezicht van den berg, waarop de Heere Zich openbaren zou.

Toen is Mozes voor Israëls oog opgeklommen op den berg, en de Heere heeft tot hem het woord gesproken, waarmee Hij Israël bij Sinaï ontmoette: "gijlieden hebt gezien, wat Ik den Egyptenaren gedaan heb; hoe Ik u op vleugelen der arenden gedragen en u tot Mij gebracht heb. Nu dan, indien gij naarstig Mijn stem zult gehoorzamen en Mijn

verbond houden, zoo zult gij Mijn eigendom zijn uit alle volkeren, want de gansche aarde is Mijne; en gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk en een heilig volk zijn" (19:3-8).

Mozes is voor het oog van het volk weer afgedaald; hij heeft de oudsten van Israël samengeroepen, en hun de woorden des Heeren overgebracht. De oudsten hebben heel, het volk met die woorden in kennis gesteld; en al het volk heeft als met één stem geantwoord: "al wat de Heere gesproken heeft, zullen wij doen" (19:7, 8).

Toen heeft Mozes de woorden van het volk weer overgebracht tot den Heere; en de Heere heeft gezegd, dat Hij nu uit een zware wolk spreken zou tot Mozes, zóó, dat al het volk het hooren zou, opdat heel Israël Mozes erkennen zou als een man, door wien de Heere tot hen sprak en door wien Hij Israël leidde (19:9).

Mozes ontvangt nu bevel, om het volk voor die nadere Zelfopenbaring des Heeren te bereiden; het volk moet zich heiligen, zich wijden voor de openbaring des Heeren, die op den derden dag volgen zal, zich reinigen en de kleederen wasschen. Ook mag niemand uit het volk den voet op de berghelling zetten noch den berg aanraken op straffe van den dood. Slecht wanneer de Heere zelf door lang aangehouden bazuinklanken het teeken geeft, zal het volk onder Mozes' leiding Gode nader treden aan den voet des bergs, gelijk ook op den derden dag geschied is (19:10-17).

In deze voorbereiding voor de Zelfopenbaring des Heeren aan den derden dag met eerbiedige afzondering en uiterlijke reiniging moest Israël indrukken ontvangen van de heiligheid des Heeren en van het gewicht der dingen, die komen zouden.

Intusschen was het woord, dat de Heere door Mozes het volk bij de eerste ontmoeting aan Sinai liet toespreken, en waarop het volk door Mozes' bemiddeling moest antwoorden, reeds van het hoogste gewicht.

De Heere herinnerde Israël zijn daden in Egypte en aan de Egyptenaars, waardoor Hij Zijn volk verlostte, — gelijk Hij bij het spreken van Zijn Wet Zijn volk zou toespreken: "Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb" (20:2). Wat aan de Egyptenaars geschied was, dat had de Heere gedaan door Zijn wonderen. Dit was voor heel Israël kennelijk, wijl de Heere steeds tevoren door Mozes had laten aankondigen, wat Hij doen zou, Israël had het *gezien*, dat de Heere al deze dingen deed; het had voor zijn oogen gezien, dat de Heere de Egyptenaars sloeg, Israëls boeien brak en Israël bevrijdde. Het had gezien, hoe de Heere ten slotte Faraö en zijn heir in de golven der zee deed omkomen en Zijn volk vrij en veilig doorkomen deed. Hierin moest Israël de hand des Heeren zien, die tegen de Egyptenaars was en vóór Israël.

En Israël had ook gezien, hoe de Heere met Zijn volk gedaan had. Hij had het op arendsvleugelen gedragen en tot Zich gebracht. Gelijk de arend zweeft over het nest van zijn jongen, en ze op zijn vleugelen neemt, ze veilig wegvoert en ze neer-brengt, waar hij wil, zoo had de Heere met Zijn volk gedaan. In de vlakke velden van Moab herhaalt Mozes later voor Israël dit woord des Heeren en licht het toe, als hij spreekt: "gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreid en ze draagt op zijn vlerken, zoo leidde de Heere Zijn volk" (Deut. 1:11).

Ook dit had Israël gezien, dit vermogen, deze trouw, dit werk des Heeren, deze onderscheiding van Israël als des Heeren volk, dit zorgen des Heeren voor Zijn volk. Israël had dit gezien bij den uitgang uit Egypte en in de zee, op den woestijnweg en in de bergdalen, in de wolkkolom tegen den zonnegloed en in de vuurkolom tegen de nachtelijke donkerheid, in dorst en honger, en bij den aanval van den vijand.

Daarom wordt Israël nu door den Heere verplicht tot geloof en gehoorzaamheid, en om zich aan den Heere als zijn eigendom over te geven in Zijn verbond. Israël zal zoo door de verkiesing en trouw des Heeren Zijn eigendom zijn, uit alle volkeren; de gansche aarde met alle volken is des Heeren, maar in onderscheiding van alle volken zal Israël het eigen volk des Heeren onder de volken zijn. En het zal zijn een priesterlijk volk, een priesterlijk koninkrijk, een heilig volk. Israël zal zijn een priester onder de volken; het zal in onderscheiding van alle volken en met het oog op alle geslachten der aarde het volk

zijn, dat met den Heere in bijzondere betrekking en gemeenschap staat, Zijn openbaring ontvangt, tot Hem nadert en Hem dient naar Zijn wil, bijzonder ook in den heiligen dienst des altaars. Dit geldt van Israël als volk in zijn geheel, en Israël zal daarom zijn een heilig volk, een volk dat met den Heere in gemeenschap staat en daardoor heilig is, Hem als Zijn eigendom toebehoort.

De onreinheid van Israël, zijn zonde, doen straks in Israël meer bijzondere verhoudingen naar voren treden. Dan komt de priesterlijke dienst uit van Aärons geslacht, die ook reeds aanstonds aan Sinaï's voet eenige onderscheiding krijgt (19:22). Mozes' middelaarschap zal noodzakelijk blijken, om de openbaring des Heeren tot Israël te doen komen. Verder zullen de slagen des Heeren Israël moeten treffen, en telkens slechts een overblijfsel overlaten. In Kanaän zullen richters noodig blijken om Israël telkens weer uit de klauw van den vijand te bevrijden. Ja een koning naar der volken wijze zal, in verband met Israëls verkeerdheid tusschen het volk en den Heere, die alleen Israëls Koning is, moeten optreden. Het Woord des Heeren, waarbij Israël alleen als het eigen volk des Heeren leven moet, door het geloof en in gehoorzaamheid, zal in dit vleeschelijk volk schier geen plaats vinden en meest slechts uiterlijk worden bewaard. En de dienst der profeten zal noodig blijken, om het Woord des Heeren tot Israël te brengen, Zoo zal, wat de Heere over Israël sprak, zich telkens weer moeten terugtrekken op den kern, op den wortel, op het Zaad, op dien Ééne, die komen zou uit Israël, om tot den Heere te naderen, Zijn Woord te hebben en te doen, Hem toe te behooren en te dienen, Hem heilig te zijn, Priester-Koning voor Israël en alle volken, voor het Israël uit alle geslachten. Zoo zou Israël, dat naar het vleesch is, in den voortgang der openbaring des Heeren altoos meer verduisterd en uitgeschud en verbijzonderd worden, om de waarachtige verborgenheid van den priesterlijken dienst, van het Koninkrijk des Heeren, van het heilig volk voor alle volken in het licht te doen treden, en zelf in het eind als volk onder de volken weg te vallen voor den Christus, en daarmee voor het volk uit alle volken, het volk van den Christus, het eigen volk, door Hem verkregen, het koninklijk priesterdom, dat Gode geestelijke offeranden brengt.

Niettemin is Israël in en door den Christus, en daarom ook in het feit der openbaring en van het onafgebroken koningschap des Heeren, en van den dienst des Heeren, in heel zijn bestaan leven en historie het volk der openbaring des Heeren, het volk van het waarachtige offer, van het Woord Gods, van de Profetie en de Psalmen en als volk het eigen volk des Heeren, het priesterlijk Koninkrijk, het heilig volk.

In en met Israël vangt het waarachtige eigen Koninkrijk des Heeren op aarde aan, dat in en door den Christus bestaat, komt, en eeuwig zijn zal. Dat koninkrijk bestaat door de Verkiezing, genade en Zelfopenbaring des Heeren. En het openbaart zich door het geloof, de geloofsgehoorzaamheid en den dienst van Zijn volk naar Zijn Woord onder alle volken en tot in eeuwigheid.

Zoo glanst reeds hier het licht der openbaring des Heeren van den Sinaï voor en over alle eeuwen en tot in de eeuwige heerlijkheid.

IK BEN DE HEERE, UW GOD. [Ex. 20:1]

Toen sprak God al deze woorden.

Exodus 20:1.

Israël is gelegd in de woestijn Sinaï, de breede grasrijke hoogvlakte noordelijk of zuidoostelijk van het hoge granietgebergte met zijn twee toppen, in het centrum van het Sinaïtische bergland⁷.

Langs de stijle berghelling slingert het bergpad opwaarts. De wolkkolom is zeker langs de berghelling opgestegen. En Mozes is daarna opgeklimmen tot dit teken van de tegenwoordigheid des Heeren. De Heere heeft Mozes van de hoogte des bergtops het woord toegeroepen, dat Mozes aan Israël moet overbrengen. De Heere verklaarde in dat woord, hoe Hij Israël uit Egypte tot Zich gebracht had, en dat Israël het eigendom zou zijn van den Heere, wiens de gansche aarde is, Zijn priesterlijk Koninkrijk, een heilig volk, — indien Israël de stem des Heeren zou gehoorzamen en zijn Verbond houden.

Mozes is daarna weer van den berg tot het volk afgedaald; hij heeft, naar den last hem gegeven, dit woord des Heeren aan Israël overgebracht; en heel het volk heeft verklaard, dat het zou doen, wat de Heere sprak.

Deze verklaring van het volk heeft Mozes weder tot den Heere gebracht. En de Heere heeft Mozes toen meegedeeld, dat Hij uit een zware wolk het woord voor Israël tot Mozes zou spreken, zóó, dat heel het volk het hoorde, opdat Israël voor altoos zou gelooven, dat het door Mozes het Woord van God-zelf ontvangen had.

Op den derden dag zou de Heere voor de oogen van het volk in zichtbare teekenen nederdalen op den berg Sinaï. De berghelling is daarom, naar het bevel des Heeren, afgepaald; mensch noch beest uit Israëls leger raakt den berg aan, maar heel het volk blijft op eerbiedigen afstand totdat de Heere het tot Zich zal roepen en Mozes het den Heere tegemoet leiden zal (Ex. 19:1-15).

Nu breekt de derde dag aan.

Het morgenlicht glanst echter niet over den bergtop, integendeel, zwarte donkerheid van zware benauwende wolken begint den berg te verduisteren en dreigt als een nachtsluier Israël van het daglicht af te sluiten. Daar flitst de eerste felle bliksemstraal door het ontzaglijke wolkenzwart en zet een oogenblik heel het volk in hel licht. Op hetzelfde oogenblik ratelt een vreeselijke donderslag, die den berg en zijn omtrek doet beven en het volk verschrikt. Bliksemflits volgt op bliksemflits, heel de bergtop wordt in vuurgloed gehuld, en de donderslagen mokeren op elkander in. Het gebergte schijnt te splijten bij het neerkronkelen der verblindende vuurstralen en het neerratelen der donderslagen: en schrikverwekkend gedreun beweegt de aarde. Heel het volk siddert, den angstschreeuw in benauwdheid versmorend; zelfs Mozes beeft van ontzetting (Ex. 19:16; Hebr. 12:18, 21, 26).

Maar het wordt even stil.

Daar dreunt van den bergtop uit den vuurgloed, statig klimmend in kracht, de eerste lang aangehouden geluidstoot als van een bazuin; de bazuinklank doordreunt heel de bergvlakte. Even rust de toon in doodelijke stilte. Dan rijst hij weer op en dreunt krachtig door, de bazuinklank van den Heere, die Zijn volk tot Zich roept bij zijn nederdalen op den Sinaï. De bazuin des Heeren blijft doorklinken; en Mozes leidt nu het bevende volk in sidderenden eerbied naar den voet van den heiligen berg en de eerste

⁷ De hoogvlakte Racha ligt 1500 M. boven den zeespiegel; de Horebtopy rijst daar ± 500 M. stijl uit de vlakte omhoog. De hoogvlakte Sebaje klimt tot 1612 M. boven de zee; de Sinaïtop of Mozesberg verheft zich daar 632 M. stijl uit de vlakte.

glooiing op, den Heere tegemoet. De vuurgloed op den Sinaï wordt geweldig; de gansche berg rookt; als uit een ontzaglijken vuuroven stijgt de rook van heel den berg omhoog, den vuurgloed omsluitend en dien telkens weer in gloeiende verlichting doorlatend. Vreeselijk schudt en beeft de geweldige Sinaï-rots (19:16-18).

De Heere daalt onder deze teekenen op den Sinaï neer, in het midden Zijner tienduizenden heilige engelen, die Hem in Zijn Zelfopenbaring omringen en dienstbaar zijn; in de wolken en den vuurgloed en in het geklank der bazuin doen de heilige engelen des Heeren hun nabijheid en dienst uitkomen. Zóó is Israël, mede door den dienst der engelen en door den Engel des Heeren, verwaardigd, om de Zelfopenbaring des Heeren te ontvangen en het Woord, de Wet des Heeren te hooren; en zóó is ook voorts op Sinaï de Wet des Heeren aan Mozes als middelaar voor Israël gegeven en aan Israël voor alle geslachten der aarde toevertrouwd (Hand. 7:53; Gal. 3:19; Hebr. 2:2; Ex. 3:2 vv.; 23:20, 21; Deut. 33:2; vgl. 1 Thess. 4:16; Mt. 24:31; 1 Kor. 15:52; 2 Tess. 1:7).

Mozes heeft, bij de toeleiding van Israël tot den Heere aan Sinaï's voet, den oproep van den heiligen bazuinklank voor Israël beantwoord en tot den Heere gesproken van Israëls nadering. En de Heere heeft naar Zijn toezegging met hoorbare stem Mozes geantwoord uit den wolkengloed; Hij heeft van den bergtop geroepen, dat Mozes Hem naderen zou. Mozes is toen den berg der ontzetting opgeklommen, maar hij is weldra weergekeerd met den stilligen last voor Israël, dat niemand van het volk, zelfs niet van de priesters, die aan den voet des bergs in bijzondere heiliging voorop moesten staan, het wagen zou, langs de berghelling op te klimmen, om, door de wolk der omsluiting heen, het geheim van de openbaring des Heeren op Sinaï te zien; de heiligheid des Heeren zou tegen zulke vermetelen uitbreken en hen door Zijn vuurgloed verteren. Mozes heeft toen den Heere verklaard, dat niemand door de afpaling van den berg dringen zou. De Heere herhaalt dan Zijn dreiging; Mozes moet weer naar de hoogvlakte afdalen en nog eenmaal die dreiging des Heeren aan het volk voorhouden; daarna moet Mozes, alleen door Aäron vergezeld, voor het volk vooruittreden en de berghelling beklimmen.

Zoo doet Mozes naar den last des Heeren.

Toen sprak uit den omhulden vuurgloed van den Sinaï de stem van den levenden God, dat eeuwig en volzalig Wezen, wiens alle dingen zijn en wien heel de menschheid moet eeren en dienen; de stem des Heeren sprak van den Sinaï tot Israël, het volk, dat Hij Zich ten eigendom verloor, om zijn priesterlijk koninkrijk, zijn heilig volk te zijn. En heel Israël, in zijn honderdduizenden in de bergvlakte aan Sinaï's voet geschaard, hoorde de stem des Heeren, en hoorde Zijn woorden, waarmee de Heere Israël toesprak. Israël hoorde de stem en de woorden des Heeren: "Ik ben de Heere, uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb." En in aandachtig heilig beven luisterend heeft Israël toen gehoord de Wet, dien de Heere Israël als Zijn heilig volk toesprak, de Wet der Tien Geboden des Heeren (Ex. 20:1-17).

In die Tien Geboden heeft de Heere Zijn volk Israël verplicht, om den Heere, Zijn God, als den eenigen God te erkennen en te dienen; niet in beeldendienst maar naar Zijn eigen geboden; met heilig gebruik van Zijn heiligen Naam; en met openbare heiliging van den Sabbath des Heeren. Voorts verplichtte de Heere Israël als het heilig volk des Heeren in zijn volksgemeenschap het ouderlijk gezag te eeren, het leven van den naaste, de ordening van den echt, ieders persoonlijk eigendom en den goeden naam van den naaste te eerbiedigen, en alle benijding en ontevredenheid onder Gods beschikking uit het eigen hart te weren. Zoo ging de Wet der Tien Geboden in tweeën uiteen, gelijk de Heere ook later in de twee steenen tafelen der Wet deed uitkomen. En deze heilige Wet in haar eenheid verplichtte Israël, om het heilig volk des Heeren te zijn, dat den zegen des levens alleen bij den Heere zocht en dat in den dienst des Heeren en in de menschelijke gemeenschap, in werken, woorden, gedachten en begeerten leefde naar den wil des Heeren, — gelijk alle menschen betaamt. Daarom geldt deze Wet des Heeren aan Israël ook thans en steeds naar den regel des nieuwen Verbonds voor alle menschen, voor alle volken, voor Overheden en onderdanen, en voor ieder in zijn bijzonder ambt en dienst, waarin hij boven alles den Heere als zijn God te dienen heeft.

In ontzetting heeft het volk Israël naar de stem van den Heere, Zijn God, geluisterd, bij de schrikverwekkende teekenen van de donders en bliksems, van het gedreun der bazuin en van den rookenden berg.

In diep ontzag is het volk echter teruggeweken, toen de stem des Heeren weer zweeg. Israël heeft naar Mozes gesmeekt, dat hij toch voor zijn volksgenooten de woorden des Heeren zou hooren en hun die overbrengen zou, maar dat de Heere hun God niet meer onmiddellijk tot hen spreken zou, opdat zij bij het hooren van de woorden des Heeren niet zouden sterven (20:18, 19).

Mozes heeft hen bemoedigd; ze zouden niet omkomen, maar de Heere had zóó tot hen gesproken, om hen te verzoeken, om hen als Zijn volk te beproeven, of zij willig waren, om naar Hem te hooren en Zijn Wet te ontvangen; en opdat des Heeren vreeze bij hen zou zijn om de heilige geboden des Heeren niet roekeloos te overtreden door tegen den Heere te zondigen (20:20).

Het volk bleef echter naar den achtergrond gedrongen, nauwelijks wagende, naar den berg op te zien.

Toen is Mozes andermaal voor Israël den heiligen berg genaderd, om den wil des Heeren voor Israël te weten; hij is doorgedrongen tot de donkerheid, waarin de gloed des Heeren zich verborg. En de Heere heeft daar, als Zijn antwoord voor Israël, Mozes bevolen, bij den indruk, waaronder het volk verkeerde, Israël te wijzen op het feit, dat de Heere hun God van den hemel tot hen gesproken had. Zoo wist Israël, dat de Heere waarlijk zijn God was; dat Hij aan Zijn volk Zijn openbaring, Zijn woorden, Zijn Wet gaf, en door Mozes geven zou; en dat Israël gehouden was, den Heere naar Zijn Woord te gehoorzamen en te dienen. Israël had de woorden des Heeren gehoord en de heiligheid des Heeren was aan Israël ontdekt, maar geen gedaante des Heeren had Israël gezien, ja elke poging, om in den wolkengloed van den Sinaï in te schouwen, om den Heere te zien, zou Israëls dood geweest zijn. Daarom moest Mozes bij deze Zelfopenbaring des Heeren Israël betuigen, dat het zich als des Heeren volk zou weerhouden van elke poging of gedachte, om voor zichzelf goden te maken van zilver of goud, of om zich den Heere in zilver of goud uit te beelden (20:21-23).

Met dit woord des Heeren, dat Mozes tot Israël moet overbrengen, wordt de aanvang en het grondgebod van de Tien Geboden des Heeren voor Israël met nadruk herhaald, en daarmee wordt ook heel de wet der Tien Geboden, die van dit grondgebod uitgaan, bij vernieuwing voor Israëls conscientie gelegd.

En bij deze opdracht des Heeren aan Mozes voor Israël sluit zich dan een andere aan, die den bijzonderen dienst betreft, welken de Heere voor Zijn volk Israël ordineert. Israël zal in de bergvlakte van den Sinaï, als in den voorhof van het heiligdom des Heeren, den Heere een altaar maken van aarde of van steen, van Sinaï's eigen bodem of van Sinaï's bergsteenen, die in de vlakte lagen. Menschelijke willekeur of eigenwillige versiering moest bij het maken van dit altaar geheel geweerd blijven, niemand mocht de bergsteenen voor het altaar behouwen; zóó als ze lagen aan Sinaï's voet moesten ze opgestapeld worden tot altaarhoogte. En die hoogte ook mocht niet een hoogte worden van menschelijk vertoon; geen trappen mochten dienen, om het altaar op te klimmen of er zich boven te verheffen, wijl dit den Heere tot oneer zijn zou. Op dit altaar moest Israël den Heere zijn brandoffers en dankoffers brengen, en bij en door dit altaar wilde de Heere met Zijn volk gemeenschap hebben; zóó zou de Heere van den Sinaï dan voorts Zijn openbaring tot Zijn volk doen komen; zóó moest Israël in de bergvlakte de openbaring des Heeren van den Sinaï inwachten; en zóó moest Israël als het priesterlijk Koninkrijk, het heilig volk des Heeren, Hem dienen. Met dit altaar heeft de Heere Zijn bijzonderen dienst voor en door Israël bevolen en geordineerd; bij dit alles sluit zich de volgende openbaring des Heeren aan Israël aan en de verdere ordening van den dienst des Heeren, dien de Heere door Mozes in en met den Tabernakel aan Israël geven zal. En de ordening van dit altaar geldt dan ook voor alle plaats, waarheen de Heere Zijn volk Israël zal leiden en waar Hij zal stellen en stichten de gedachtenis van Zijn Naam; in den weg van deze ordening zal de Heere dan steeds voortgaan, zich aan Israël te

openbaren, tot Israël te komen en Israël te zegenen (19:24-26).

In aansluiting aan deze nadrukkelijke bepaling bij de Zelfopenbaring des Heeren van den Sinai, aan de Wet der Tien Geboden, en aan de instelling van den altaardienst in het voorhof van het heiligdom des Heeren, geeft de Heere dan voorts tegelijk door Mozes aan Israël Zijn aanvankelijke wetgeving, die allereerst voor Israëls leven in Sinai's vlakke en op de verdere woestijnreis dienen moet, maar die ook naar Kanaän heenwijst en daar van kracht blijft. Deze aanvankelijke wetgeving heeft in overeenstemming met de Tien Geboden zoowel op het onderlinge leven van het volk als op het leven van het volk in den bijzonderen dienst des Heeren betrekking (Ex. 21-23).

Verder ontvangt dan Mozes den last des Heeren, dat Mozes vergezeld van Aäron en twee van diens zonen, die voor het priesterambt bestemd zijn, en van zeventig der oudsten van Israël, als vertegenwoordigers des volks, den heiligen berg beklimmen moet, doch slechts tot op zekere hoogte, op verren afstand nog van de heilige tegenwoordigheid des Heeren. Daar moeten dan allen, die Mozes vergezellen, achterblijven, terwijl het volk de bergvlakte niet verlaten mag. Mozes alleen moet dan naderen tot den Heere (24:1, 2).

Zóó zal nu de openbaring des Heeren aan Israël, Zijn gemeenschap met Israël en Zijn dienst door Israël voortgaan. Mozes deelt heel deze ordening des Heeren, al Zijn woorden en alle rechten, die de Heere ordeneerde, aan Israël mee. En al het volk antwoordde met één stem: "al deze woorden, die de Heere gesproken heeft, zullen wij doen" (24:3).

Hiermee was dan het verbond tusschen den Heere en Israël gesloten; de Heere had Zichzelf aan Israël geopenbaard, het toegesproken als Zijn volk dat Zijn heilige geboden bewaren en Hem dienen moest; de altaardienst is ingesteld en de aanvankelijke wetgeving voor het leven van het volk is aan Israël bekend gemaakt; en Mozes is als middelaar der verdere openbaring en wetgeving des Heeren door den Heere aangewezen en geaccepteerd. Deze aanvankelijke verbintenis tusschen den Heere en Israël in haar geschiedenis en ordening schrijft Mozes nu in een boek, het boek des Verbonds. In den vroegen morgen bouwt Israël het verordende altaar aan den voet des bergs uit twaalf bergsteenen, naar het getal der stammen van Israël. Op dit altaar worden nu door jonge mannen ⁸ uit Israël naar Mozes' aanwijzing brandoffers en slachtoffers gebracht. De helft van het offerbloed brengt Mozes op het altaar, maar de andere helft zet hij in bekkens. Daarna leest Mozes het verbondsboek aan het volk voor, en heel Israël antwoordt nog eens: "al, wat de Heere gesproken heeft, zullen wij doen en gehoorzamen". Toen heeft Mozes het bloed van het verbondsoffer op het volk gesprengd, gelijk hij het tevoren op het altaar des Heeren sprengde. En bij dit verbondsbloed heeft Mozes Israël betuigd, dat Israël alzo nu met den Heere in verbond stond: "ziet, het bloed des Verbonds, dat de Heere met u gemaakt heeft over al die woorden". De Heere had in Zijn Zelfopenbaring en in de woorden die Hij gesproken had, Zijn Verbond met Israël als Zijn volk gemaakt, en Israël had in het aanvaarden en toestemmen van die openbaring en die woorden des Heeren dit Verbond toegestemd en aanvaard; nu vereenigde dan het bloed van het verbondsoffer, dat bij de woorden van het verbondsboek op het altaar des Heeren en op Israël gesprengd was, den Heere en Israël in het Verbond des Heeren; Israël was van nu voortaan met eigen bewilliging het heilige Bondsvolk des Heeren (24:4-8).

Toen is Mozes opgeklommen op den Sinai, tot den Heere, om de openbaring des Heeren voor Israël nader te ontvangen. Mozes heeft toen op den Sinai in de tegenwoordigheid des Heeren verkeer. Hij heeft daar voor Israël ontvangen de twee steenen tafelen der Wet, platte granietsteenen, door den Heere van Sinai's top afgehouden, waarin de Heere Zelf de Tien Geboden des Verbonds gegraveerd heeft. En voorts heeft Mozes op den Sinai voor Israël ontvangen de openbaring des Heeren van den Tabernakel en den priesterlijken dienst (Ex. 25-31).

⁸ Ex. 24:5. Het priesterschap van Aäron en diens zonen moest nog geordend worden; voor den priesterlijken dienst staat Mozes hier zelf, en Israël offert door zijn zonen.

MOZES OP SINAÏ. [Ex. 24:15-18]

Toen Mozes op den berg geklommen was, zoo heeft een wolk den berg bedekt.

En de heerlijkheid des Heeren woonde op den berg Sinaï, en de wolk bedekte hem zes dagen. En ten zevenden dage riep Hij Mozes uit het midden der wolk.

En het aanzien der heerlijkheid des Heeren was als een verterend vuur, op het opperste van dien berg, in de oogen der kinderen Israëls.

En Mozes ging in het midden der wolk, nadat hij op den berg geklommen was. En Mozes was op dien berg veertig dagen en veertig nachten.

Exodus 24:15-18.

De Heere, de levende God, wiens de gansche aarde is, heeft Zich Israël tot een volk Zijns eigendoms verkoren, om Hem een priesterlijk koninkrijk, een heilig volk onder de volken der aarde te zijn. Israël heeft hierin bewilligd. De Heere is toen onder ontzaglijke teekenen op Sinaï tot Israël neergedaald, terwijl het volk in de bergvlakte stond. De Heere heeft Israël door Zijn bazuin tot Zich geroepen en Mozes heeft het volk Gode tegemoet geleid aan den voet van den berg achter de afpaling. Toen heeft de Heere Israël als Zijn volk toegesproken in de Wet der Tien Geboden. In ontzetting is echter het volk teruggeweken; Israël kon den Heere niet ontmoeten en Zijn stem niet hooren; het heeft Mozes gesmeekt voor hen te hooren, wat de Heere tot Israël sprak en het Woord des Heeren hun over te brengen (Ex. 19:1-20:21).

Zóó was dus de ontmoeting des Heeren met Israël in het gebergte van Sinaï. Daar, in het natuurlijk heiligdom, dat de Heere Zich koos in de woestijn, om te wonen bij Zijn volk en Zijn volk bij Zich te doen wonen, blonk de heerlijkheid des Heeren, in wolken gehuld, op den Sinaï; maar het volk bleef in het hooge bergdal; en de gemeenschap tusschen den Heere en Israël bleef slechts mogelijk door den middelaarsdienst van Mozes, die den heiligen berg beklom, het Heilige, dat Israël scheidde van het Heilige der heiligen, van den hoogen top, waarop de heerlijkheid des Heeren zich openbaarde en tegelijk in wolken verborg.

Hiermee is gegeven de vorm, waarin de Heere met Israël in verbinding zou staan; waarin Hij zich in Israël zou openbaren, bij Israël zou wonen, en Israël zou doen wonen bij Zich.

De Heere verordent dan, dat Israël Hem in de hooge bergvlakte van Sinaï als in het Voorhof des Heiligdoms, een altaar van aarde of bergsteenen voor brandoffers en slachtoffers zou bouwen; aan dat altaar zal de Heere Zijn gemeenschap met Israël verbinden, overal waar Hij Zich de plaats der woning met Zijn volk kiezen zal; aan dat altaar zal zich het heiligdom des Heeren in Israël aansluiten, Zijn openbaring aan Zijn volk en Zijn zegen over Zijn volk (Ex. 20:22-26).

De Heere heeft toen Zijn aanvankelijke wet voor Israëls leven en gemeenschap als Zijn volk gegeven, met Zijn belofte voor hun inleiding in Kanaän; Israël moet deze wet en daarmee het Verbond des Heeren aanvaarden; en Mozes moet dan met Aäron en twee van diens zonen en met zeventig oudsten van Israël als vertegenwoordigers van het volk opklimmen tot den Heere op den heiligen berg, om de gemeenschap met den Heere in het heilige te oefenen, terwijl het volk in het Voorhof der bergvlakte achter het altaar vertoeft. Toch moeten dan Mozes en die hem vergezellen ook op den berg verre blijven van den heiligsten top, van het Heilige der heiligen, waar de heerlijkheid des Heeren Zich openbaart. In dit Heilige op den berg moeten zij zich van verre in aanbidding

nederbuigen en daar zóó met den Heere gemeenschap oefenen. Dan zal de Heere daarna Mozes alleen tot Zich in het Heilige der heiligen doen naderen, op den heiligen top in den glans Zijner heerlijkheid (21:1-24:2).

Zoo is het nu ook geschied. Mozes heeft Israël met deze ordening des Heeren in kennis gesteld. Hij heeft in de bergvlakte, bij den opgang van den berg, een altaar gebouwd en met het bloed des offers het Verbond des Heeren met Israël bevestigd. Mozes heeft uit het boek des Verbonds, dat hij schreef, de verbondsordening voor Israël gelezen, en, toen het volk zich daaraan verbonden had, heeft Mozes het bloed van het verbondsoffer gesprend op het altaar des Heeren en op het volk. En daarna hebben Mozes, Aäron, Nadab en Abihu, en de zeventig oudsten van Israël den heiligen berg beklommen. Daar hebben zij op de heilige berghoogte, in aanbidding gebogen en uitschouwend naar Sinaï's hoogsten top, gezien den God Israëls, namelijk het blinkende licht der heerlijkheid van de tegenwoordigheid des Heeren, ofschoon omsluiert door Zijn wolk. De bergtop was door dit lichtteeken niet bedekt, de openbaring des Heeren was niet Sinaï zelf en niet met Sinaï één, neen, onder het licht van de tegenwoordigheid des Heeren breidde zich het klaarste schitterende hemelblauw over den bergtop als onder de voeten des Heeren uit, "als een werk van saffiersteenen en als de gestaltenis des hemels in klaarheid" (24:9, 10). Toch heeft de heiligheid des Heeren deze vertegenwoordigers des Heeren, deze afgezonderden van Israël, niet verteerd; de Heere heeft Zijn hand niet naar hen uitgestrekt, maar zij hebben daar als in de tegenwoordigheid des Heeren in vrede vertoefd; in het Heilige hebben zij bij den Heere gegeten en gedronken; in den maaltijd, die zich bij het bondsoffer aansloot, hebben zij als Israëls vertegenwoordigers, de verbondsgemeenschap voltooid, en in de spijze des heiligdoms hebben zij gemeenschap geoeffend met den levenden God⁹ 24:10,11).

Toen heeft de Heere Mozes geboden tot Hem op te klimmen, om bij den Heere te vertoeven op den bergtop, en de Wet des Heeren, de Wet des Verbonds, op twee steenen tafelen door den Heere geschreven, voor Israël te ontvangen (24:12).

Mozes heeft dan Israëls oudsten bij het volk achtergelaten; hij heeft Aäron en Hur aangewezen, om hem, tijdens zijn afwezigheid, in het richten van het volk te vervangen, en hij is alleen door Jozua als zijn dienaar vergezeld, den berg opgegaan (24:13, 14).

Een wolk bedekt nu weer heel den bergtop; de heerlijkheid des Heeren blinkt daaruit; de heerlijkheid des Heeren, door de wolk omsluiert, woont nu op den berg Sinaï en verheerlijkt dien berg¹⁰.

Terwijl het volk in de bergvlakte de heerlijkheid des Heeren, hoog opblinkend in de wolk, als een verterend vuur ziet, schouwt Mozes op de hoogte in de glansen der heilige wolk van nabij. Hij nadert echter tot in de wolk niet, maar hij wacht totdat de Heere hem roept. Zes dagen lang heeft Mozes zoo op Sinaï vertoefd, wachtend op de Stem des Heeren.

Op den zevenden dag, stellig een Sabbat, heeft de Heere Mozes uit het midden der wolk geroepen. En Mozes is toen eenzaam voortgeschreden, de blinkende wolk in, naar Sinaï's top. Alle uitzicht op Sinaï ontging daarbij aan Mozes; en geen oog, ook niet dat van Jozua, kon hem volgen. Mozes ging de wolk in, die blonk van de heiligheid des Heeren; die heel Sinaï's gebergte verheerlijkte en die Israël in de bergvlakte als een verterend vuur overlichtte. Mozes schreed voort in de wolk, in het blinkende licht van de heiligheid des Heeren, van de tegenwoordigheid des Heeren. Zoo is Mozes naar Sinaï's top tot den Heere genaderd, en zoo heeft Mozes op Sinaï bij den Heere vertoefd, veertig dagen en veertig nachten (24:15-18).

Het verblijf van Mozes bij den Heere op den Sinaï is een diep geheim. Het wonder,

⁹ Gelijk later de priesters de toonbrooden, het brood des Heeren, uit het Heilige aten en Israël mee in het Voorhof den offermaaltijd genoot.

¹⁰ Het is deze heerlijkheid des Heeren, de lichtglans Zijner heilige tegenwoordigheid, die in een zwakker teeken ook in de wolkkolom en vuurkolom blonk, later in den Tabernakel op het verzoendeksel, en die Salomo's tempel bij de inwijding vervulde (1 Kon. 8:10, 11).

waardoor de Heere deze veertig dagen en nachten Mozes' leven onderhield is hier ondergeschikt; de Heere onderhoudt het menselijk leven, gelijk Hem belieft, ook door een wonderspijze of zonder spijze; gelijk wij ook weten door Elia's later verblijf op Horeb, en door de verzoeking van onzen Heere Jezus Christus in de woestijn. In de eeuwige heerlijkheid bij God wordt ook het menschenleven door den Heere anders in stand gehouden dan thans op de aarde. In de onmiddellijke tegenwoordigheid des Heeren valt het middel, althans de noodzakelijkheid van het middel weg.

Van dit verkeer in de onmiddellijke tegenwoordigheid en in de eeuwige heerlijkheid des Heeren was het verblijf van Mozes op Sinaï niet vreemd.

Toch was Mozes' verblijf bij den Heere op Sinaï van het verkeer in het eeuwige leven, in de eeuwige heerlijkheid en in de onmiddellijk aanschouwelijke tegenwoordigheid des Heeren onderscheiden. Het was een begenadiging, die Mozes op deze aarde ontving. In dit verblijf van Mozes bij den Heere was Mozes des Heeren uitverkorene voor den dienst des Heeren op aarde, en hij was hier Israëls vertegenwoordiger; Mozes was hier mid-delaar, om de openbaring des Heeren voor Israël en daarmee voor de aarde te ontvangen.

De heerlijkheid des Heeren op den Sinaï behoorde dan ook tot de openbaring des Heeren op aarde voor het aardsche leven en allereerst voor de Israëlitische Oud-Testamentische bedeeing. Die openbaring was een omhulde Zelfopenbaring des Heeren, in aardsche vormen, in de verheerlijking van den Sinaï, in den sluier van de wolk, in den lichtglans, gelijk het firmament dat uitblinken doet. En zij diende om in lichtlijnen, kleuren en vormen, de figuur en figuren van den Tabernakel te doen uitkomen, die Mozes voor den Heere onder Israël moest oprichten en inrichten; zij is niet afgescheiden van heel de openbaring des Heeren in Israël en van de ceremoniële vormen, die de Heere voor Zijn dienst in Israël bestemt; integendeel, zij is daarmee één.

De Zelfopenbaring des Heeren op Sinaï blijft daarom ook nog voor Mozes omsluierd.

Later, bij zijn tweede verblijf op Sinaï smeekt Mozes den Heere: "toon mij nu Uw heerlijkheid!" Maar de Heere antwoordt hem: "gij zoudt Mijn aangezicht niet kunnen zien, want Mij zal geen mensch zien en leven" (33:18-20). Toch heeft de Heere Mozes toen een grootere genade gegund, dan bij zijn eerste verblijf op Sinaï; de Heere heeft Mozes toen op Sinaï in een rots-kloof gesteld en Hij heeft hem met de hand bedekt, terwijl de Heere Mozes voorbijging; toen is de Heere in openbaring Zijner heerlijkheid Mozes voorbijgegaan, uitroepende den Naam des Heeren, en Mozes heeft toen gezien "de achterste deelen" des Heeren, den lichtglans, dien de Heere achterliet, maar het aangezicht des Heeren, de volle heerlijkheid zijner Zelfopenbaring, heeft Mozes ook toen niet gezien (33:21, 34:8). Toch heeft toen deze openbaring des Heeren op Mozes zulk een uitwerking gehad, dat het vel van zijn gelaat blonk, als Mozes na zijn tweede verblijf bij den Heere op Sinaï van den berg naar Israël afdaalde, zoodat Mozes zijn aangezicht voor Israël bedekken moest (34:28-35). Na Mozes' eerste verblijf op Sinaï lezen wij van zulk een verheerlijking van Mozes' uiterlijk echter niet.

Er is dus onderscheid tusschen deze tweeërlei openbaring des Heeren aan Mozes op Sinaï; en toch ook bij de hoogste openbaring des Heeren heeft Mozes het aangezicht des Heeren niet gezien en niet kunnen zien; het zou zijn dood geweest zijn, want hij was ook een zondig mensch.

De openbaring des Heeren aan Mozes op Sinaï was dus ook een omhulde openbaring des Heeren, een openbaring in zinnebeeldige vormen, in vormen van licht en heerlijkheid, die verre uitgaan boven wat op aarde van den hemel, van licht en heerlijkheid gezien wordt en gezien kan worden, maar die toch daarvan uitgaan en daarbij aansluiten.

Toch zegt de Schrift, dat Mozes den Heere gekend heeft van aangezicht tot aangezicht; maar de Heere zegt dit ook van zijn later verkeer met Mozes bij zijn gedurige openbaring aan Israël in den Tabernakel: "de Heere sprak tot Mozes, aangezicht tot aangezicht, gelijk een man tot zijn vriend spreekt"; "van mond tot mond" spreekt de Heere met Mozes, "en niet door duistere woorden"; "en de gelijkenis des Heeren aanschouwt hij"

(Deut. 34:10; Ex. 33:11; Num. 12:8). Dit "aangezicht tot aangezicht", "mond tot mond", "als een man met zijn vriend spreekt" en het aanschouwen van de gelijkenis des Heeren" duidt dus op de onmiddellijke openbaring des Heeren aan Mozes door Zijn Woord, in verband met de toenadering van Mozes tot de Zelfopenbaring des Heeren in de wolk, waarin Hij Zijn heerlijkheid blinken deed en tegelijk verborg.

Zóó heeft Mozes in den hoogsten vorm den Heere op Sinaï gezien in Zijn heerlijkheid, nochtans omhuld en symbolisch. Niettemin was deze openbaring des Heeren Zijn Zelfopenbaring, de openbaring Zijner heerlijkheid. En zóó heeft Mozes bij den Heere op Sinaï als in het voorportaal des hemels vertoefd en geleefd, en daarin mee de heerlijkheid des Heeren op den Sinaï genoten. Zóó heeft hij de steenen tafelen der Wet en de ordening des Heeren voor zijn dienst in den Tabernakel ontvangen, en het voorbeeld van den Tabernakel in de openbaring van de heerlijkheid des Heeren gezien (25:9, 40).

Mozes moest op Sinaï de *tafelen der wet* voor Israëel van den Heere ontvangen; op die Wet had de Heere met Israëel Zijn Verbond gemaakt; op den grondslag van die Wet zou de Heere bij Israëel wonen en Zich in Israëel openbaren, en naar die Wet zou Israëel des Heeren volk zijn. Er is ook geen gemeenschap met den Heere, dan in Zijn heilig Woord en in Zijn heiligen wil.

In verband met deze steenen tafelen van de heilige Verbondswet des Heeren ontvangt nu Mozes van den Heere ordening voor den *Tabernakel*, en in verband daarmee ook ziet Mozes het voorbeeld van den Tabernakel door de Zelfopenbaring des Heeren op Sinaï.

Israëel moet den Heere zijn schatten offeren voor den Tabernakel. En van dien Tabernakel ontvangt Mozes nu eerst kennis in de *Arke des Verbonds*, waarin de tafelen der Wet zullen rusten, en waarop het verzoendeksel gelegd moet worden, dragende de Cherubijnen waartusschen de Heere in het zichtbaar teeken Zijner heerlijkheid in de wolk wonen zal, gelijk Hij Zich in het midden Zijner heilige engelen aan Mozes in de heerlijkheid, die de wolk vervulde, openbaarde. Zóó zou de Heere bij Israëel wonen en Zich voortgaande in Israëel openbaren (25:1-22).

Hierbij sluiten zich dan aan de ordening voor het maken van *Tafel der troonbrooden* en van de *Luchter* voor het heiligdom des Heeren, de heilige teekenen van de gemeenschap des Heeren met Zijn volk (25:23-40).

Voor de plaatsing van de Verbondsark met de Tafel des Heeren en den Luchter volgt nu de ordening van den Tabernakel zelf, van de *Tent*, waarin de Heere onder Zijn volk zal wonen. Die Tent zal van schoon en kunstig geweven gordijnen gemaakt worden, door dierenvellen van boven afgedekt, en gedragen door ineensluitende berderen, planken of stijlen. En deze Tent zal in tweeën gescheiden worden door een Voorhangsel en ook door een Voorhangsel afgesloten, zoodat het Heilige waar Tafel en Luchter moeten staan heilig is, en het Heilige der heiligen met de Verbondsark allerheiligst (26:1-37).

Voorts volgt dan de ordening voor het Altaar, dat buiten vóór den ingang van den eigenlijken Tabernakel moet staan, en in verband daarmee wordt de ordening voor de inrichting van het *Voorhof* gegeven, waar het volk onder den blooten hemel tot bij het altaar toegang hebben zal (27:1-19).

Dan volgt de ordening voor het *priesterambt*, voor de kleeding en de wijding van het Altaar. Zoo zal de Heere Zijn dienst in Israëel doen ingaan, bij Zijn volk wonen en hun God zijn (28:1-29:46).

Hierbij sluit zich dan eerst aan de ordening voor het *Reukaltaar*, dat in het Heilige zal staan, waarvan de aanbidding des Heeren van Israëel zal opkomen en vanwaar de zegen des Heeren tot Israëel zal uitgaan (30:1-10).

Eindelijk geeft de Heere de ordening van den *Sikkel des heiligdoms*, waardoor elk Israëliet de gemeenschap met den dienst des Heeren oefenen zal; en van het *Waschvat*, waarbij de priesters zich zullen wasschen, eer zij de Tent des Heeren binnegaan. De heilige *Zalfolie* wordt nu ook beschreven, waarmee de Tabernakel en al haar

gereedschap en de priesters gezalfd moeten worden (30:11-38).

Ten slotte volgt de openbaring des Heeren aangaande de roeping van *Bezaleël* en *Aholiab*, om den Tabernakel en de heilige dingen te maken (31:1-11).

En als de Heere zóó aan Mozes alles geopenbaard heeft wat den Tabernakel betreft, besluit Hij met Zijn eisch voor den heiligen *Sabbat*, waarin Israël Hem zal dienen, een heiligheid des Heeren, op wier schending de dood staat, een teeken van het Verbond tusschen den Heere en Israël, "wijl de Heere in zes dagen den hemel en de aarde gemaakt en op den zevenden dag Zich verkwikt heeft (31:12-17).

Toen heeft de Heere aan Mozes *de twee steenen tafelen der Getuigenis* gegeven, beschreven met den vinger Gods (31:18).

En hiermee eindigde de openbaring des Heeren aan Mozes op Sinaï.

Wij kunnen thans niet in bijzonderheden deze openbaring des Heeren, op Sinaï aan Mozes gegeven, verklaren.

Het komt er allereerst op aan, dat wij nauwkeurig op den gang en de gegevens van die openbaring letten.

Zoo veel is duidelijk, dat de eeuwige heerlijkheid, waarin des Heeren volk eenmaal bij Hem wonen zal, hier in schaduwen en in het heilig blinkend licht van de tegenwoordigheid des Heeren aan Mozes geopenbaard is (Openb. 21:3). En ook de weg, waarin de Heere die toekomst komen doet en in Israël als Zijn volk komen doet en voorbereidt.

De ingang des Heiligdoms is echter op aarde nog niet ontsloten. Het gordijn hangt nog afsluitend. Toch woont de Heere in Zijn genade in Israël bij Zijn volk, en Hij doet het wonen bij Zich. Hij doet het wonen in Zijn Voorhof, en Hij doet het ingaan in Zijn heiligdom, om hem te dienen.

Zoo heeft de Heere door Zijn nederdalen op Sinaï Zich aan Israël geopenbaard en is Hij met Israël in gemeenschap getreden. Zoo heeft Hij Mozes tot Zich in Zijn heerlijkheid op Sinaï's top doen naderen. Zoo heeft Hij Zijn geheimen voor Mozes ontsloten. En zóó heeft Hij door Mozes Zijn Wet en dienst in de schaduwen des heiligdoms verordend voor Israël, naar het voorbeeld, dat Hij Mozes op den berg getoond heeft.